

th. Ascet - 1110

Cage. 5006.

IRÆ, AC MISERI- CORDIÆ DEI.

*Ad Solatium verè pœnitentium: & ter-
rorem in malitiâ perseverantium.*

Collectus, & conscriptus

Collegij Socii à JESU monachij

**M. FRANCISCO VBEL-
ACKER, Theologo; & p. t. Parocho
in Kirchen.**

*Misericordiam & Iudicium cantabo tibi Domine.
Psalm. 100.*



Permissu Superiorum.

*Typis Constantiæ DAVIDIS HAYTT,
Anno M, DC, LXXV.*

Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa ira, apta in interitum, ut ostenderet diuitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae preparauit in gloriam, Rom. 9.

Bayerische
Staatsbibliothek
München



ILLVSTRISSIMO, ET

REVERENDISSIMO, CELSIS-

SIMO QVE S. R. I. PRINCIPI, AC

DOMINO, DOMINO

FRANCISCO

JOANNI,

Episcopo Constantienſi:

Domino Augiæ Maioris, & Oe-

ningæ, &c. Principi, & Domino

meo Clementiſſimo.



Vindecim jam
fluxerunt anni
& amplius, ex
quo *Illustrissi-*

)?(2 *ma.*

ma, ac Reverendissima Cel-
situdo Vestra me, quamvis
indignum, sacerdotem
consecrauit, & operarium
in vineam *Domini* condu-
xit. Miraberis verò *Illu-*
strissime, ac Reverendissime
Princeps, quòd ex tanto
tempore nullos laborum
meorum attulerim fru-
ctus? ingenuè fateor, quia
Fastigio Tuo dignos fru-
ctus non habebam. At
suasit demum audaciam,
mea obligatio, & *Tua* o-
mni-

mnibus perspicua *Beneuo-*
lencia, quam & ego inter
cœteros ante viginti an-
nos fui expertus, vbi pri-
mis studiorum meorum
fructibus officium gratu-
lationis colui, cum in *Il-*
lustrissimâ, ac Reuerendissi-
mâ Celsitudine Vestrâ eli-
gendâ *virtus*, & *Calculus*
conspirassent. Iam hunc
Thesaurum, velut primos
laborum meorum in vi-
neâ Domini collectos fru-
ctus *Eidem* confecro, vt

gratuler mihi, qui primâ
Dedicatione, tam felicem,
& liberalem *Patronum* in-
ueni, quo beneficium à
menon ambiendum, sed
compenfandum ostendo;
nam nemo arctius con-
stringitur, quàm, qui be-
neficiis obligatur. Sed pri-
uatam in me *Humanitatem*
fileo. Publica sunt, & jam
pridem ab aliis me dignio-
ribus variè testata *Tua Be-*
neuolentia, & virtus, qua-
rum hic Catalogum non
texo; nec enim facile quis-
quam

quam à *Tanto Principe*
 tristis discessit: vt proinde,
 si vllus vnquam *Princeps*
 ostendit, *Illustrissima Celsi-*
tudo Vestra demonstrat,
 falsò decantari illud: peri-
 culosum esse ad Principem
 accedere. Quare hic libel-
 lus ad *Illustrissima Celsitu-*
dinis Vestrae genua vltro se-
 se, atque ex debito submit-
 tit; animi quidem mei vo-
 tum id est, vt munere ali-
 quo, mentem, existima-
 tionémque meam Mun-

do exponere cupiam, & munere fanè magno, si facultas voto responderet. Verùm, quia honorarium maius esse non potest, quàm ærarium; itidem cum Persâ pomum offero, non Caballum: hoc est, donum exiguum *Principi Magno*, & ad *Magna Nato*, vt ei non ab authore, ac donante, sed ab accipiente accedat magnitudo. Hos igitur qualescumque primos laborum meorum fructus *Illustrissi-*
ma,

mæ, ac Reuerendissima Cel-
situdini Vestre ingenuâ de-
uotione offero, dicóque,
vt libellus iste in Illustrissi-
mi Nominis Tui tutelam
receptus, tantò fauentio-
rem inueniat Lectorem,
quantò Illustriorem habu-
erit Patronum. Valeat

Illustrissima, ac Reueren-
dissima Celsitudo Vestra:
atque Deo, Sibi, Nobis, &
Ecclesie, Beataque tandem
aternitati perenniter viuat.

Epistola Dedicatoria.

Kirchen in Valle. 12. Iulii,
1665 in ipso Festo SS. An-
gelorum Tutelarium.

*Illustrissima, ac Reuerendissima
Celsitudinis Vestrae*

Clientum infimus, quia
minimus

*Franciscus Vbelacker,
Parochus in Kirchen.*

PRÆFATIO.

VErè ac rectè dixit *Origenes*
tom. 3. lib. 2. in cap. 2. Epist.
Paul. ad Rom. Omnes homines, in-
 quit, quæ agunt in hoc mundo, aut
 congregant in terrâ, aut in cœlo,
 aut in thesauro iræ Dei, qui ini-
 quus est per duritiam cordis, & cor
 impoenitens, in thesauro iræ actus
 suos recondit. Consentit *S. Au-*
gust. serm. 220. de temp. quicquid
 ergo homo facit modo, in thesau-
 rû mittit: bonus enim ponit in the-
 sauro cœlesti (h. e. misericordiæ) o-
 mnia opera: mali verò mittunt in
 thesaurû (Iræ) ut in thesauro omnia
 mala opera sua seruet illis Deus:
 hoc est, quod dixit Apostolus: the-
 saurizastibi irâ in die iræ iusti judi-
 cii Dei. *Hæc S. Pat.* Conscripsi de hac
 materiâ integrû volumē: Sed onera
 parochialia, ad quæ alias perferen-

Præfatio.

da ex officio teneor: sumptus idē,
qui ad hoc requiruntur, magnos
edi libros non patiuntur: & parua
plerūmque sunt gratiora. Cyrum
ergò sum imitatus: *Herodot. lib. 1.*
qui Gnidem amnem ita restrinxit,
vt in trecentos sexaginta riuos di-
duceret; ex quo nimia eius am-
plitudo concisa est, ita ergò & ego
materiam latissimè diffusam, ne-
que vnquam satis exhauriendam,
fecui, & ex libro libellos feci: suo
tempore etiam Deo dante, & ma-
iorum nutu approbante, secuturos.

Approbatio.

*¶ Hæsaurs iste Misericordie ac iræ Dei ex
Sacris Scripturis & SS. Patribus erutus,
omnibus vt apertus esse, & prodesse possit,
meritò publici iuris fieri conceditur.*

*Datum Festo S.
Matthiæ 1665.*

*Philipp. Freyhamer
D. Parochi & Canon
S. Steph.*



Index Titulorum.

Quaestio Prima.

Cur Deus Zizania eradicari prohibeat, si-
ue cur malos in hoc mundo tam pati-
enter sustineat? *pag. 1*

Ratio Prima.

Suspenditur Diuinæ Vltionis ictus, vt
peccatores resipiscant, & conuertan-
tur. *pag. 4.*

Ratio Secunda.

Parcit Deus peccatoribus in hâc vitâ,
quia pronior est ad Misericordiam,
quàm iustitiam. *pag. 17.*

Ratio Tertia.

Tardat Deus punire peccatores; quoni-
am illos amat. *pag. 39.*

Ratio Quarta.

Parcitur peccatoribus propter Deiparae
intercessionem, nec non ob aliorum
iustorum merita. *pag. 52.*

Ratio

Index

Ratio Quinta.

Malas radices propter spem fructûs Deus sustinet. *pag. 78.*

Ratio Sexta.

Patientiam habet Deus cum peccatoribus, ne desperent: nec iusti præsumptuose agant. *pag. 87.*

Ratio Septima.

Sustinet Deus peccatores, vt suppleant iustorum ruinas, quatenus in his iustitia, in illis Diuina pateat Misericordia. *pag. 97.*

Ratio Octaua.

Non exercet Deus vindictam in peccatores: quia nondum completa est mensura peccatorum, quâ completâ seuerè eosdem punire consuevit. *pag. 113.*

Ratio Nona.

Permittit Deus viuere malos, quia nouit etiam malis ad bonū finem vti. *pag. 128.*

Ratio Decima.

Non patitur Deus eradicari Zizania: quia per malos exercet probos, flagellat improbos. *pag. 142.*

Titulorum.

Per malos non tam exercentur probi (vt dictum) quàm flagellantur improbi, vt jam dicetur. *pag. 156.*

Deus etiam Dæmonibus, ad insontes exercendos, & ad puniendos fontes vtitur. *pag. 175.*

Ratio Undecima.

Suffert Deus peccatores, vt illius Misericordia, pariter & iustitia innotescant. *pag. 182.*

Ratio Duodecima.

Lento gradu Deus ad vindictam procedit, quia tarditatem supplicii grauitate compensat. *pag. 194.*

Ratio Decima Tertia.

Permittit Deus viuere malos in peccatis suis, vt scelus scelere puniat. *pag. 208.*

Ratio Decima Quarta, & vltima.

Sinuntur hîc peccatores viuere, vt iusto tandem Dei iudicio in malitiâ suâ obdurentur, æternúmque damnentur. *pag. 224.*

Terribilis, ac Lugubris cuiusdam obstinati exitus. *pag. 235.*

Index Titulorum.

De eo, quod scriptum est, induravit Dominus cor Pharaonis. *pag. 242.*

De Misericordia, quam Deus verè pœnitentibus exhibet. *pag. 254.*

Sceleratissimæ filia, ex Misericordia Dei brevis, & efficax pœnitentia. *pag. 256.*

Sceleratissimi parentis brevis, & efficax contritio. *pag. 261.*

A Concionatoribus Misericordiam Dei impensè inculcandam esse. *pag. 269.*

Confessariis cum Confitentibus paternè agendum esse. *pag. 274.*

Nec tamen illorum vitiis, qui emendari nolunt, conniendum esse. *pag. 281.*

Laus, & efficacia pœnitentiæ. Adhortatio ad eandem, & quòd nullum desperare, sed maturare pœnitentiam oporteat. *pag. 299.*

Acris reprehensio, & inuectio contra eos: qui salutarem pœnitentiæ medicinam negligunt. *pag. 312.*



THESAURVS IRÆ AC MISERICORDIÆ DEI.

QVÆSTIO PRIMÆ

Cur Deus Zizania eradicari pro-
hibeat, siue cur malos in hoc
mundo tam patienter
sustineat?

Dicebat Christus apud Mat-
thæum cap. 13. Simile est
regnum cœlorum homi-
ni, qui seminauit bonum
semen in agro suo. Cùm
autem dormirent homines venit ini-
micus eius, & superseminauit ziza-
nia in medio tritici, & abiit. Acce-
dentes autem serui patris familias, di-
xerunt

xerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis igitur, imus, & colligimus ea? Et ait: Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos, ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. *Et post pauca.* Tunc dimissis turbis, venit in domum, & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edificare nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis, ager autem est mundus. Bonum verò semen, hi sunt filii regni, zizania autem, filii sunt nequam: Inimicus autem, qui seminauit ea, est diabolus. Messis verò consummatio sæculi est: Messores autem Angeli

geli sunt. *Hactenus sacrum Euange-
lium*

Non defunt etiamnum, qui ziza- 2
nia, id est malos, & improbos homi-
nes, ex hâc vitâ sublatos, ac funditus
eradicatos velint, nisi supremus ille
paterfamilias id fieri prohiberet, &
ictum diuinæ ultionis suspenderet.
Impius, inquit scriptura, *Eccles. 7.* mul-
to viuit tempore (vtique Deo permit-
tente) in malitiâ suâ; sed quid placu-
it Deo, inquires talibus parcere? &
quid cunctatur Deus? cur non infert
iram suam, & ferit? Quare mox con-
dignos à peccatoribus non exigit pœ-
nas? Quare tanta mala faciunt homi-
nes & viuunt? Hinc S. Ambrosius ad-
mirabundus exclamat: De benigni-
gnitate non sufficio admirari, eò,
quòd potest tantum parcere
peccatori! *Sit ergo pro
responsione*

RATIO PRIMA.

Suspenditur diuinæ ultionis
ictus, vt peccatores resipiscant,
& convertantur.

- 3 **N**E putetis (*inquit S. August. in psal.*
54.) gratis esse malos in hoc
mundo, & nihil boni de illis agere
Deum. Omnis malus aut ideo uiuit
vt corrigatur; aut ideo uiuit, vt per il-
lum bonus exerceatur. *Sed de hoc infra.*
Et post pauca: Quia in eo quod ma-
lus est quis eorum, vtrum vsque in fi-
nem perseueraturus sit, ignoramus.
Et plerumque cùm tibi videris odisse
inimicum, fratrem odisti, & nescis.
Diabolus & Angeli eius in scripturis
sanctis manifestati sunt nobis, quòd
ad ignem æternum sunt destinati:
Ipso- rum tantùm desperanda est cor-
rectio, contra quos habemus occul-
tam luctam. Idem *S. Pater tom. 10. lib.*
50. *Homiliar. Hom. 6.* Ecce putas, quia
De-

Misericordiæ Dei.

5

Deus, quomodo tu vis nullo malo velit parcere: quid de te facturum est, qui sine peccato esse non potes? non attendis ubi te inueniat? Hoc itaque fratres, habent quasi proprium omnes iniqui: nolunt, ut parcat Deus iniquis, & non vident quid ipsi sint, etiam ex hoc ipso, quod ita volunt; sed ego justus sum, inquis. Si tibi non parceret Deus, cum esses iniquus, quomodo ad iustitiam peruenisses? an fortè volebas, ut Deus usque ad te patiens esset, quousque tu peruenires ad iustitiam? quia Deus extendit pontem misericordiæ suæ, ut tu transire posses; hoc vis ut iam subducat ne alius transeat? diligamus ergò inimicos nostros. Fortè qui hodie est amicus tuus, talia peccata facturum est, ut in vita æterna tecum esse non possit. Non enim scis, quid pariat crastinus dies. Et è contra, qui inimicus erat, fortè sic ad pœnitentiam conuertetur, ut in illa cœlesti Hierusalem conciuis tuus esse mereatur, & fortè etiam ma-

ior efficiatur. Non vobis hoc difficile videatur. Interrogemus scripturas, & in ipsis hoc euidentius agnoscere poterimus. Paulus Apostolus prius sceleratus erat, inimicus Christianorum, rapiebat, vastabat, sæuiebat: Ibi erat, quando lapidatus est Martyr Stephanus. Parum illi erant manus suæ, manibus omnium lapidabat: quia ut illi non impedirentur vestimentis suis, sed liberis manibus saxa projicerent, omnium vestimenta seruabat, ac sic in omnium manibus illud scelus operabatur. Videte istum virum, vnâ voce Domini ex persecutore factum prædicatorem. Præcescit eos, quos oderat. Illi enim omnes Christiani, quos insequabatur tales non erant, qualis ipse factus est. Non enim omnes illi Apostoli erant, quod ipse factus est. Videtis fieri posse, ut inimicus, qui erat hodie, sit non solum amicus, & frater in gratia, sed etiam præcedat, & melior fiat. *Hactenus*
S. P. S. Gregor. Nam cum Stephanus
con-

consentiente, & adiuuante Paulo lapidaretur, Stephanus omnino erat bonus. Paulus autem omnino videbatur malus esse, & tamen in conspectu Dei erat Paulus Stephano præferendus.

Et iterum S. August. de verbis A- 4
post. *serm* 9. Si Paulus sanatus est, ego quare despero? Si à tanto medico, tam desperatus æger sanatus est, ego cur vulneribus meis illas manus non optabo? Ad illas manus non festinabo? Idem S. P. de verbis Domini. *serm*. 11. De nullo enim desperandum est, quamdiu patientia Dei ad poenitentiam adducit: nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impii, quantum vt reuertatur & viuat. Paganus est hodie: vnde scis, vtrum sit futurus crastino Christianus? Iudæus infidelis est hodie, quid si cras credat in Christum? Hæreticus est hodie: quid si cras sequatur Catholicam veritatem? Schismaticus est hodie: Quid si cras amplectatur Ca-

atholicam pacem? quid si isti, quos in quocumque genere erroris notas, & tanquam desperatissimos damnas, antequam finiant istam vitam, agant pœnitentiam, & inueniant veram vitam in futuro? proinde fratres, etiam ad hoc vos moneat, quod ait Apostolus 1. Cor. 4. Nolite ante tempus quicquam iudicare. *Idem lib. de vera innocentia. cap. 184.* Non est desperandum de malis, sed pro ipsis ut boni fiant, studiosius supplicandum: quia numerus sanctorum, semper de numero auctus est impiorum. Hæc est ars Omnipotentis è lapidibus filios Abrahamæ suscitantis; hæc diuinæ misericordiæ fructus, vocantis ea, quæ non sunt. Hæc dextera excelsi de stercore pauperem erigentis.

- 5 *Idem, serm. 254. de temp. qui est tertius de Dedicat:* Quàm multi enim, ô fratres mei, quàm multi in ista conflictatione rerum in huius mundi malitia, in ista malorum abundantia subtraxerunt se, & conuersi sunt ad Dominum,

num, & valefecerunt mundo, & cœperunt pauperibus subito donare res suas, qui paulo antè rapiebant alienas. Quia potens est Deus, vt illos conuertat ad bonum & qui nunc paleæ esse videntur, de zizaniis in triticum, de amurca in oleum transeant. *S. August. lib. 50. Homiliar. Hom. 8.* Et qui modò alios per nequitiam persequuntur, ipsi postea persecutionem propter iustitiam patiantur. Et qui nunc res alienas crudeliter volunt rapere, res suas incipiant misericorditer erogare. Quia possunt, inquit *S. Chrysost. Tom. 5. Hom. 49.* in frumenti statum commutari.

Hinc prouidus ille paterfamilias 6 zizania eradicari prohibet; ne fortè, inquit, eradicantes zizania eradicetis & triticum. Quia si statim, ac quis peccat iuberet Deus eradicari, multum tritici perderetur; cùm multi qui sunt hodie zizania, habentes spatium, fiant triticum. Inde tot sanctorum maximè illustrium prouenit æterna salus,

quòd modicum tempus illis Deus benignè concesserit. Si eo momento, quo Petrus Christum abiuravit, & anathematizavit, Deus illum perdidisset? Si quando Paulus serpentinâ furebat nequitia in Christum, eiusque discipulos illi vitam ademisset? si dum Magdalena solutis habenis suas sectaretur lubricas delectationes, vitæ filium Deus illi rescidisset? Si quando David adulterio pollutus, & homicidii reus, cui jacuit tanto tempore immersus, vitam perdidisset? quis obsecro saluaretur? patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. 2. *Petri* 3. Non enim, inquit *S. August* *serm.* 220 *de temp.* amat Deus damnare, sed alleuare. Et ideo patiens est in malos, vt de malis faciat bonos. Idem *S. Pater* in *psal.* 100. Nisi enim primò Deus per misericordiam parceret, non inueniret, quos per iudicium coronaret. Et iterum in *psal.* 94. Nam si vellet pro meritis agere, non

non inueniret , nisi quos damna-
ret.

Si enim non multiplicauerit mise- 7
ricordias suas, non viuificabitur læcu-
lum cum his, qui inhabitabunt in eo,
& donat, quoniam si non donauerit
de bonitate sua, 4. *Esdra cap. 4.* vt
alleuiantur hi, qui iniquitatem fece-
runt de suis iniquitatibus, non pote-
rit decies millesima pars viuificari ho-
minum, & iudex si non ignouerit his,
qui curati sunt verbo eius, & deleue-
rit multitudinem contentionum, non
fortassis derelinquerentur in innu-
merabili multitudine, nisi pauci val-
de. Et sicut prædixit *Esaias capite 1.*
Nisi Dominus Exercituum reliquis-
set nobis semen, quasi Sodoma fuisset-
mus, & quasi Gomorriha similes esse-
mus. Sed miserator, & misericors
Dominus longanimis, & multum
misericors. Non secundum peccata
nostra fecit nobis, neque secundum
iniquitates nostras retribuit nobis.
Psalms, 102. Origenes Hom. 6, in Exod.

Misericors & Miserator Dominus, & creaturæ suæ non vult mortem, sed vt conuertatur & viuat, pœnitendo, flendo, satisfaciendo deleat quod admissum est. Clamat Deus (*inquit S. Chrysost. in psal. 84.*) nolens aliquem perire: Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Patet misericordia, si mutentur opera vestra: Non deerit indulgentia, si corrigantur facta vestra. Hoc tamen scitote de Deo Clementissimo, quia non vult mortem morientis, tantum vt conuertatur & viuat, Dei omnipotentis est hic velle omnibus misereri, si rei non festinent indulgentiam recusare. Quod idem confirmat *S. Anastasius Sinaita lib. 2. de rectæ Fidei dogmat.* Super his longanimiter agit Deus, nullos istorum volens perire, sed vt ad portum pœnitentiæ omnes sefer recipiant.

- 8 Non enim delectaris in perditionibus nostris. *Tob. 3.* Ad hoc autem (*inquit mellifluus Doctor S. Bern. serm. 9. super Cant.*) diu suspendit sententiam ultio-

ultionis à contemnente, vt quando-
que gratiam remissionis præstet in
pœnitente. Et vt *S. Basilus* loquitur
Orat. 9. Pœnitentiæ spe suppliciumq;
differens procrastinansque punitio-
nem. Et *S. Hilarius Episc. Comment. in*
Matth. Cap. 26. Longa Dei patientia
in profectum humanæ salutis exten-
ditur. Nihil enim est, ait *S. Chrysost.*
Hom. 25. in Genes. quòd ita exhilaret
illum, atque conuersio nostra, & à
peccato ad virtutem regressus. Et *S.*
Ephrem. Syrus. tract. de pœnit. p. 566. Plus
cunctis pœnitentia festum Deo agit:
Quoniam in Euangelio dicitur: quòd
magis gaudeat Deus super vno pec-
catore pœnitentiam agente, quàm su-
per nonaginta nouem iustis. Festum
Deo excitat pœnitentia, quoniam
cœlum mouet ad epulas, & Angeli
lætantur, dum ipsos inuitat ad pran-
dium, cunctique cœlestes ordines e-
pulantur per pœnitentiam se recrean-
tes. Hactenus dicta confirmat *S. Chry-*
sost. Tom. 5. Hom. 49. Et cur inquires,
quæ-

quærit. S. P. (Deus) hîc non punit? Et respondet, vt suam ostendat patientiam, & ex pœnitentia nobis salutem præbeat, & neque genus nostrum inereptum permittat, & ex optima mutatione potentes saluari saluti non præripiat. Si namque statim post peccata punisset, & interemisset, quomodo saluatus fuisset Paulus? Quomodo Petrus? Qui sunt summi terrarum Doctores Quomodo David ex pœnitentia salutem comparâisset? Quomodo Galatæ? Quomodo plures alii? Et *S. Hieronym. ad Rusticum Narbonens. Episcop.* Pietas Dei solum nostrum reditum requirit, ac nos cupit longâ suâ bonitate saluari. Quia, vt *S. August. serm. 51. de SS.* Auarus est Deus ad salutem nostram; quid facit avarus antequam expendat obolum? Nunquid sæpius illum in manibus versat? Ita nimirum Deus, priusquam vel vnicam animam æternum perdat, multâ utitur deliberatione, & tergiversatione. Hinc iterum *S. August. in lib.*

lib. Confess. Tu, inquit, Misericordissime Deus in peccatis meis mihi aderis, piissime sustinens omnes iniquas delectationes meas.

Ad eundem fermè modum loquitur etiam *D. Bern. lib. meditation.* Misericordias (inquit) Domini, in æternum cantabo, quòd me peccantem non statim damnauit, sed me prolongante iniquitatem, ipse prolongauit pietatem. 9

Idem S. P. alloquens animam suam: Aduerte, quæ fuit longanimitas expectantis. O quanto tempore tuum aduentum expectauit. Heu quanto tempore te in peccatis tolerauit. O quot, & quantos, ante tuam conuersionem damnauit, & te semper misericorditer expectauit. Reuerte-
re, ô anima, in cruce te expectat: O quanto tempore aduentum tuum expectauit, & post te habet caput inclinatum, ad te osculandum, habet brachia extensa ad amplexandum, manus apertas ad remittendum, corpus 10

pus extensum, ad te totum impendendum, pedes affixos ad commouendum, latus apertum ad te in illud introducendum: Esto ergò, ô anima, columba nidificans in foraminibus petrae in cauernis maceriae, perfora manus, perfora pedes: inuolue te lateri, ibi tuta requies, ibi secura quies.

Hactenus S. P.

11 Prudenter ergò (monet nos *S. August. serm. 1. de verb. Domini*) accipiat unusquisque monita præceptoris, ut non perdat tempus misericordiae saluatoris, quæ modo impenditur, quamdiu generi humano parcitur; ad hoc enim parcitur homini, ut conuertatur, & non sit, qui damnetur. Et idcirco, (inquit *S. Gregor. Hom. 10. in Evang.*) venire citius differt, ut minus inueniat, quod condemnet.

12 Si verò (inquit *S. Chrysost. Hom. 47. in Matth.*) nihil hâc longanimitate Domini lucrabuntur, & recesserint, tunc ineuitabilis poena necessario eos suscipiet: dicam enim messoribus,
col.

colligite primùm zizania, & in fasciculos ea alligare ad comburendum.

Time Dominum patientem (hortatur nos *idem S. P. Tom. 1. serm. 1. de Adam & Eva*) ne seuerum sentias iudicem. Corrigat te dilatio differentis, nec censura puniat iudicantis: Facile enim obsequio tuo facies Deum propitium, si conuersus jam mutaue-
ris vitium.

RATIO SECVNDA.

Parcit Deus peccatoribus in hac vitâ, quia pronior est ad Misericordiam, quàm iustitiam.

Quamuis vniversæ viæ Domini misericordia & veritas, *Psalms. 24.* neutra enim potest esse minor, cùm vtraque sit infinita: non ita tamen proprium illi est punire, atque miseri; ad misericordiam enim bonitas essen- 13

essentialis illum ducit : Ad vindictam
verò non nisi prouocatus procedit.
Quare S. Leo Papa serm. 2. de Natiuit. Do-
mini dicit: Deus Omnipotens & Cle-
mens, cuius natura bonitas, cuius
voluntas potentia, cuius opus mise-
ricordia est. Et inferius : Cuius vo-
luntas non potest suâ benignitate pri-
uari. Vnde etiam canit Ecclesia: Deus
cui proprium est misereri semper &
parcere. An quæris (inquit D. Bern-
hard, serm. 36. in Cant.) quomodo pro-
prium illi est misereri, cuius iudicia
abyssus multa? verum id quidem est,
sed quod miseretur, proprium est illi;
nam ex se sumit materiam, & velut
quoddam seminarium miserendi:
quod autem nos iudicat, condemnat,
eum quodammodo cogimus, vt lon-
gè aliter de corde ipsius miseratio,
quàm animaduersio procedere videat-
tur: Nunquid voluntatis meæ est, in-
quit, mors impii, & non magis con-
uertatur, & vivat? Et vetus Scriptor
Tertull. de suo, inquit bonus, de no-
stro

stro justus est. Pro confirmandâ hâc sententiâ, extat locus apud *Esa. cap. 27.* Indignatio non est mihi, quis dabit me spinam, & veprem in prælio? gradiar super eam? succendam eam pariter? an potius tenebo fortitudinem meam? habet se hîc Deus, quasi homo dubius, & apud semetipsum deliberans, num justitiam, an misericordiam potiùs, circa Israelem exerceat, & tandem misericordiâ victus, ait: Pacem faciet mihi, faciet pacem mihi. Quem locum *D. Hieron.* ait, legi posse, juxta veritatem Hebraicam 70. interpret. quis faciet me durum, atque crudelem, ut vincam naturam meam? Et tandem ait: volo tenere fortitudinem meam, enlémque concludere euaginatam, forsan illi in melius mutabuntur. Nec vult Deus (*inquit Scriptura 2. Reg. 4.*) perire animam, sed retractat. (*Cõceptus hic est Delanuzæ. Hom. 37. num. 22.*) Sumit metaphoram ab eo, quod patri contingit Clementissimo, qui filii sui notans insolentias, quód-

quódq; per dies ſingulos viles & infames patret actiones, hæret anxius, & diuerſis ſuſpenditur cogitationibus: quid huic nebuloni faciam? Prudenter actum eſſet, ſi nequam illum ædibus meis expellerem, ne mihi occurrat amplius: omine decedat hinc fauſto: non enim de meis vel panem facultatibus hæreditabit. Factâ hâc propoſitione, in ſe reuerſus, ait: heu, quid ago? Filius meus eſt; juvenis eſt, & imprudens: Si perferam illum, fieri poteſt, vt meliora ſapiat, & in virum euadat præclariorẽ, quem ſi profugum eiecero, fieri poteſt, vt æternum pereat, non in leue nominis mei detrimentum: (*hic introduci poteſt filius prodigus. Luc 15.*) & quaſi defectus eius ponderans, propoſitiones concludit illi contrarias, & ſeipſum attendens, quòd pater ſit, arque proinde in beneficium filii patienter oportet, vt eum ſuſtineat, hanc retractat, & mutat in ſuauiorem.

us, conclusiones statuens contra filios suos immorigeros, peccatores intelligo: Etenim eorum attendens crimina, videtur illis intentare velle supplicium, eosque damnare perpetuò; veruntamen suam naturam expendens, patris scilicet, & quod tandem, licet hic sit peccator, tamen filius suus sit, ex concessa illi natura, quem futurum creauit Regnorum suorum hæredem: Reuertitur, & illam retractat sententiam, quâ filium punire decreuerat. sumitque aliam filio benigniorem: non quòd in illo quædam arguatur imperfectio earum, quæ reperiuntur in patre mutante sententiam, ignorantia scilicet, & defectus potestatis: sed quo declaret nostro modo, paterna sua viscera misericordiâ turgentia: si namque nostra cogunt illum peccata ad sumendam contra nos vindictam, sua eum bonitas mouet, & misericordia ad abrogandam conceptam sententiam (nostro loquendi modo) aliâque mitiorem ferendam
in-

inclinat. Quia ut ait D. Chrysost Hom. 5. de pœnitent. & in proœmio super Isa. Pater est amantissimus filiorum, & ut discas, dicit: Quid faciam tibi Iuda? nunquid nôsti quid facias? noui, verum nolo. Natiua habitudo peccatorum pœnam vlttricem reposcit, sed diuinæ Clementiæ magnitudo cohibet. Itaque ira Dei licet magna sit, & terribilis, sed non libera & effrænis; propter nomen meum longè faciam furorem meum, & laude meâ infrañabote, ne intereas. Isa. cap. 48. hoc est, ut explicat Didacus Nissenus serm. in feria 5. post Cineres. §. 1. Misericors & miserator audio, vocorque, propter huius nominis famam, gloriam, estimationemque tutandam, ne quod vocor, non esse, ac tanto nomini derogare videar, captiuitatis iugo te absoluiam. Cùm enim diuina iustitia flagellum arripit ad flagellandum mundum, quando vel diluviis, vel fulminibus, vel peste, aut quibuscumque aliis calamitatibus illum punire sta-

statuit: Mox misericordia exit illi obuiam, flagellumq; aut gladium de manibus illius tollit, & iustissimæ ultionis furorem, & iram compescit, ac temperat.

Quoniam ergò (*inquit S. Hieronym. 16*
Epist. 46. ad rusticum, explicans illud Osee.
cap. 11. Conuersum est in me cor meum)
terribile supplicium comminatus fue-
rat, rursus parentis affectus, miseri-
cordiâ vincitur, & austeritatem judi-
cis pietate mitigat patris Quasi dicat:
inquit Iacobus Marchantius: in horto pasto-
rem pag. 50. dolor quidam in me in-
surgit, dum cogito, quod ita te velim
punire, & sic me poenitet. Et poeni-
tuit eum secundum multitudinem
misericordiae suae *Psal 105.* Quem
quæso (*inquit Olearius*) non poeniteat
peccatorum suorum, postquam videt
Deum poenitere poenarum? Si ergò
Deus ante incarnationem perdendi
hominis sententiam reuocat, ad
quam eum enormia cogeant eorum
crimina. Perpende, quid modò sit
actu-

acturus: non enim Deus tantum est, sed etiam homo.

Verbum caro factum est.

25 Nam in hominum salutem eandem induit naturam, suum profudit sanguinem, vitam suam, imò seipsum totum. Quid igitur acturus est: Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? *Rom. 8.* Supradictum Scripturæ locum (indignatio non est mihi) *Hieronym. Bapt. Delanuzæ. hom. 28. num. 47.* Ita interpretatur: Pectus meum fornax non est; in quâ furor cudatur; etenim fons est, omnis dulcedinis, & optatæ scaturigo suauitatis. Misericordia vtrique ipsa in ipsis Dei penetralibus, visceribusque generatur, ut in proprio fonte, ac scaturigine. Idcirco vocat ea Zacharias; viscera misericordiæ. *Luc. 1. & Apost. 2. Cor. 1.* Patrem misericordiarum: non vnius autem tantum, sed multarum. Multæ enim misericordiæ ejus sunt.

Sunt. 2. Reg. 24. quare Psal. 114. dicitur: Misericors Dominus, & justus, & Deus noster miseretur, & Psal. 111. Misericors, & miserator, & justus Dominus. In quibus locis pro vno titulo iustitiæ, duplex misericordiæ ponitur, vt intelligamus Deum proniorem esse ad miserandum, quàm vindicandum. Quomodo (*inquit S. August. serm. 102. de temp.*) non potest esse misericors, qui nos tanto tempore exspectat, vt corrigamur?

2. Reg. 8. dicitur: quòd Dauid mensus est duos funiculos, vnum ad occidendum, ad viuificandum alterum: & dicunt Hebræi, quòd funiculum ad viuificandum maiorem fecerit, quàm illum, qui fuit ad occidendum. Vnde & legunt: Mensus est duos funiculos, ad mortificandum, & impleuit funiculum ad viuificandum, vt plures vitâ donaret, quàm occideret: quasi volens ostendere, quòd pronior esset ad misericordiam quàm iustitiam; non enim impleuit funiculum, qui ad

mortem destinatus erat. *Hic est conceptus de Lauega Con. 5. super 1. Psal. pœnitent. item Delanuza hom. 28. num. 42.* Quod quidem multò meliùs de Deo asseri potest, qui, licet duos funiculos habeat, vnum iustitiæ, & alterum misericordiæ, sed funiculus misericordiæ maior est, tempèrque adimpletur: at funiculus iustitiæ aliquando relaxatur, & illius mensuram non adimpler. Vnde *Antonius Gueuarra in monte Calvaria cap. 38. ait: Cum mensurâ enim pœnam, sine mensurâ verò gratiam nobis suam dispensat. Contrahit Deus manum suam in puniendo, & ponam in mensurâ iudicium, & iustitiam in pondere. Esa. 28. Sed in retribuendo manum suam extendit. Psal. 54. quare S. Gregor. apud Antonium Gueuarra. l. c. cap. 20. inquit: Quantum ad refectionem nostri, pœnamque spectat, aduertendum est, Deum seueritati iudicii alligatum non esse; nam semper minùs nos, quàm mereamur puniri, & quàm mereamur etiam tri-*

tribuit. Deus enim (vt ait S. Chrysost. hom. 37. in Genes.) Cùm misericors sit, non solum non inducit pœnas grauiiores, sed & valde minores.

Et abundauit, vt auerteret iram su-
am, & non, accendit omnem iram
suam. Psal. 77. Aut obliuiscetur mi-
sereri Deus, aut continebit in irâ suâ,
misericordias suas? Psal. 76. ac si di-
cat: Minimè. nam cùm iratus fueris
misericordiæ recordaberis. Hab. 3.
Ideo docent Theologi, quòd etiam
in inferno, loco ad hoc instituto, vt
diuinæ pateat rigor iustitiæ, Delanuz
hom. 18. num. 43. Deus infra condi-
gnum puniet damnatos. Etenim
nulla est, nec dari potest pœna, quæ
in omnibus, & per omnia culpæ mali-
tiam exæquet, quatenus videas, quid
sit peccatum mortale, quod tantâ fa-
cilitate committis. Hanc doctrinam
etiam S. Hieronym. apud Antonium Gue-
narr. l. c. cap. 21. confirmat. Tamen si
(inquit) seueritas iustitiæ in inferno
peragatur, nihilominus etiam miseri-

cordia eius ibidem deprehenditur. Nam quis negaret Deum damnatis misericordiam exhibere, quorum peccata tormentis suis longè grauiora fuerunt? Sed alterum funem, secundum omnem extendit longitudinem, & ultra meritum præmiat. Secundum altitudinem cœli à terra, corroborauit misericordiam suam, *Psal. 102.* Dominus noster (*inquit S. Chrysost. Hom. 40. in Genes.*) Benignus est, & munificus, & pro paruis laboribus, magna reddit præmia.

- 19 Tu ipsemet (*inquit Hieronym. Baptista Delanuzæ Hom. 28. num. 43.*) Iudex esto, nunquid te Deus iuxta demerita castigat? Parua sunt verbera, quibus te flagellat, & contracto funiculo ab eodem vapulas; cùm enim mereris, vt in inferno viuus arderes, inter sæuissimos illos tortores, febriculam tibi immittit, vel alium dolorem exiguum, aut inopiam, & præsentium bonorum indigentiam. Quid dissolutiones nostræ, quid carnis lasciuiae

niæ merebantur? quid horrenda nostra periuria? quid infanda adulteria? quid perpetua Dei, eiusque legis obliuio? Compara modò, num pœna respondeat culpæ?

E contrario verò etiam considerare. 20
mus, quàm sine mensura suam extendat misericordiam. Nostri non indigens nos fecit (*inquit S. Chrysost. Tom. 5. Hom. 50.*) fecit cœlum, terram, mare, quæque sunt, omnia propter nos. Quis enim (*inquit S. August. serm. 67. de temp.*) vel mente concipere, non dicam verbis possit exponere, quanta circa nos sint Dei nostri beneficia? Fecit enim nos, cùm non essemus: reparauit nos postea, cùm periissemus. Mortem suscepit, pretioso nos sanguine liberauit, ad inferna descendit, de faucibus nos æternæ mortis eripuit, cœlorum nobis etiam præmia promisit. *Idem serm. 109. de temp.* Est autem misericordia abundantissima, & larga eius beneuolentia, qui nos sanguine Filii sui redemit, cùm pro-

21

per peccata nostra nihil essemus.

Quantum igitur distat ortus ab occidente, quantum cœlum distat a terra, tantum misericordia optimi Dei nostri justitiæ excellit: (*nostro loquendi modo*) Siquidem justitia tantum usque ad nubes pertingit: Misericordia verò usque in cœlum, non infimum, sed supremum usque: & super cœlos se extendit. Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes. *Psal. 35.* Quoniam magnificata est, usque ad cœlos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua. *Psal. 56.* quia magna est super cœlos Misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua. *Psal. 107.* Ecce veritas (sive justitia) nubes non excedit: Misericordia autem cœlos transcendit. Itaque miserationes eius, super omnia opera eius. *Psal. 144.* Hinc lucem accipit verbum Diui Iacobi: Misericordia superexaltat iudicium, *Iacob. 2.* Hæc multorum congrua declaratio, apud Hieronymum, Baptistam, Delanuzam, Hone. 6.

num.

num. 23. q. d. Quod Misericordia statuat, & habeat tribunal suum altiori loco, quàm iustitia, vnde, & de iustitiæ, liceat ad Misericordiæ appellare tribunal, tanquam ad superius. Tu autem Deus noster, suavis & verus es, patiens, & in Misericordia disponens omnia. *Sap. 15.* Sic enim es, quia Deus es (*inquit magnum Ecclesiæ lumen S. August. Tom. 10. Serm. 1. de divers.*) vt Bonitas tua, non remaneat in summis, & deferat infima. peruenit ab Angelis vsque ad extrema, & minuta animalia. peruenit enim à fine vsque in finem, pertendens fortiter sapientia, & disponit omnia suauiter.

Hinc dicitur Deus velox ad misericordiam, tardus ad iram : quod indicare videtur sponsa, dum ex vnâ parte pedes sponsi componit cum pedibus capreæ, & hinnuli *Cant. 2.* ex aliâ parte, pedes sponsi lapideis columnis, quæ grauissimæ sunt, comparat. Cru-
ra illius columnæ marmoreæ. *Cant. 5.*
Nullam in his verbis contradic-
tionem

nem reperiri putemus, quia sponsa considerans ad puniendum lento passu, & moroso gressu abire sponsum: ad benefaciendum verò, & miserendum, veloci cursu properare. Ad huius rei confirmationem facit, quod *Esaïas cap. 28. dicit: Dominus irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius; ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. ubi contradictio videtur, dum opus eius dicitur irasci, & tamen opus alienum, opus suum, & opus peregrinum. ænigma certè est (inquit iacobus Marchantius in horto pastorum pag. 50.) quod explicat D. Hieronym. quia officium quidem Dei est punire; & tamen alienum aliquo modo ab eo, cui proprium est miserrari. sicut diceremus, quòd proprium apis est mellificare, habet etiam tamen pungere, cum molestatur, quod est opus alienum ab eâ, velut extorum quâdam iniuriâ. quam doctrinam confirmat Origenes super cap. 1. Hierem. ubi sic ait: Deus ad benefaci-*

cien-

ciendum promptus est, ad puniendum autem eos qui poenâ digni sunt dissimulat. Item *S. Chrysost. tom. 2. Hom. 48. in Matth. cap. 13.* Tu verò, inquit, considera ineffabilem eius misericordiam, & quòd ad benefaciendum quidem pronus est, à desiderio autem puniendi alienus.

Quare quoties Deus (*inquit Francis-* 22
cus Mendozâ in lib. 1. Reg. cap. 1. num. 5.
annot. 7. circa lit. sect. 3. Mala poenæ nobis infligit, toties in eius mente, quidam veluti dissidentium affectionum, ut ita loquar, exoritur conflictus. Nam iustitia de vindicta exultat, misericordia de punitione tristatur, quem conflictum Deus aliquando expressit illis verbis: heu consolabor super hostibus meis: & vindicabor de inimicis meis, *Esa. 1.* Vbi novum loquendi modum, quis non miretur? Particulam dolentis heu, cum verbo exultantis consolabor? Quis unquam dum consolatur suspirat? Quis dum lætitiā profert, erumpit

in gemitus ? quis dum triumphat gaudio, liquefcit in lachrymas ? nisi ille feueriffimus iudex, & clementiffimus pater: qui vt iudex lætatur, de reorum fupplicio, & vt pater filiorum exitium lamentatur. *Et concludit*: itaque Deus malis noftris non folùm culpæ, fed etiam pœnæ ingemifcit.

23 Vnde etiam *Origenes*: O quanta, inquit, benignitas Dei; neminem enim punit, nifi iuuitus, & more pii patris punit, & plangit. Et iterum in *Efa*. Tanta eft benignitas Saluatoris, vt magis crucietur in damnatione peccatorum, quàm ipfe peccator in multitudine pœnæ, & doloris. quem cruciatum Deus in facris literis expreffit illis verbis: Tactus dolore intrinfecus: delebo (inquit) hominem, quem creavi, à facie terræ, *Genef. 6.* fignificans (fubiungit *Iacobus Marchant. in horto pastor. fol. 50.*) id fe coactè facere.

24 Quam doctrinam confirmat *S. Chrysoft.* in *Matth. cap. 23. hom. 46.* Deus

aurem tristatur, non de sua injuria, sed de nostra perditione. Sicut Rex benignus audiens criminosas personas, lege quidem compellente ipse mortis sententiam dictat aduersus eos, tamen misericordia instigante lachrymas fundit super illos, & vult eos adiuuare, & non potest contradicente sibi iustitiâ: quoniam misericordia tunc vera est misericordia, si sic facta fuerit, vt iustitia per eam non contemnatur: si autem contemptâ iustitiâ misericordia obseruetur, ipsa misericordia non est misericordia, sed fatuitas. Nam iustitia non est vera iustitia, nisi habuerit in se & misericordiam: sic & misericordia non est vera misericordia, nisi habuerit in se iustitiam. In iuste agentibus, ac malefactoribus misericordiam exhibere, nec eos punire, ipsa misericordia non est misericordia, sed fatuitas; sic & Dominus ipse quidem mortis sententiam dictabat super iudæos, dicens: *Matth. 23.* Ecce ego mitto ad vos Prophetas, &

ex ipsis occidetis, ut veniat super vos
omnis sanguis iustus. Ecce ipse eos
miserabili lamentatione plangebat,
dicens : Hierusalem, Hierusalem;
nam Deus inuitus compellitur cum
magno dolore peccatores damnare.
Non enim sic dolet, quia ipse ab eis
offenditur, sed quia quasi violenter
cogitur perdere aliquem, qui omnes
cupit saluare. Nam quemadmodum
in nobis contra naturam est benefa-
cere, sic & Deo contra naturam est
malefacere, aut perdere; sed dicet ali-
quis : cum in potestate habeat Deus
perdere & saluare, quis eum inuitum
compellit condemnare, si non vult?
Tu, qui non desideras misericordiam
Dei; nam sicut qui desideranti mise-
ricordiam denegat, crudelis est; sic
qui non desideranti misericordiam
præstat, iniustus est; sed dicis : quis
est homo, qui non desiderat miseri-
cordiam Dei? Tu qui permanes in
peccatis. Desiderare autem miseri-
cordiam Dei, est conuerti ad eum; il-
le

le enim desiderat misericordiam Dei, qui timet iram eius : qui autem non timet iram eius, non desiderat misericordiam eius, sed contemnit. *Hactenus S. Pater.*

Quidquid ergo (inquit *S. Hieronym.* **25** *lib. 1. in cap. 4. Hierem.*) nobis accidit, nostro accidit vitio, qui dulcem Dominum in amaritudinem vertimus, & cogimus sæuire nolentem. Longe enim (inquit *S. Chrysost.* *lib. 3. de provid. Dei,*) vult ipse nihil nos pati mali, quàm nos ipsi, nullusque sibi ita parceret, ut omnibus Deus.

Si enim (inquit *S. August.* *serm. 38. de* **26** *ss.*) nos Deus noster vellet punire, non nos ante tot secula commoneret, inuitus quodammodo vindicat, qui quomodo euadere possimus multo ante demonstrat; non enim te vult percutere, qui tibi clamat, observa. Propterea (inquit *idem S. P.* *serm. 109. de temp.*) se iudex venturum minatur, ut non inueniat, quos puniat, si damnare vellet, taceret.

27 Neque enim (inquit *S. Chrysost.* in *Genes. hom. 2.*) ideo produxit genus humanum, ut puniret, sed plane è diuerso, ut donaret nobis innumera bona, quibus frueremur, & propterea ipsum ubique vides moras nectentem in pœnis infligendis.

28 Quamobrem (ut ait *idem S. Pater* : *tom. 2. conc. 3. de Lazaro*) quoniam noluit nos adigere ad supplicium, ideo prædicit supplicium, ut prædictione castigati, vitemus rerum experientia. Deienim mos est (inquit *idem S. P. hom. 37. in Genes.*) quoniam in omnibus salutem nostram operatur, ut quamuis minetur se puniturum, si nos voluerimus conuersionis exhibere specimina, possimus eius reuocare sententias. At verò, nisi conuertamur (*idem S. P. lib. 1. de prouid. Dei*) damnationem nobis ipsis vltro, mortemque cogerimus, non is, qui nos perire noluerat, quique viam effugiendi nobis ostenderat. Si verò, quod absit (*monet idem S. P. tom. 5. hom. 50.*) minas con-

contempseris, venies ad experi-
am. Venturum est aliquando (inquit
S. August. serm. 109. de temp.) quod mo-
dò contemnunt derisores, quod pu-
tant falsò cantari, venturum est. Con-
vertimini itaque peccatores, & facite
iustitiam coram Deo credentes, quòd
faciat vobiscum misericordiam su-
am *Tob. 13.*

RATIO TERTIA.

Tardat Deus punire peccatores ;
quoniam illos amat.

Diligis enim omnia, quæ sunt, & 2
nihil odisti eorum, quæ fecisti.
inquit *Sapiens : cap. 11.* & immediate
post; parcis autem omnibus, quoni-
am tua sunt Domine, qui amas ani-
mas. Nos enim (inquit *D. Chrysost.*
tom. 5. hom. 47.) vehementer amat.
Nisi enim nos amaret, (inquit *idem S.*
P. tom. 4. in Epist. Pauli ad Ephes. serm. 19.)
quâ ratione condidisset ? num enim
nostri

noſtri neceſſitatem aliquam habuit? num vtilitatem illi, miniſteriũque exhibemus? num aliquã re eorum, quæ apud nos ſunt, opus habet? audi, quid Propheta dicat: Dixi, inquit, Domino quoniam bonorum meorum non eges. *Pſal. 15.* Et *S. Auguſt. tom. 10. ſerm. 9. de diuerſ.* quantum nos amet, quis poteſt explicare, quis poteſt ſaltem dignè cogitare? Et iterum *tract 49. in Ioan.* Si enim peccatores Deus non amaret, de cœlo ad terram non deſcenderet.

30 Inter amores ille palmam eripit, qui eſt matris ad filium: illum etenim David pro ſumma ſtatuit exaggeratione, dum ſuum erga Ionatham amorem teſtatur: ſicut mater filium ſuum amat, ita & ego te diligebam. *2. Reg. 1.* Quis vidit vnquam, quid animalia pro ſuorum agant conſervatione pullorum, licet voraciſſima ſint, naturamque habeant crudeliſſimam, quàm anxie illis de victu provideant, etiam maximè voracia, quæ
in

In hac materiâ nullius eorum memoriam abjiciunt: quid canes, feles, lupi, leones, aquilæ, imò & hirundines moliuntur? Ipsa gallina (*cui se comparat Christus Dominus Matthæi 23.*) cum tam vorax sit, cum matricis glocitantis officio fungitur, quàm sollicitè discurret exscalpendo, quærendoque tritici granum? Quod, cum inuenerit, non ipsa deglutit, sed pullos conuocat, vnde, & ipsi incrassantur: ipsa verò emarcida elanguescit.

Licet autem curam suscipiat mater 31 filii jam progeniti, porrò diligentior rem multò gerit, dum gestat vtero pusionem. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? *Esa. 49.* Hoc sine fieri potest? non potest: etsi hoc fieri posset, non tamen ego tui (*vult dicere*) tui possem obliuisci. Et rationem huius reddit Deus, *apud eundem Propheetam, cap. 46.* Audite me, inquit, qui portamini à meo vtero, qui gestamini à meâ vuluâ. Audite, & intelligite, filii

fili mei estis, vos meis porto viscē-
ribus.

32 Quod idem confirmat *D. Chrysost.*
lib. 1. de provid. Dei. Quomodo mise-
retur pater filiorum, misertus est Do-
minus timentibus se. Quod non com-
parans dicit (inquit *S. P.*) quæ enim
(pergit) humana clementia diuinæ bo-
nitati conferri possit? Sed quia exem-
plum summæ affectionis nullum nos
maius nouimus, quàm patris ad fili-
os: nisi *Esaias* maius aliquid docuit,
qui matris potiùs exemplo usus est;
quæ ergà natos suos longè misericor-
diùs afficitur quàm pater? Dixit e-
nim: nunquid obliuiscetur mulier, &c.
ego tamen tui non obliuiscar, dicit
Dominus: ostendens Dei misericor-
diam affectus omnes naturales lon-
gissimè excedere.

33 Idem *S. P. tom 4. in epist. Pauli ad E-
phes. serm. 19.* Plus enim nos, quàm
liberi toleant à parentibus, amat, &
quantùm discriminis est inter maliti-
am, & bonitatem, tantùm dilectio
Dei,

Dei, dilectionem parentum nostrorum excellit. Quotquot patres sunt (inquit *Hieronym. Baptista Delanwa* a hom. 18. num. 14.) simul sumpti, & à temporibus Adæ fuerunt, & vsque ad finem mundi sunt futuri, scintilla sunt respectu essentiae patris in Deo. appende in statera, totum amorem, omnem sollicitudinem, desideria, pietatem parentum omnium: & in altera folius Dei pietatem erga vel vnicum hominem, hæc infinites omnibus benigna præponderabit. Ab effectu cape experimendum, quis pater, adde, patres omnes combinati, facient in gratiam filii, quod Deus in tui salutem? Quis pater, imò cuncti sociati, tantas, talesque obtulerunt vnquam filio diuitias, & regna, dando se ipsum, suumque filium in socium, in amicum, in librum, in redemptionem, in æternæ gloriæ præmium? Quis tam arduis subiecit colla laboribus, vitam profundens, sanguinem propinans, in cruce pro te ô homo moriens? tam

pater

pater nemo, tam pius nemo. Hucusque
De lanuza.

- 34** Hactenus dicta confirmant SS. PP.
Chrysost. tom. 2. ex variis in Matth. locis :
Hom. 26. & August. serm. 225. de temp.
 Homo chara & amica possessio Dei,
 homo, cuius causâ firmatum est cœ-
 lum, & extensum est mare, fundata
 est terra, propter quem sol oritur, &
 occumbit, luna crescit, & deficit, astra
 micantia surgunt : propter quem di-
 versa animalia, quadrupedia, volati-
 lia & natantia : propter quem terra
 producit herbam, & dat cibaria in
 tempore suo omni animæ : propter
 quem montes, & colles, valles &
 campi : propter quem fontes & flu-
 mina, stagna & paludes : propter
 quem tempora & menses, & anni :
 propter quem Angeli, & Archangeli,
 principatus, & potestates, sedes, &
 dominationes, Cherubin & Seraphin,
 & quid multa loquar ? propter quem
 vnigenitus Filius Dei sanguinem su-
 um fudit, & genus redemit huma-
 num.

Misericordiæ Dei.

45

num. *Hæc S. Chrysoft.* Ecce quanta subiungit *S. August. l. c.* & qualia humano generi pietas diuina concessit!

Hinc est, quod mirabilis diuinæ 35
charitatis, immensitas, humanam insipientiam, sæpe ante erudiat, quam feriat. Scipio Africanus dicere solitus fertur, omnia esse experiunda, priusquam ad arma veniatur. quem morem Deus non solum in Veteri Testamento olim obseruari voluit, quando populo Israelitico, præcipiens dixit: Si quando accesseris ad expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem, *Deut. 20.* Verum ipsemet Deus incarnatus, quondam in terris ambulans, longè ante Hierosolymitanum excidium pacem & lachrymas ingratissimæ vrbi obtulit. Et, vt appropinquauit (inquit *Euangelista Luc. 19.*) videns ciuitatem fleuit super illam, dicens: quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tuâ, quæ ad pacem tibi.

Si enim (teste *Antonio Guevarra in E-* 36
pistolis ad familiares, Epist. ad Inigum velas-

cum

cum Castiliæ Comestabilem.) Alexander M. videns exanime cadauer Darii. Iulius Cæsar caput Pompei. Marcus Marcellus Syracusarum incendium: & Scipio Numantiam urbem deletam, à lachrymis temperare non potuerunt, quamuis hi capitales ipsorum hostes essent. Afficit enim generosas animos (*inquit idem Auctor*) aliena miseria, quibus vicisse sat est. *Hæc ille.* Quantò magis ergò credendum est, nostris affici mileris Deum, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo? *Apoc. 1.* Nam *vt Theodoretus in lib. 1. Reg. 15. quæst. 30.* ait: vna gutta diuinæ benignitatis, & Clementiæ, vincit omnium hominum bonitatem.

37 Quid ergò nos retribuimus Domino, pro omnibus, quæ retribuit nobis? Quod pro tanto amore Deo gratiarum loco rependimus? mutuum ille reposit amor; Quid enim (*inquit s. Chrysost. tom. 5. hom. 48.* Deus non fecit, vt à nobis diligeretur? quid verò

verò non adinuénit ? quid autem omisit ? *Et inferius* : Vnum enim habebat Filium vnigenitum, atque Legitimum, nec huic propter nos pepercit ; nos autem ei multa præponimus. Non igitur meritò foret gehenna & pœna, etiamsi dupla foret, ac tripla, milliésque tanta ?

Quâ propter *idem S. P. tom. 1. serm de 38*
prælatione primi hominis, siue Homil. de Adam & Eva. Propter Dei in nos collocata beneficia, ad mutuum seruitutem, & amorem, serio nos adhortatur. *Formalia verba S. Patris sunt sequentia* : Tibi cœlum in die, lucis splendore vestitur, & solis fulgoribus decoratur ; in nocte clarissimo lunæ speculo, & astrorum fulgore vario polus ipse illustratur, vt diei, noctisque vicissitudine, & numerositas temporum dignoscatur, & post diurnum laborem requies miseris mortalibus præbeatur. Tempora alternis vicibus immutantur, frondescunt syluæ, amœnantur campi, præta virescunt, animantia cun-

cuncta diuersis vsibus procreata edunt
foetus, parent imperio, obsequia ser-
uant, scatent fontes, amnes fluunt,
institutis terminis maria coercentur.
Gaudet post hyemem verna temperi-
es, æstatis flagrantia decoquit menses,
autumnitas temulenta suas exhibet
vbertates, hyeme maturantur hym-
nibus terræ, suis institutis cuncta de-
seruiunt, solus homo Deo non seruit.
Quid si tibi vniuersa natura constan-
ter ediceret: ego tibi à Domino re-
rum parere præcepta sum, ego circa
te iussa implere, instituta seruare, na-
scentia cuncta tribuere genitoris im-
perio iussa sum. Denique pareo, ob-
tempero, seruió, & cùm muto, non
mutor: pareo inquam, rebelli, ob-
tempero procaci, deseruió contem-
ptori. *Et infra:* Quis talis es, qui in
hoc contemptu consistis: qui creatu-
ræ imperas, & Creatori non seruis:
qui dominatum exerces, & Domi-
num non agnoscis? Time Domi-
num patientem, ne seuerum sentias
judi-

judicem. *Hactenus S. Pater.* Qui alio loco ait: de cœlo descendit Filius Dei, ut nos ascenderemus. quantum se humiliavit usque ad mortem crucis, ut totum acquireret mundum? *Ex variis locis in Matth hom. 10.* Si ille hoc fecit indebitè: nos quare non reddimus debitum? audite orantem, & dicentem Prophetam: Vouete, & reddite Domino Deo vestro. *Psal. 75.* Item, *Tom. 5. hom. 22. ad pop.* Quid enim condignum his sustinere potes, quæ pro te Christus sustinuit? humiliavit seipsum ut homo, te pretioso sanguine suo redemit: qui dat escam omni carni, jejunavit propter te: qui mellis dulcedinem creavit, qui cœlum stellarum cœtu coronavit, spinis propter te coronatus est, & usque ad mortem obediens factus est. *Et infr. cogitemus* quanta propter nos passus est Saluator: incarnari, lactari, comedere, & bibere, & dormire, tentari, laborare, baptizari, flagellari, & postremò crucifigi, & ita mori. Quid

itaque post tot, inquit *S. P. ex variis locis in Matth. hom. 19.* Post tot tantæque bona, quomodo nos affectos esse decebat? Nunquid etiamsi per singulos dies pro eò moreremur, qui nos ita dilexit, meritum exolveremus, imò minimam debiti partem reponeremus? nequaquam. Audiamus etiam de hac re *S. Bernh. de dilig. Deo*: Multum, inquit, de nobis meruit Deus, qui & immeritis seipsum dedit nobis; quid enim melius se ipso dare poterat vel ipse? Ergò si Dei meritum quæritur, illud est præcipuum, quia prior dilexit nos, dignus planè qui redametur: præsertim si aduertatur, quis, quos, quantumque amauerit. *Item, serm. 11. sup. Cant.* Memento te, etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum: sex diebus condidit Deus omnia, & te inter omnia: at verò per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum laboravit sustinens carnis necessitatem, hostis tentationes!

Vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus, & amplectendus sit, qui tanti aestimavit, imò qui tanti refecit: de latere enim suo te reformavit, quando propter te obdormivit in cruce, & somnum mortis excepit. *Idem serm. 2. de mut. aquæ in vinum.* Et iterum: *Opusc. de charit. cap. 7.* Quâ præsumptione non diliges illum, qui te non diligentem dilexit, qui peccantem non despexit? vide quæso, quâ compensatione, quo merito, summæ & æternæ respondeas Trinitati? *Et infr.* Quæ collatio tui ad ineffabilem, & incomprehensibilem Deum? Nihil ei ad mensuram meriti retribuere potes, si in retributionem eorum, quæ pro te sustinuit, te milles, mille annis gehennali incendio cruciaries.

Et iterum: *Epist. 143.* Nemo sibi vivat, sed ei, qui pro se mortuus est: Cui enim iustius vivam, quàm ei, qui si non moreretur, ego non viverem? Cui commodiùs, quàm promittenti

vitam æternam? Cui magis ex necessitate, quàm flammæ perpetuas minitanti? Idem denique: *de quadrupli debito.* Totum quod es, illi debes, à quo totum habes; illi præcipue Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi: huic totis medullis, totis viribus serviendum: ne fortè indignationis oculo, te respiciat, & conterat in æternum. *Hactenus S. Pater.*

RATIO QUARTA

Parcitur peccatoribus propter Deiparæ intercessionem, nec non ob aliorum justorum merita.

40 **Q**Uærit *Auctor Pomerii lib. 11. serm. de B. Virg. p. 2. cap. 2.* Cùm continuò in mundo accrescant mala, iniquitates & peccata, credis ne, ait: quare nunc mundo ipse Deus parcat, qui olim etiam multò his minora peccata acri-

acrius puniuit? Prout in Veteri Testamento legitur: quod videlicet Sodomitae subuertit, totum mundum diluuiio deleuit: pro esu & concupiscentia carnum in deserto filios Israel viginti tria millia occidit, & pro multis aliis similibus legimus, filios Israel grauius puniuisse: imò omnem gentem Israeliticam praedictam, pro offensis, & legis praeuaricationibus de terra promissionis perdidisse comperimus. Quomodo credi potest, quod nunc acerbius mundum non flagellaret, & non exterminaret, cum videamus, multò pro nunc abundare grauiora in mundo peccata? Et responderet sibi ipsi praefatus Auctor: totum hoc facit, propter beatissimam Virginem, & eius merita.

Id ipsum attulit, & confirmat *s. Fulgentius lib. 4. Mytholog.* ubi sic ait: Caelum & terra iam dudum ruiissent: Si Maria precibus non sustentasset. Nota est illa historia, quam referunt *Theodoret: & Iovinianus in vita beatissimi*

mi Patris Dominici : Quòd Christus Dominus propter tria enormia, & capitalia flagitia : superbiæ scilicet, auaritiæ, & luxuriæ grauissimè offensus, vibratis tribus lanceis mundo interitum destinauerit : verùm meritis, & intercessione magnæ matris iustè iratus iudex iterum pepercerit. Quare *S. Augustinus* : O beata Maria (inquit) quis tibi dignè iura gratiarum, & laudum præconia valeat impendere, quæ tuo singulari merito, mundo succurristi perditio? Quin ipse Christus Dominus aliquando *B. Brigittæ* reuelasse, ac dixisse fertur in eiusdem reuelationibus : Quòd, nisi preces matris meæ interuenirent, non esset spes misericordiæ. Vnde *S. Bern. lib. de dulcedine Mariæ* : Nescirem (inquit) quonam fugerem, quidnam sperarem, si non me totum Mariæ gratiæ commendarem. Nam *ut Cassian. ait in collat. Patrum* : Tota salus humani generis consistit in multitudine gratiæ, & fauoris Mariæ,

Efficax olim fuit in orando Deo 42
Helias. 3. Reg. 17. & 18. Nam cum
voluit, orando clausit cœlum ne plue-
ret, & cum voluit, clausum aperuit ad
pluendum. Vnde *D. Chrys. serm. 2. de
Helia*: Clavis, inquit, cœli fit sermo
Heliae sanctissimi: jubet enim, & clau-
ditur cœlum: orat postmodum, & a-
peritur: ut Sanctorum meritum mon-
straretur, non solum in terris posse,
quod voluit, sed etiam in cœlestibus
posse impetrare, quodcumque petie-
rit *Hæc S. Pater.*

Verum (ut *Franciscus Mendoza in lib. 43
1. Reg. cap. 4. ait*) hæc Heliae efficacitas,
non solum in conferendis bonis, sed
etiam in inferendis malis, imò prius
in malis, quàm in bonis exercita est:
prius enim cœlum clausit ad iustitiam,
quàm aperuit ad misericordiam. Tua
verò efficacitas ô virgo, totam se ad
communicanda beneficia, auertendâ-
que supplicia impendit. Clavis cœli
es maiori jure, quam Helias, non ut
iram Dei in terram, sed ut misericor-
diam

diam effundas. Imò clauem non habet B. Virgo, sicut neque arca fœderis clauem dicitur habuisse : Quia beneficia sua non claudit, sed pandit : omnia eius bona omnibus patent, omnibus liberaliter communicantur. Ita ille.

44 Propterea dicit S. Bern. *serm. 3. de Natiuit. B. V.* totius gratiæ plenitudinem (Deus) posuit in Maria, vt proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare. Vnde in cœlis (inquit *Ioan. de Carthag. de assumpt. & coronat. B. Virg. lib. 14. hom. 15.*) hæc est præcipua virginis cura, & sollicitudo, & ad hunc scopum, omnem suam potentiam, & fortitudinem dirigit, vt peccatoribus misericordiam impetret.

45 Aptissimè dixit sponsæ sponsus ille cœlestis: *Cant. 4.* Sicut vitta coccinea labia tua. Quærit hîc Hieron. Bapt. *Delanuzza in suis concion. quadrag. hom. 24. 5. 18. num. 40.* Cui seruit vitta coccinea? Et respondet : ad cingendum & ligandum.

ligandum. q. d. quod me cingit, me-
que ligat, amica mea, labia tua sunt,
petitiones tuæ, tuæque vota: sicut au-
tem hominem ligatum ducis, quo-
cumque libuerit: sic sponsa mea, co-
me trahit, quo tuæ me dirigunt, &
mittunt orationes. Ita ille.

Hinc S. Pet. Dam. serm. 1. de Nat. Virg. 46
Accedit ad Tronum Dei non solum
rogans, sed & imperans, domina non
ancilla. Quapropter Seraphicus Do-
ctor: S. Bonam. tom. 3. opusc. de spec. B.V.
cap. 7. Ipsa quoque non solum in ple-
nitudine Sanctorum detinetur, sed
etiam in plenitudine sanctos detinet,
ne eorum plenitudo minuatur; deti-
net nimirum virtutes, ne fugiant, de-
tinet merita, ne pereant, detinet dæ-
mones, ne noceant, detinet filium, ne
peccatores percutiat: ante Mariam
non fuit, qui sic detinere Dominum
auderet, testante Esaia cap. 64. non est,
qui invocet nomen tuum, qui con-
surgat & teneat te. Ita S. Doctor. Nec
potentioorem (inquit S. Aug.) quam te

meritis inuenimus ad placandam iram iudicis, quæ meruiſti eſſe mater eiufdem iudicis & Saluatoris. Et *s. Bern.* nemo (inquit) ô Domina, tam idoneus, qui gladio ſe obijciat pro nobis, niſi tu amantiſſima Mater Dei, per quam primam ſuſcepimus miſericordiam de manu Dei noſtri.

47 Itaque toto mentis affectu, exclamat *s. Auguſt. in feſto aſſumpt. B. V. hom. 3.* B. Virginis nos interceſſionibus committamus, eius patrocinia omniniſu imploremus: vt dum ſupplici obſequio eam frequentamus in terris, ipla nos ſedulâ prece commendare dignetur in cœlis.

48 Iam verò quantum etiam aliorum ſanctorum merita peccatores iuuent, videamus. Quærit *s. Chryſoſt. hom. 42. in Genes.* cur Deus non æqualiter nunc, æquales puniat peccatores? & reſpondet: quia propter gratiam Dei ſunt; & nunc multi virtute præditi, qui placare poſſunt Dominum. Et *inferius.* Nunc autem propter ineffa-
bi-

bilem Dei misericordiam, quia pietas incrementum sumpsit, multi etiam, in mediis ciuitatibus ignorati possunt placare Deum, & alii in montibus, & speluncis: aliorumque virtus multorum regere valet malitiam. Multa enim Domini bonitas est, & saepe solet etiam propter paucos multis dare salutem: Et quid dico propter paucos iustos? saepe quando non inuentus est in praesenti vita iustus, propter defunctorum virtutem, viuentium miseretur, & curam habet: vnde clamat dicens: Protegam ciuitatem hanc propter me, & propter David puerum meum: quasi diceret: licet ipsi indigni sint, & nullam habeant salutis occasionem. *Hac S. Chrysost.* Et iterum. *Hom. 2. in Psal. 50.* Veritas illa verba *Esaiae cap. 37.* Protegam ciuitatem istam, vt saluem eam, propter me, & propter David seruum meum. David mortuus est, & merita eius urgent. O rem admirabilem! o ineffabilis clementia Dei! homo mortuus

viuo patrocinator; sed ad rem plura congero exempla.

- 49 Animo conceperat omniscius Deus condignas de luxuriosis Sodomitibus fumere pœnas, ac omnem illam regionem subvertere cogitauerat: quia, *ut ait scriptura*: Homines Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis. *Genes. 13.* Verùm antequam iustissimus Deus, æquissimum suum propositum exequatur, quid facit? Intimo, ac fidelissimo amico suo, animi sui secretum patefacit; dixitque Dominus: num celare potero Abraham, quæ gesturus sum? *Genes. 18.* Perpende, (inquit *Hieronymus, Baptista Delanuzza, Hom. 24. §. 19.*) quanti Rex intimum suum faceret, si diceret, nihil se posse illi celare, eorum quæ facit? quis vnquam amicus de suo sic loquitur amico? non ait, nolo quidquam inconsulto Abraham amico meo facere, sed non possum. Dixit itaque Dominus: *Genes. 8.* Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum
mul-

multiplicatus est, & peccatum eorum
aggrauatum est nimis; descendam &
videbo (*humano inquit D. Chrysost. modo
loquitur hic Deus*) utrum clamorem, qui
venit ad me, opere compleuerit, an
non est ita ut sciam. Abraham verò
adhuc stabat coram Domino, & ap-
propinquans ait: nunquid perdes ju-
stum cum impio? Si fuerint quinquaginta
iusti in ciuitate, peribunt simul,
& non parces loco illi propter quin-
quaginta justos, si fuerint in eo? ab-
sit à te, ut rem hanc facias, & occidas
justum cum impio, fiatque iustus sicut
impius: non est hoc tuum, qui judi-
cas omnem terram, nequaquam faci-
as iudicium hoc. O quanta exclamat
in hunc locum *D. Chrysost.* iusti fiducia!
Dixitque Dominus ad eum: si inue-
nero Sodomis quinquaginta justos in
medio ciuitatis, dimittam omni loco
propter eos. Respondens Abraham
ait: quia semel cœpi, loquar ad Do-
minum meum, cum sim puluis & ci-
nis. Quid si minus quinquaginta ju-
stis

stis quinque fuerint, delebis propter quadraginta quinque vniuersam urbem? Et ait: non delebo, si inuenero ibi quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum: si autem quadraginta. Ne quæso (*inquit*) indigneris Domine, si loquar: Quid si inuenti fuerint triginta? Respondit: non faciam, si inuenero ibi triginta. Quia semel (*ait*) cœpi, loquar ad Dominum meum: quid si inuenti fuerint viginti? ait: non interficiam propter viginti. Obsecro (*inquit*) ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inuenti fuerint decem? dixit: non delebo propter decem. *Hactenus Sacra Scriptura.* Hinc *S. Chrysost. Hom. 42. in Genes.* mirum (*inquit*) in modum Deus obsequitur iusto, & plurimo eum honore dignatur; nam quasi homo homini loquens, monstrat nobis, quanto honore dignos ducit virtute præditos. Abiit Dominus (*pergit Scriptura*) postquam cessauit loqui ad Abraham, Vbi *Eminentiss. S. R. E. Cardi-*

Malus Caietanus, apud Hieronym. Baptistam Delanuzam Hom. 24 § 1. notat in originali Hebraico significari: Quòd eodem momento, quo Deus respondit Abraham, terga verterit, & abierit, seu disparuerit, ut ne temporis puncto quidem diutius hæserit; nullis ergo verbis usus est valedicentis more? nullis: enim verò si moram Deus traxisset ulteriorem, sicut Abraham de quinquaginta descenderat ad decem, descenderet de decem ad quinque, seu quatuor, & illi jam Sodomis morabantur: Loth scilicet, vxor eius, ac duæ filiæ. Non videbantur Deo vires adesse & animus (nostro loquendi modo) postulata negandi Abrahæ: tam festinè discedendo. Significantius (inquit Caietanus) narratur, quòd cùm Deus finisset ultimam responsionem, non delebo propter decem, recessit non exspectans ultteriores preces.

Deinde & illud perscrutare (inquit Delanuzal. c.) quod postmodum euenit, Suum Deus iter profequitur, & in

in persona duorum Angelorum appellit Sodomam. *Genes. 19.* illum Loth excipit liberalis hospitio, ad suas illum deducens ædes. Illicò ciues oppidi, vt illos viderunt formâ venustiori decoros, exardescunt, & infandam illis, nefandâque tentant inferre libidinem. Viri ciuitatis vallauerunt domum à puero vsque ad senem, omnis populus simul. Illos Angeli cœcitate percusserunt, vt ostium viri iusti Loth nequiuerint inuenire. Loth vocant, eiq; finem ob quem adsint, aperiunt: Congrega, consulunt, tuos generos; & tu cum illis, vxor tua ac filiæ, quantociùs egredimini de ciuitate; jam enim eam sumus eradicaturi. Moram trahit Loth, nec festinato discedit, quem apprehensum brachiis ædibus educunt, cum vxore, & filiabus, antequam sol oriretur illi reuelant, quòd personam, vicésque referant Dei, proinde præcipiunt: *Procul hinc, nec in hac vltra maneat regione, cum vxore & filiabus illum ascen-*

ascende montem, nec quisquam versus ciuitatem lumina curiosius retroflectat. Turbatur Loth, & velut attonitus obstupescit, hanc tam strictam celerémque percipiens sententiam; ad illos igitur, magnâ pronus reuerentiâ, conuersus sic ait: Quæso Domine mi, iam illis (*inquit Caiet.*) cum essent duo, loquitur in singulari: quia in illis agnoscebat, adorabátque Deum. O Domine mi, quid tantâ opus est festinatione? ex animis sum, nec tam celeri valeo passu procurrere: Coniux mea, & filiae sunt infirmiores: nec possibile quis dixerit, vt tantillo tempore ex harum terminis ciuitatum accliu egrediamur itinere, quocirca vereor, quòd si tam citò sis vires has incensurus, nos pariter vorax flamma comprehendat. Hic in montis ascensu ciuitas occurrit nobis parua, obsecro, vt illi benignus sis, proxima námque est ibique potero cum vxore, & liberis ab urbium latere securus excidio: felix tibi, faustumque

que sit : respondet Deus, hæc similiter ciuitas eidem subiacebat incendii sententiæ, veruntamen : Ecce iam in hoc suscepi preces tuas , vt non subuertam urbem , pro quâ locutus es. Festina, & saluare ibi : quia non potero facere quidquam , donec ingrediaris illuc.

50 Hæc verba perpende singillatim : illud præsertim : non potero facere quidquam. O potentissime Deus, quis te, quis detinet omnipotentem ? quale fortissime Deus illud brachium, quod fortissimum illud tuum reprimat, illique præualeat ? non potero facere quidquam. Paulò ante Abrahamæ ædibus exceptus hospitio, illique addicens filium : cum ille opponeret senectutis impedimentum, utpote centenarius , cuius & vxor erat vetula nonagenaria, respondisti : Nunquid Deo quidquam est difficile ? non dicit : quòd Deo nihil est impossibile, nec sterilitas, nec senectus, nec alia multa ; sed quòd nihil sit difficile :

q. d. est ne aliquid quod Deus facere non possit sine aliqua difficultate? quomodo ergò nunc ais: non potero facere quidquam? quis te detinet? quis ligat? quis tanto valet robore, ut tuam constringat omnipotentiam? vnus iustus qui petit, obsecrat, supplicat, & quousque ille hâc non egreditur regione, nihil in eius potero facere ruinam: sicque res se habuit: etenim ad illam minimam appulit Loth ciuitatem nomine Segor ad ortum solis, & eodem momento, quo illam ingreditur: demisit Deus pluuiam igneam adeò sæuam in Sodomam, cæterâ que ciuitates, ut in ictu oculi fuerint exterminatæ: subuersa est in momento. Solâ Segor incolumi, superstiti, & illæsâ, pro quâ libellum supplicem Loth obtulerat. *Hucusque De lanuza ex contextu Scriptura.* Vides modò quantum pro peccatoribus valeant apud Deum merita iustorum? sed vlteriùs rem confirmo.

Loco illorum verborum, quæ vul-
ga.

garis noster textus *apud Esa. cap. 11. de*
 Deo ponit. Erit iustitia cingulum
 lumborum eius, & fides cinctorium
 renum eius. *Septuaginta apud Hieron.*
Bapt. Delanuz. Hom. 24. §. 18. legunt:
 erunt iusti cinctorium lumborum e-
 ius, & fides cingulum renum eius:
 quorum versionem (*inquit idem auctor*)
 sequebantur Apostoli. q. d. *pergit præ-*
fatus auctor, cingent illi Deo renes su-
 os & lumbos: quæ precor est hæc
 forma loquendi? nunquid Deo lum-
 bi sunt? nunquid renes? non sunt; ac
 symbolica est locutio, mysteriisque
 profunda. Primò dicit: erunt iusti
 cingulum, quo ligabitur Deus; quia
 in rei veritate, nihil est, *nostro loquendi*
modo, quod ita Deum quasi liget, sicut
 orationes sanctorum. Quis illum li-
 gavit, quando populum punire volu-
 it apostatam, & in eum rebellis insur-
 gebat idololatra? ligavit illum Moy-
 ses orationis suæ cinctorio, & ut tali-
 ter se ligatum Deus fatebatur, dum
 Moysem sic deprecatur: Dimitte me,

ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. *Exod. cap. 32.* Concede mihi locum, dissolue vincula. Quid hoc Domine? quis te detinet ligatum? Oratio Moyſis: hæc ita Dominum ligat, ut non faciat, nisi quod intendit Moyſes, & non nisi quando, & eo modo quo Moyſes requirit.

Hoc indicat S. Scriptura illa lo- 52
quendi phraſi; quòd Deus faceret juxta verbum Moyſi: flagello ranarum Pharaon territus, ob grauem nimis, quâ torquebatur, moleſtiam, Moyſi ſpopondit, quòd ſi ranarum auferret plagam, cuncta faceret, quæ Dei nomine flagitabat. Confugit Moyſes ad Deum, & ranarum poſtulat ablationem: fecit Dominus (*inquit S. Pagina*) juxta verbum Moyſi, & mortuæ ſunt ranæ. *Exod 8.* Eodem modo Dominus ob indignam viliffimæ plebis commotionem indignatus, quæ diffidens diuinam non credebat infida potentiam, quoad terræ promiffæ poſſeſſionem, illam funditus per-

perdere proponebat. Adest Moyses, & oratione feruidâ à Deo supplicat criminis indulgentiam : exaudit illum Dominus, atque: Dimisi juxta verbum tuum. *Num. cap. 14.* Feci eo plane modo, quo tu supplex voluisti. *Hactenus Delanuzæ.*

- 53 Hinc *Hieronym. Oleaster in cap. 22. Exodi.* ligatum inquit, habent sancti Deum, ut non puniat, nisi permiserint ipsi. Exspectat Dominus in cœlo Petri ligamina, & solutionem, neque eum in cœlis ligat, aut soluit, nisi quem Petrus in terra soluerit, vel ligauerit. O insignem (*exclamat Didacus Nissen. Dom. 11. post Pentecost. §. 2*) & grandem sanctorum potestatem ! ô quantum valent iusti, qui Deum pedes, manûsque velut obligatum habent ! videtur Deus nec persequi posse peccatorem, nec gladium aduersus eum educere, pro quo se illi Sanctorum quispiam obiecit. *Et inferius:* Huius rei quippiam assecuti sunt etiam veteres Ethnici, qui laurum ap-
pin-

pingebant ei, quem Diischarum significare volebant. Cuius rationem Ricciardus Brixianus *Comment. Symbol. tom. 1.* Verbo Laurus, talem tradit: quia loco, vbi lauri confitæ sunt, vel affixæ, incolumitatem præbere crediti sunt, vel quod, vbi lauri sunt, fulmina non ician. Quod extra ictum fulminis (*pergit Nissen.*) sint loca, quæ laurus inumbrat, experientia testis est, cum in eam arborem recipere se aues soleant, quoties cœlum fulmina, aut tempestates minatur, quas pertimescunt. Prudenter ergo ab antiquis per lauros designati sunt diuorum gratiosi, viri iusti, apud quos paratum inuenire possis semper patrocinii subsidium. Quæ enim tales lauri contra furoris Dei fulgura, quales sancti? *Hæc Nissen.*

Idem *Auctor in suis serm. quadrag. feria* 54
5. post 3. Domin. quadragesimæ. S. 4. Sanctos & iustos pro muris, vallis, propugnaculis, & turribus habet ciuitatum, quibus eæ aduersus iram Dei obmu-

muniuntur. Et in hunc finem allegat Hippocratem, confirmâtque ex *S. Chrysoſt.* quàm pulchrè (*inquit*) id Medicorum Princeps Hippocrates expressit, cuius hæc sunt ex *epist. ad Abderit.* Beati profectò sunt populi, qui sciunt bonos viros sua esse munimenta, & non turres, nec muros. Beati, *subdit Nissen.* qui intelligunt, non circumfuso terræ aggere, non digestis per ordinem, & orbem lapidum cumulis, sed virorum sanctorum meritis, ac virtutibus omne à se prohiberi periculum. *Et pergit idem Auctor.* Propheta regius dicebat: circumdate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius. *Psal. 47.* Cui putas loquitur Propheta, aut de quâ ciuitate accipi debeant, quæ dixit? *S. Ioannes Chrysoſt. serm. 12. de Apost. tom. 6. sic definit:* Petrum & Paulum alloquitur, circumdate hanc nouam Sion, id est, Romam, & complectimini eam, hoc est, custodite, tuemini, precibus munite,

nite, vt quando irascat in tempore, aspiciens vestrum sepulchrum, iram indulgentiâ superem, vestram deprecationem, quâ illâ nititur, legationemque suscipiam. *Hæc S. P.* Itaque Sanctorum tumuli non aliud sunt, quàm chalybea scuta, quibus obteguntur ciuitates, & validissima valla, quibus communiuntur, vt ne dejiciantur & solo æquentur. At si tantùm valent loculi, vt pro frigidorum cinerum, quos fouent, reuerentiâ, ciuitatibus ac Regnis Deus parcat, quid non pro viuorum obseruantia faciat, qui tantùm defert mortuis? *Hactenus ex Nisseno.*

Pulchrè, & aptè apud eundem Nissenum, in vitam Abrahamæ, lib. 9. cap. 7. in rem istam dixit Philo Iudæus in lib. de migratione Abrahamæ: Reuerâ fulcrum generis humani iustus est, suas dotes communicans, & in publicum vsum conferens. Idem quidquid apud se ipsum non inuenit, à Deo solo ditissimo postulat, at ille aperto cœli

D

prom-

promptuario, niuis, imbrisque in
morem bona depluit affatim, ut inde
omnes terrenæ lacunæ restagnent.
Quid amplius dici (*subdit Nissenus*) vel
exspectari potuit? Profectò quisquis
justus est, idem basis est, & columna
mundi, & Athlas, qui subiectis sua-
rum virtutum, ac sanctitatis humeris
orbem terrarum excipit, ac sustentat,
suorumque meritorum opulentia ho-
mines reliquos locupletat: quod si
ei defint, quæ in alios dispergat, mox
ad Deum confugit, atque ex illius co-
piosissimo ærario suis precibus tan-
tùm obsecrat, quantùm mundo be-
neficiis opprimendo sat esse posset.
O potentiam justorum! O gratiam
amicorum Dei!

56

*Iudicum cap. 3. Post commemoratas ver-
bis benè paucis virtutes Othonielis iudicis
Hebræorum sic finit narrationem Scriptor
sacer: Quieuit terra quadraginta an-
nis, & mortuus est Othoniel filius Ce-
nez. Origenes hom. 3. in lib. Iud. ait:
vides quàm larga est diuina Clemen-
tia:*

tia: octo annis seruierant filii Israel pro multorum delictis, quadraginta annis per vnus iustitiam in pace perdurant; sed quid dicitur post hæc? & defunctus est, *inquit*, Othoniel filius Cenez. Rem video periculosam. ingens populo discrimen imminet, incidetque rursus in manus suorum hostium, eritque relapsio deterior, quàm omnis anterior casus fuit. Defunctus est Othoniel, quia iam indignus erat populus, qui haberet talem iudicem: *Inquit Origenes*: volebat Deus (*subiungit in hunc locum Nissenus supra cit.*) cedere populum, sed preces & patrocinia sancti Othonielis obstrictas illi tenebant manus, vt ergò liberè castigare malè meritos Israelitas posset, sustulit è medio Othonielem, facemque illam exsufflauit, & hoc primo supplicio ingratitude illius populi est ultus. Et satis deinde experti sunt periculum. Nam qui antea Chusam Regi Mesopotamiæ seruierant octo annis, seruierunt post hac

Eglon Regi Moab decem & octo annis. *Ibid.* reuerâ fulcrum generis humani iustus est, Athlas mundi est, eumque suis orationibus sustentat. *Hactenus ex Nisseno.* Ad idem propositum loquitur etiam *D. Chrysost.* tom. 2. in *Matth. Hom.* 13. explicans illa verba: Ut sitis filii patris vestri, qui solem suum iubet oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Caute posuit dicens: super iustos & iniustos, non super iniustos, & iustos: quia omnia bona (*inquit S. P.*) Deus non propter omnes homines dat super terram, sed propter paucos sanctos. Contentus est enim, ut peccatores contra meritum suum bonis Dei fruantur, quàm ut iusti, contra meritum suum à bonis eius fraudentur. *Hæc S. Pater.*

57

Extant pro hâc re plura exempla in sacris literis. *Genes.* 30. Experimento (*inquit Laban ad generum suum Iacob*) didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. *Et Iacob ibid.* ad socerum suum

La.

Urban: Modicum habuisti antequam venire ad te, & nunc diues effectus es, benedixitque tibi Deus ad introitum meum. Similiter etiam benedixit Dominus domui Ægyptii propter Ioseph, & multiplicauit ram in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam. *Genes. 39.* Pari ratione Dei beneficium experti sunt ii (*uti acta Apostolorum cap. 27. referunt*) qui cum Paulo nauigabant, cuius solius intuitu, Deus reliquos omnes (*erant enim uniuersæ animæ ducentæ septuaginta sex*) è præfenti periculo, & imminenti naufragio eripuit. Et nunc (*inquit ibid Apostolus*) suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam nauis; astitit enim mihi hâc nocte Angelus Dei, cuius sum ego, & cui deseruio, dicens: ne timeas Paule, Cæsari oportet te assistere. Et ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum. *Hinc S. Chrysost ait*: Consuetudo enim misericordis Dei est, honorem hunc

dare seruis suis, vt propter eos saluentur, & alii. Oremus igitur (*inquit præclare Philo loco supra cit.*) vt ceu columna in domo, mens in anima, in humano verò genere homo iustus permaneat ad calamitatum remedium; nam hoc in columi, de publicâ salute desperandum non est.

RATIO QUINTA.

Malas radices propter spem fructus Deus sustinet.

38 **P**Ræter aliam rationem (cur nimirum Deus malos in hoc mundo sustineat) ponit *s. Chrysost. tom. 2. in Matth. cap. 3.* etiam istam, de quâ mihi in præsentî sermo est, explicans illa verba: Iam securis ad radicem posita est. vbi sic ait: Securis autem est acutissima ira consumationis, quæ totum præcisura est mundum. Et si posita est, quare non præcidit? aut si interim præcisura non fuerat, quare po-

posita est : *respondet S. P.* Quia rationabiles sunt arbores, & in potestate habent facere bonum, aut non facere: ut videntes ad radices suas positam esse securim, timeant præcisionem suam, & faciant fructum; nam quamvis malus nec timore corrigitur, tamen bonus, nisi timuerit, peribit. Ergò denunciatio iræ, etsi in malis nihil agat, tamen à malis segregat bonos. Vide autem, quòd non ad ramos posita dicitur esse securis, ut cùm præcisi fuerint, iterum reparentur; sed ad radices, ut irreparabiliter extirpentur. Quare (*replicat S. P.*) quoniam (*inquit*) quamdiu mundus iste iniquus, & totus positus in maligno, non erat circa finem, castigabantur peccatores, non exterminabantur propter duas causas: Primùm quidem, quoniam oportebat homines esse in mundo, quamvis essent iniqui, quoniam & ipse mundus iniquus est. Deinde (*pergit S. P.*) quia mundo manente exspectatio erat, si fortè aliqui nascerentur

justi, ex generationibus inuictorum.
 Et hæc ratio quadrat ad propositum :
 malas siquidem radices propter spem
 fructûs Deus sustinet: quia ex spinis
 etiam nascuntur rosæ ; & ex discolis
 parentibus morigeri procreantur sæ-
 pè filii.

- 59 Quam rationem *idem S. P. tom. 5.*
hom. 80. ad pop. ab exemplo confirmat:
 Deus, *inquit*, longanimiter agit, vt &
 peccans ad pœnitentiam veniat, & ne
 ex eo nascituris salutem excludat ;
 nam etsi peccator incorrigibiliter pec-
 cet, parcit frequenter radici, vt fru-
 ctus conseruet. Et qualiter, audi:
 Tharam Pater Abrahamæ fuit idolorum
 cultor, sed in hoc mundo impietatis
 pœnas non dedit, & meritò; nam si
 Deus præueniens radicem præcidis-
 set, vnde tantus fidei fructus exortus
 fuisset? Quid Esau maligniùs? Quid
 illâ impudentiùs nequitiâ? nonne
 fornicator erat? & immundus? *vt ait*
Paulus, Hebr. 12. Non matricida, &
 patricida? non fratricida, quantum
 in

in ipsius fuit propositio? nonne Deo
fuit odio habitus, ut scriptura testatur?
Malac. 1. Rom. 9. Iacob dilexi, & Esau
odio habui. Si fuit ergo fratricida,
fornicator, & immundus, & odio
habitus, quare non perditur? quare
non exciditur? quare non illicò con-
gruam patitur ultionem? quare? (*non*
odit Deus Esau hominem sed peccatorem) *S.*
Prosper: Bonum est verè dilectissimi
causam ponere. Si succisus fuisset,
maximum eleemosynæ fructum, &
iustitiæ mundus amisisset, & qualem,
audi: Esau genuit Raguel, Raguel
Zara, Zara lob: vides quantus tole-
rantiae fructus fuisset perditus, si præ-
ueniens Deus à radice pœnas exegis-
set? *Hactenus S. Pater.*

Ecce propter unius iusti generatio- 60
nem parcitur tribus antecedentibus
generationibus. Dic amabo, quot
Deus iustis & sanctis mundum pari-
ter, & cœlum destituisset, nisi radici-
bus pepercisset? quin imò ipsemet
Deus (saltem in istis circumstantiis,

loci, temporis, & personarum) non fuisset incarnatus, si radices penitus extirpâſſet: quales enim progenitores Christus Dominus secundum carnem habuerit, nouimus ex scriptura.

- 61 Quare *S. Chrysost. in Matth. cap. 1. hom. 2.* valde etenim (*inquit*) auditu mirabile dum audis, quod ineffabilis Deus, & qui nec sermonibus explicari potest, nec cogitationibus comprehendendi, patrique per omnia coequalis, per Virginis ad nos venit uterum, & nasci ex muliere dignatus est, & habere progenitores David & Abraham. Et quid dico David, & Abraham? etiam illas, quod horribilius est, fœminas, quas paulò ante memorauimus. Siquidem non modò (*dixerat S. P. in superioribus in cap. 1. Matth. hom. 1.*) Vriæ uxorem, sed etiam Thamar, & Ruth Euangelista commemorat: quarum illa quidem erat alienigena hæc verò scortum, quæ cum affine rem habuit, non tantum non lege
- ge

ge illi coniuncta coniugii, sed furata concubitus, & intra habitum meretricis abscondita. Vriæ quoque uxorem, nullus ignorat propter factum illud insignis audaciæ. *Hæc S. P.*

Qui proinde ratione reddit, ob quã 62
tales infames personæ ab Euangelista in Genealogia Christi memorentur. Idcirco (*inquit S. P. hom. 3. in cap. 1. Matth.*) Ruth, & Raab (*par ratio est de cæteris*) intulit mentionem, quarum vnam alienigenam, alteram etiam meretricem fuisse constat: ut discas idcirco venisse Christum, ut nostra mala demoliretur omnia; non enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit. Sicut igitur illi conjuges accepere meretrices: sic etiam Deus fornicatricem hominum naturam sibi copulavit.

Hæc (*inquit idem S. Pater hom. 2. in 63 cap. 1. Matth.*) audiens, mente confurge, ac nihil humile suspiceris, sed potius propter hæc ipsa maxime mirare, quia cum Filius sempiterni esset Dei, etiam

etiam Filius David esse dignatus est, modo ut te filium faceret Dei : servum patrem habere dignatus est, ut tibi seruo patrem faceret Dominum. *Et post pauca*: Cùm ergò audieris, quòd Filius Dei, Filius sit & David, & Abrahamæ : dubitare jam desine, quòd & tu, qui filius es Adæ, futurus sis filius Dei. Non enim frustra, nec vane ad tantam humilitatem ipse descendit, sed ut nos ex humili sublimaret. Natus est enim secundum carnem, ut tu nascerere spiritu : natus est ex muliere, ut tu desineres filius esse mulieris. *Et hom. 3 in cap. 1. Matth.* Venit enim non ut nostra fugeret opprobria, sed ut ea potiùs tolleret. Sicut ergò admirabilis magis iudicatur, non ex quo mortuus tantùm, verum etiam ex quo crucifixus est : quanquam est certè res ista per se exprobratione plenissima: sed quanto magis exprobrabile istud est, tantò magis illum ostendit amantem hominum : sic etiam in generatione illius dici potest, quòd
non

non solum, quia suscepit carnem, & homo factus est, admiratione sit dignus: sed quia etiam tales cognatos habere dignatus est, nihil ob nostra mala erubescens. *Hactenus S. P.* Sed ad scopum redeo.

Nisi Deus malis radicibus (*omnes enim peccaverunt. Rom. 3.*) clemens indulgisset, tantus incarnationis fructus, toti mundo, & cœlo profuturus, nunquam extitisset. Sicut ergo (*ut loquitur S. Leo serm. 1. de Nativit. Dom.*) nullum à reatu liberum reperit, ita liberandis omnibus venit. Itaque radicibus quantumvis in se inutilibus, propter spem tamen fructûs, ex iisdem aliquando nascituri, parcitur.

Nunc autem hoc quidem mundo (*dico cum S. Chrysostomo hom. 3 in cap. 3. Matth. pag. 760.*) finiente, illo autem sancto jam appropinquante, non castigantur jam peccatores, sed euertuntur propter duas causas; primum quidem, quia nec expectatio potest esse, si fortè ex generationibus injustorum aliqui

aliqui aliquando iusti nascantur. Deinde, quia nec conuenit, vt in illo sancto mundo homines sint non sancti, sicut scriptum est : quoniam Sancti habitabunt terram ; iniqui verò expellentur ex ea. *Psal. 16.* Et iterum *Esaias* orat : Tollatur impius, vt non videat honorem Domini Dei. *Esa. cap. 26.* Et Christus Dominus *Matth. 7.* Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

- 66 Eia (*inquit S. August. de verb. Dom. serm. 31, de ficulnea*) arbor infructuosa, non derideas, quia parcitur tibi : dilata est securis, noli esse secura : veniet, & ampuraberis. Crede, quia venturus est. Quoties enim *inquit S. Chrysost. tom. 2. in Matth. hom. 44.*) ad eadem peccata lapsi sumus, & vsque adhuc in clementia, & misericordia sua perseuerat ? non tamen propter misericordiam suam nobis confidendum est magis, quàm pertimescendum. Concludo cum eodem *S. P. tom. 2, hom. 25.*

ex variis locis in Matth. de ficulnea à Christo Domino are facta. Quare tu homo, qui in similitudine arboris figuraris, esto viuividus, esto fœcundus, esto bonis fructibus plenus. Nullus in te ramus sine fructu remaneat; nullus locus sine fœcunditate consistat; ut cum Dominus ad te venerit, tuis fructibus gaudeat, & qui hanc sterilem arborem maledixit, fœcundam tuam arborem in æterna sæcula benedicat, Amen.

R A T I O S E X T A.

Patientiam habet Deus cum peccatoribus, ne desperent; nec iusti, præsumptiosè agant.

Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. 67
Job. 34. Quarum rerum (inquit S. Chrysost. hom. 68. in cap. Matth. 21.) multa non solum in nouo, verum etiam in
vete-

veteri Testamento videre licet exempla. Quis enim Manasse deterior fuit? sed facile conuerſus propitium ſibi Deum largis reddidit lachrymis. Quis Salomone felicior? sed cum negligentia dormitâſſet, decidit in profundum. Verum has ambas in eius patre mutationes poſſum ostendere, qui modo diligenti pœnitentiâ in ſublime ſcandebat, modo negligentia in infirma labebatur. Quis Iuda beator? sed factus eſt proditor. Quis miſerior Paulo? sed vas electionis conſtitutus eſt. Quis Matthæo peior? sed Apoſtoliſ eſt connumeratus. Quis Simone laudabilior? sed factus eſt omnium abiectiſſimus. Quam multas huiusmodi mutationes, & olim, & nuper factas, & nunc quotidie fieri non ignoramus. Quas ob res sæpius mihi illud dicendum eſſe video, nec illi qui vixit in ſcena deſperandum eſſe: nec huic, qui verſatur in Eccleſia, omnino confiſdendum. Ad hunc enim ait: qui ſe exiſtimat ſtare, vide-

hd

pq

hd

p

h

videat, ne cadat. 1. *Cor.* 10. Ad illum verò: nunquid qui cadit, non resurget? *Hierem.* 8. Et iterum: Dirigite dissolutas manus, & genua paralytica. *Esa.* 35. Et rursus ad probos, vigilate ait: ad illos autem, surge qui dormis, & suscita te à mortuis. *Ephes* 5. Nam aliis quidem conseruanda sunt, quæ acquiesierunt: aliis autem necesse est, vt commutati id fiant, quod non sunt; nam vt alteris conseruare sanitatem opus est, sic alteris ab ægrotatione se ipsos liberare. Multi quippe à morbo diligentiam conualuerunt, & multi ex sanitate in morbum negligentiam inciderunt. Ideò ad illos quidem dicit: *Ioan* 5. ecce sanus factus es, noli amplius peccare, vt non deterius tibi fiat: ad hos autem, vis sanus fieri? tolle lectum tuum, & vade in domum tuam; peccatum namque grauissima paralyfis est, nec paralyfis solummodo, sed paralyfi etiam peius: huiusmodi enim homines non solum in otio, vt ita dicam, virtutis viuunt, verum

rùm etiam in opere nequitiaë degunt. Et tamen si qui hoc pacto dissolutus jacet, paululum se voluerit erigere, confestim ab vniuerso morbo liberatur. Et si triginta & octo annos jacueris, nihil tamen prohibebit, si volueris sanus fieri: adest enim nunc etiam Christus clamans: Tolle lectum tuum: modo velis tu surgere, modo non desperes. Non habes hominem, sed habes Deum: non habes qui te valeat in piscinam immittere, sed habes eum, qui potest facere, ne tibi opus piscina sit; non habes, qui te in piscinam injiciat, sed habes eum qui potest te jubere, ac dicere: Tolle lectum tuum. Ita non potes dicere, dum ego venio alius ante me descendit, nullus vetat, si volueris in fontem gratiarum descendere. Hæc quippe gratia nunquam consumitur, nunquam euacuatur, continuè fons hic emanat, & à plenitudine ipsius & corpus & animam omnes curabimus. Adeamus igitur alacri animo: nam & Raab me-

re-

retrix erat, sed saluata est: latro fuit
truculentissimus homicida, sed para-
dificiuis effectus est. Nec Iudæ pro-
fuit, quòd magistrum discipulus se-
quebatur, sed periit: latro autem in
cruce probum se discipulum fecit.
Hæc Dei mirabilia sunt: sic magi
comprobat, sic publicanus Euange-
lium cecinit, sic Paulus è blasphemus
in Apostolum euasit. *Et superius.* Ne-
mo ergò, qui malè vixit desperet: ne-
mo qui virtutem colit, confidat, ac
dormitet, ne meretrix quæpiam ante-
uertat. Ille autem non desperet, vt di-
xi, cùm ante primos possit volitare.
Hactenus S. Pater.

Idem *S. Pater* hom. 27. in cap. Matth. 8. 68
explicans illa verba: Multi ab oriente
& occidente venient, & recumbent
cum Abraham, & Isaac, & Iacob in
regno cœlorum; filii autem regni ei-
cientur in tenebras exteriores. Non
enim ait *S. P.* Iudæis solùm id acci-
dit, sed multis quoque fidelibus. Nam
Iudas filius regni erat, audiuitque vnà
cum

cum aliis discipulis illud, in duodecim sedes sedebitis: factus est autem gehennæ filius. At verò Æthiops, quamuis barbarus quidem esset homo, & vnus eorum, qui ab ortu atque occasu erant, vnà cum Abraham, Isaac, & Iacob æternis bonis frueretur: id ipsum in nobis quoque nunc fit; nam multierunt, ait, primi, vltimi, & vltimi, primi: hoc autem dicebat, ne aut illi, quasi non possint redire, omnino pigri sint: aut isti quasi iam stabiles sint, confidentiâ corrumpantur. Ita Ioannes quoque antequam hæc fierent, clamans dicebat: potest Deus ex lapidibus his erigere filios Abrahamæ. *Et post pauca subdit S. P.* Non ergò nimium confidant, qui stant, sed secum crebrò illud reputent, qui æstimat se stare, videat ne cadat; nec desperent qui ceciderunt, sed dicant secum: nunquid qui cadit, non resurgit? *Psal. 40.* Nouimus enim multos ad ipsius cœli ferè verticem conscendisse, quique omnem exhiberent ro-
le-

lerantiam, deserta, deuiâque loca coluisse, ac denique foeminam, neque in somnis quidem vidisse, & tamen negligentia succisis poplitibus corruerunt, & ad voraginem vitiorum venerunt. Contraque non ignoramus, fuisse nonnullos, qui inde ad cœlum subuolârunt, & à scena, atque orchestra ad angelicam conuersationem traducti sunt: tantùmque virtute potuerunt, vt dæmones eiicerent, aliisque multis signis præfulgerent. *Hucusque denuò S. P.*

Ad idem propositum loquitur iterum *idem S. Pater hom. 29. in Genes.* 69
Quandoquidem, inquit, quæ priscis euenerunt, si discere voluerimus, maximæ nobis doctrinæ sunt occasio. hæc enim ratione, non solùm opera sanctorum bona nobis sunt scripta, sed & peccata, vt illa quidem fugiamus, ista verò imitemur. Neque hoc solùm, sed demonstrat insuper diuina scriptura, & iustos sæpe lapsos, & peccatores magnam agentes pœnitent-

tentiam, quò vtrunque sufficiens, & nobis esset securitas: & neque qui stetit confidentior sit, videns & iustos cecidisse: neque, qui in peccatis est, desperet, visis tot, qui resipuerunt, & ad summum virtutis apicem peruenire potuerunt. Itaque nullus, tametsi multorum bonorum sibi conscius, præsumptuosus sit, sed anxius & sollicitus: & audiat B. Paulum admonentem & dicentem: Qui itare sibi videatur, videat ne cadat. *1. Cor. 10.* Nullus item qui in profundum ipsum malitiæ descendit, salutis suæ spem abiciat; sed ineffabilem Dei misericordiam cogitans, audiat iterum Deum per Prophetam dicentem *Hierem. 8.* num qui cadit, non refurgit: & qui auersatur, non reuertitur? & iterum: *Ezech. 18.* nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, & viuat. *Hæc S. Pater.* Vtrisque enim (*vt idem S. P. hom. 1 in Psal. 50.*) periculosa contemptio est, cum & iustus per negligentiam cadit, & peccator, cum despe-

spe-

sperauerit, perit. vide eundem hom. 40. ad pop. & hom. 77. & 80.

Hanc doctrinam tradit & con- 70
firmat etiam *s. Augustinus variis in locis:*
Nec peccatores (inquit prænominatus
Pater serm. 45. de temp.) debent despe-
rate, nec humiles iusti in aliquo, qua-
si de suis meritis superbire: quia &
iusti, si de se præsumpserint, citò per-
dunt radicem charitatis, & peccato-
res, si ad pœnitentiam conuertuntur,
euulsâ cupiditate citò plantam reci-
piunt charitatis. Et ideò, qui boni
sunt, custodiant, quod Dei munere
perceperunt: & qui mali sunt, stude-
ant reparare, quod infelicitèr perdi-
derūt. Idem s. P. serm. 22. de temp. non e-
nim nôsti, qualis futurus sit apud De-
um aliquando, quem rides idolum
adorantem, conuertetur; vt adoret
Deum fortassis religiosius, quàm tu,
qui eum paulò ante ridebas. Multi,
qui videntur christiani, malè agendo,
& in malo opere perseuerando ab Ec-
clesia excludendi sunt. Multi, qui
fo.

foris esse videntur, ita credituri sunt,
& in bono opere permanfuri, vt in æ-
ternum socientur ecclesiæ. Et ideò
nec illi superbiant, nec isti desperent,
quia, quæ ventura sunt, scire non pos-
sumus. *Et post pauca.* Qui enim Iudæus
est, hæreticus aut paganus, fortè sicut
dictum est , per misericordiam Dei
conuertetur ad Deum, vt inter san-
ctos primum locum habere mereatur.
Et inferius. Nec boni in superbiam e-
rigantur, nec mali periculosâ despe-
ratione frangantur; modò enim qui
boni sunt, possunt Deum ostendere:
& qui mali sunt, si citò se emendaue-
rint, possunt Dei misericordiam pro-
mereri. *Hæc iterum S. P.* Conteret e-
nim multos, & innumerabiles,
& stare faciet alios pro
eis, ex his con-
surgit,

RATIO SEPTIMA.

Sustinet Deus Peccatores, vt sup-
pleant iustorum ruinas, quatenus
in his iustitia, in illis diuina
pateat Misericordia.

Restituo prius argumentum :
Conteret multos, & innumerabi-
les, & stare faciet alios pro eis. *Iob 34.*

Contriuit Deus rebelles, & apostata- 71
tas Angelos: videbam (*inquit Christus*
Dominus) Satanam sicut fulgur de cœ-
lo cadentem. *Luc. 10.* & cauda eius
trahebat tertiam partem stellarum.
Apoc. 12. & factum est prælum ma-
gnum in cœlo: Michael, & Angeli e-
ius præliabantur cum Dracone; &
Draco pugnabat, & Angeli eius, &
non valuerunt, neque locus inuentus
est eorum amplius in cœlo. Et proie-
ctus est Draco ille magnus, serpens
antiquus, qui vocatur Diabolus, &

E

Sata-

Satanas, qui seducit vniuersum orbem. Et proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt. *ibid.* Sed stare facit alios pro eis, qui illorum suppleant ruinas: scilicet homines ex humo, & limo productos. Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui. *Psal. 112.*

Reprobauit olim Deus Iudæos (*quemadmodum Christus Dominus minitabundus illis prædixerat*) amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in Regno Dei. *Matth. 21.* Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. *ibid.* Et iterum: contradicentibus Iudæis, his, quæ à Paulo dicebantur; tunc constanter Paulus & Barnabas dixerunt: vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, *Actor. 13.*
Sequi-

Sequitur ibidem : Audientes autem gentes, gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini. Vides quâ ratione in locum Iudæorum reproborum, & ipsæ quondam reprobatae gentes idololatræ successerint? juxta illud: postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. *Psal. 2.* pari modo videmus ex plurimis Europæ regnis, ac prouinciis Orthodoxam fidem ablatam, & in alias orbis partes translata esse. Idem quoque in particularibus casibus vsu venire conspiciamus. Sed ad rem referam hîc vnum vel alterum.

Cecidit Iudas miserabiliter, sed e. 7
rectus est latro in cruce misericordi-
ter. Licinio Imperatore, & Agrico-
lao præside, ad Sebasten Armeniæ vr-
bem, quadraginta militum fides in
Iesum Christum, & fortitudo in cru-
ciatibus perferendis enituit: qui sæ-
pius inhorribilem carcerem detrusi,
vinculisque constricti, cum ora ipso-
rum lapidibus contrusa fuissent; hie-

mis tempore frigidissimo nudi sub aperto aëre supra stagnum rigens pernectare iussi sunt, vt frigore congelati necarentur ; vna autem erat omnium oratio, quadraginta in stadium ingressi sumus, quadraginta item, Domine, coronâ donemur, ne vna quidem huic numero defit. Cæteris autem custodibus somno deditis, solus vigilabat janitor ; qui & illos orantes, & luce circumfusus, & quosdam è cœlo descendentes Angelos tanquam à Rege missos, qui coronas triginta nouem militibus distribuerent, intuens, ita secum loquebatur : quadraginta hi sunt : quadagesimi corona vbi est ? quæ dum cogitarer, vnus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum reperfactum balneum desiliens, sanctos illos summo dolore affecit. Verùm Deus illorum præces irritas esse non est passus : nam rei euentum admiratus janitor, mox custodibus è somno excitatis, detractisque sibi ve-

sti-

stibus, ac se Christianum esse clarâ voce professus, Martyribus se adiunxit. *Breniar. Rom. 10. Martii.* Peruenit vnus ad coronam, alter ad flammam. Quàm verè Angelus Apocalypticus: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. *Apoc. 3. Hinc S. Cyprian. de duplici Martyrio, noui, inquit, ac fleui quosdam magnâ animi fortitudine præditos, qui jam coronæ proximi defecerunt, & quem diu professi fuerant, abnegârunt.*

Verisimile est, quod collector *Specu- 74*
li Exemplo. 5. titul. superbia. & discipulus
serm. 72. de temp. referunt. Eremita quidam in sylua non longè à monasterio degens, infirmabatur, qui misit ad Abbatem, vt ad se veniret, & Ecclesiastica sacramenta sibi porrigeret: tunc Abbas sumpsit secum fratrem, qui valde studiosus erat silentii, & iuit cum Sacramentis ad procurandum & communicandum præfatum Eremitam. Inter ambulandum quidam latro audiens campanulam à longè se-

cutus est eos, vsque ad cellam Eremitæ, & mansit foris, reputans se indignum, quòd propius accederet ad tam S. Eremitam; sed postquam Eremita confessus est, & sacrâ Synaxi refectua: tunc latro stans prope januam, cum humilitate cordis sui, dixit: O si essem talis, qualis tu es! Cui Eremita in elatione mentis, & complacentia sui ipsius respondit: hoc libenter deberes optare talem te fore, qualis ego sum: tunc frater ille taciturnus cœpit flere amarè, & postquam Abbas vnâ cum fratre recessit, tunc latro iste à remotis insecutus est eos, & inuocauit Deum, vt daret sibi contritionem veram, & vitæ emendationem, quia jam proponeret sibi illi Abbati confiteri, & amplius nunquam peccare. Et sic in veloci cursu ille cecidit, & mortuus est immediatè, quod videns ille frater, cœpit lætanter ridere; sed postquam Abbas cum isto fratre ad conuentum venit, quæsiuit ab illo, quare fleuisti cum illum S. Eremitam

com-

communicaui, & quare resisti cum ille malus latro post nos cucurrit volens nos spoliare, vel occidere, & sic peccando in peccatis suis obiit? Tunc frater ille respondit: pater causa fletus mei fuit ista; quia cum communicâstis illum Eremitam infirmum, latro stetit foris januam dicens: O si essem talis, qualis es tu! & Eremita respondit in elatione mentis, hoc posses libenter velle, & sic mortuus est, & damnatus; sed latro qui post nos cucurrit, habuit firmum propositum confitendi, & non spoliandi, neque occidendi nos, & sic currens cecidit, & obiit, & Angeli animam eius ad cœlum deportârunt: quia tanta erat eius contritio, ut ipsius culpam & poenam dilueret: quia quanto quis maior est in suis oculis, tanto despectior est coram Deo. *Hæc illi.* Sic miserabilis Eremita in limine jam cœli constitutus ab eo retractus fuit. Vnde bene monet *Apostolus ad Philipp. 2.* Ut cum metu & tremore nostram salutem o-

peremur. nihil per contentionem neque per inanem gloriam, ſed in humilitate. Et iterum *Pſalmographus*: *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Pſal. 2.* non ſuperbias, inquit *Thomas de Kemp. lib. 1. de imit. Chriſti, cap. 7.* de operibus bonis, quia aliter ſunt iudicia Dei, quàm hominum: cui ſæpe diſplicet, quod hominibus placet.

- 75 Sed dicat quis, cur quibuſdam, qui Deum coluerunt bonâ fide, perfeuerare uſque in finem non dedit? huic quæſtioni reſpondet *S. Auguſtinus lib. 2. de bono perfeuerant*: hominibus, inquit, videtur, omnes qui boni apparent fideles, perfeuerantiam uſque in finem accipere debuiſſe: Deus autem melius eſſe iudicauit miſcere quosdam non perfeueraturos certo numero Sanctorum ſuorum, ut quibus non expedit in huius vitæ tentatione ſecuritas, non poſſint eſſe ſecuri; bonum eſt enim non altum ſapere. *Idem S. P. tom. 6. lib. de Sancta Virginitate, inquit:*
An

An verò propter aliud credendum est
permittere Deum, vt misceantur nu-
mero professionis vestrae, multi &
multae casuri & casurae, nisi vt his ca-
dentibus timor vester augeatur, quo
superbia comprimatur. *Et infra.* Per-
seuerantes in numero vestro praebe-
ant vobis exemplum, cadentes autem
augeant timorem vestrum. *Et lib. 2. de*
peccatorum meritis & remiss. contra Pela-
gian. tom. 7. Quare illos velit conuer-
tere, illos pro auersione punire,
quamquam & in beneficio tribuendo
nemo justè reprehendat misericor-
dem, & in vindicta exercenda nemo
justè reprehendat veracem: sicut in il-
lis Euangelicis operariis, aliis placi-
dam mercedem reddentem, aliis et-
iam non placidam largientem, nullus
justè culpauerit; consilium tamen
occultioris iustitiae penes ipsum est.
Et iterum lib. 2. de bono perseuerant. ait:
In hoc quod Deus suam gratiam aliis
dat, aliis non dat, cur nolunt homi-
nes cantare Domino misericordiam

& Iudicium? *Psal.* 100. Cur autem potius illis, quàm istis detur, quis cognovit sensum Domini? *Rom.* 11. quis inscrutabilia scrutari valeat? quis inuestigabilia inuestigare? *Rom.* 9. Dando quibusdam quod non merentur, profectò gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit: non omnibus dando, quid omnes merentur ostendit. *Et concludit*: Itaque misericordiam eius, in his qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur sine dubitatione credamus, neque inscrutabilia scrutari, neque inuestigabilia vestigare conemur.

76

Idem S. Pater in lib. soliloquior: tom. 9. hesitabundus exclamat: Ego Domine hoc considerans expauesco, & obstupesco de altitudine diuitiarum, sapientiæ & scientiæ tuæ, ad quam ego non pertingo, & incomprehensibilia iudicia iustitiæ tuæ: quoniam ex eodem luto, alia facis vasa in honorem, alia verò in contumeliam sempiternam, eorum quos elegisti, numerum
&

& nomina tu nosti, qui scripti sunt in libro vitae, quibus omnia cooperantur in bonum. Cum cadunt non colliduntur, quia tu supponis manum tuam, custodiens omnia ossa eorum, ut vnum ex his non conteratur. *Psal.* 33. Attamen mors peccatorum pessima, illorum, quos secundum abyssum multam judiciorum tuorum occultorum, semper autem justorum praesciisti ad mortem aeternam, quorum dinumeratio nominum, & meritorum prauorum apud te est, qui numerum arenae maris dinumerasti, & dimensus es profundum abyssi, quos reliquisti in immunditiis suis, quibus omnia cooperantur in malum, & ipsa etiam oratio vertitur in peccatum, ut si etiam usque ad coelos ascenderint, & caput eorum nubes attigerit, & inter sidera coeli collocauerit nidum suum, quasi sterquilinum in fine perdentur. *Abdia* 1. Magna enim sunt haec iudicia tua Domine Deus, iudex iuste & fortis, qui iudicas aequi-

quitatem, & inscrutabilia facis, & profunda, quæ cum confidero contremiscunt omnia ossa mea, quoniam non securatur homo viuens super terram, vt non sit seruitium sine timore, neque gaudium sine tremore, 3. Reg. 10. & non gloriatur accinctus æque, vt discinctus, neque gloriatur ante te omnis caro, sed pauescat, & contremiscat à facie tua, videns quòd omnia in futurum reseruantur incerta. Vidimus enim, & audiuius à patribus nostris, quod vtique non sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor, ascendisse primus quodammodo vsque ad cælum, & inter sidera nidum collocasse: postmodum autem cecidisse vsque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse. Vidimus stellas de cælo cecidisse ab impetu ferientis caudæ draconis, & eos qui jacebant in puluere terræ à facie subleuantis manus tuæ Domine mirabiliter ascendisse. Vidimus viuos morientes, & mortuos à mor-

morte resurgentes, & eos qui inter filios Dei ambulant in medio lapidum ignitorum, quasi lutum ad nihilum defluxisse; vidimus lucem obtenebrasse, & de tenebris lucem processisse; quia publicani, & meretrices praecedent incolas in Regno coelorum: filii autem Regni ejiciuntur in tenebras exteriores. *Haftenus S. Pater.*

Denuò saepius memoratus *S. Pater* 77
tom. 10. serm. 7. de verb. Apost. Quid possum exclamare, inquit, de ista profunditate? quàm magnificata sunt opera tua Domine! *Psal. 91.* Gentes illuminantur, Iudæi excecantur, quidam paruuli Sacramento Baptismatis abluuntur, Iudæi excecantur, quidam verò paruuli in morte primi hominis relinquuntur: quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ! sequitur, vir imprudens non cognoscit, & stultus non intelligit hæc.

Et rursum *serm. 11. de verb. Apost.* 78
O, homo tu, quis es, qui respondeas Deo?

Deo? duo paruuli nati sunt: Si debi-
tum quæras, ambo tenent massam
perditionis; sed cur mater alium por-
tat ad gratiam, alium mater dormi-
ens suffocat? dicturus es mihi: quid
ille meruit, qui portabatur ad grati-
am? quid ille meruit, quem mater
dormiendo suffocat? ambo nihil bo-
ni meruerunt; sed habet figulus po-
testatem ex eâdem massâ facere aliud
vas in honorem, aliud in contumeli-
am. Disputare vis mecum? imò mi-
rare mecum, & exclamare mecum: O
altitudo diuitiarum! ambo expauca-
scamus, ambo clamemus: O altitudo
diuitiarum! ambo in pauore concor-
demus, ne in errore pereamus. *Et im-
mediate post:* Inscrutabilia sunt iudicia
ejus, sufficiat tibi, & inuestigabiles
viæ ejus. Quis enim cognouit sen-
sum Domini, aut quis consiliarius
eius fuit?

79 Hanc profundissimam iudiciorum
diuinorum abyssum ita exhorruit *Ar-
senius Abbas* (viri de eodem refert *Anto-
ni-*

ninus de Gueuarra in monte Caluaria cap. 27.)

ut nunquam lætus visus fuerit, cumque ex illo sciscitaretur quidam monachus, cur toties rure gemens inambularet, desertumque tot lacrymis tingeret? respondit: quia recolo, ut puer ille Esau in matris utero reiectus fuit, & miserabilis ille Iudas ex societate Christi perierit, ipseque Christus dixerit, arcta est via, quæ ducit ad vitam: neque ipse sciam, quid de anima mea futurum sit, atque ideo in corde meo nulla lætitia regnare potest.

Hinc *s. Bernhard, apud eund. l. c.* O 80

Domine, inquit, tantopere tuorum iudiciorum altitudinem pertimesco, tuorumque profunditatem mysteriorum, ut, tametsi bonis operibus vacem, nihilominus, num ea tibi placitura sint, timeam: quid ergo miser expectare debeo, qui adeo intrepidè peccata committo?

Verum solatur nos *D. August. serm. 81. 20. de verb. Apost. sub init.* Primum ergo, inquit, fundamentum fidei pone;

nun-

nunquid iniquitas apud Deum? latere te æquitas potest: esse ibi iniquitas non potest. *Et sub medium:* Quantum nobis datur, & fidem teneamus, & de justitia Dei non dubitemus: iniquitatem apud illum esse omnino non credamus, ne in magnam voraginem impietatis veniamus. Et cum perfectâ fide tenuerimus, nullam apud Deum esse iniquitatem, & si illam modò non videmus, id est, æquitatem, quæ est apud ipsum, finiatur via, & veniemus ad patriam. non potest videri tempore fidei: videbitur tempore speciei; nunc enim per fidem ambulamus, tunc per speciem. *Et inferius:* Cum peruenerimus ad speciẽ, æquitatem Dei videbimus: & jam non erit ibi dicere: quare huic subuenit, & huic non? *Idem tom. 5. lib. 4. de ciuit. Dei cap. 17.* Dei iudicia occulta sunt multa, iniusta nulla. Vide ergò (*inquit Apost. Rom. 11.*) Bonitatem & seueritatem Dei; in eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem

tem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris; sed & illi si non permanserint in incredulitate, inferentur. Potens est enim Deus iterum inferere illos frequenter, *sic S. Chrysost. hom. 80. ad pop. athletas cernimus post multos lapsus coronatos: jam verò miles quoque qui fugit, postea se strenuum exhibet, & hostes superat: eorum quoque multi, qui propter tormentorum pauorem Christum negauerant, denuò certamen inierunt, & cum martyrii recessere coronâ. Ita S. Pater.*

R A T I O O C T A V A.

Non exercet Deus vindictam in peccatores: quia nondum completa est mensura peccatorum, quâ completâ se verè eodem punire consuevit.

Sicut omnia (*inquit Origenes in cap. 2. 82 ad*

ad Rom.) in mensura fecit Deus, & pondere, & numero, *Sap. 11.* ita etiam patientiæ eius certa mensura est, quam mensuram credendum est, impletam esse ab his, qui diluvio perierunt, qui in Sodomis cœlesti igne vastati sunt. Vnde & de Amorrhæis dicitur; nondum enim repleta sunt peccata Amorrhæorum usque nunc. Fert ergo Deus patienter, & exspectat uniuscuiusque pœnitentiam; sed non nos dissolvat hoc, & tardos ad conversionem faciat, quia rursus patientiæ eius, & sustentationis certa mensura est. *Rom. 2.* Secundum duritiam autem tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius. *Esdra 4.* Ita ille. Omnia creata suas habent mensuras

Hanc ob rem (inquit Georg. Reeb, Soc. Iesu: *Theologus in regul. prudent. cap. 12. §. 1.*) constituit divina iustitia singulis Regnis ac Prouinciis certam quandam

dam menſuram, certo peccatorum numero, & grauitate definitam, quam vbi peccando impleuerint, grauem aliquam vindictam infert, vno, vel pluribus modis, prout ipſi placuerit: quænam autem, cuiusque Regni, vel prouinciæ menſura ſit conſtituta, later in inſcrutabili diuinorum iudiciorum abyſſo. Cùm enim Deus omnia fecit, & facit in pondere, & numero, & menſura, hanc vel maximè ſeruare ſolet: quæ res certiſſima eſt, pluribusque in ſcriptura exemplis confirmata.

1. Noë temporibus, cùm vidiffet 84
Deus terram eſſe corruptam (*omnis quippe caro corruperat viam ſuam. Genef. 6.*) dixit ad Noë: Finis vniuerſæ carnis venit coram me: repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos de terra, Vnde factum eſt, cùm peccatorum definita menſura eſſet completa, vt horribili illâ, & ſtupendâ aquarum inundatione omnes omnino tunc homines, pau-
cu-

culis exceptis suffocatos extingueret.

85

2. Multiplicatis iterum hominibus, & in palestinae praesertim prouinciis, in antiqua scelera ruentibus Dominus Abrahamo dixit: *Genes. 15.* generatione quartâ, seu post quadringentos annos, posteritui reuerterentur huc, in has prouincias; nec dum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum, terras istas incolentium. Expectabat Dominus (*inquit s. August. serm. 105. de temp.*) vt aut conuerterentur, & agerent pœnitentiam: aut certè si conuerti nollent, crimina criminibus cumulantes, iustissimam Dei sententiam sustinerent: quod & factum; nam præstitutâ mensurâ repletâ, armis Hebræorum Dei iussu ad internecionem sunt deleti.

86

3. Impletâ mensurâ Sodomorum, & Gomorrhæorum, Dominusque horum clamore excitatus (*clamor enim Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus est*) humano agendi modo sese accom-

com-

commodans, ait: descendam & videbo, vtrum clamorem, qui peruenit ad me opere compleuerint. *Genes. 19.*
Quo facto: Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhā sulphur & ignē, à Domino de cœlo, & subuertit ciuitates has, & omnem circa Regionem, vniuersosque habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia.

In quam rem appositè *saluianus Mas-* 87
siliensis Presbyter lib. 1. de vero iudicio &
provid. Dei. addit: Clamorem in se dixit (Moyfes) habere peccata, grandis absque dubio peccantium clamor est, qui à terra ascendit ad cœlum; quare autem peccata hominum quasi clamare testatur? Scilicet quia cœdi aures suas Deus dicit clamoribus peccatorum, vt non differatur pœna peccantium. Et verè clamor, & grandis clamor est, quando pietas Dei peccatorum clamoribus vincitur, vt peccantes punire cogatur. Ostendit enim Deus, quàm inuitus puniat etiam grauissimos peccatores, dicens,
quòd

quòd clamor Sodomorum ad se ascenderit: *hoc est dicere* : Misericordia quidem mea mihi suadet, vt parcam, sed tamen peccatorum clamor cogit, vt puniam.

- 88 4. Huc etiam facit acris illa obiurgatio Christi Saluatoris in Iudæos, *Matth. 23.* cùm eis seuerè exprobrando dixit: Et vos implete mensuram patrem vestrorum. Quâ impletâ Hierosolymorum illa formidanda deuastatio, totiùsque gentis, à Deo tam singularibus antè prærogatiuis exornatæ, interitus verè miserabilis est consecutus. Vnde *s. Chrysost. in cap. 23 Matth. hom. 46.* Hierusalem, Hierusalem, quæ vsque nunc luctata es contra misericordiam meam tuis peccatis, nunc autem ipsam superâsti; volo enim in te misereri, sed vires misericordiæ faciendæ non habeo, nec possum te amplius sufferre; incessabilibus enim iniquitatibus tuis, misericordia mea, quasi jam lassata à proposito suo defecit. Dominum (*inquit Apost.*

Apost. 1. Thess. 2.) occiderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt. Et immediate post: Ut impleant peccata sua semper: peruenit enim ira Dei super illos usque in finem.

5. Huc quoque spectat, quod vidit, & audiuit. *S. Ioannes in sua Apocalypsi cap. 6. Vidi (inquit) subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant, & clamabant voce magnâ dicentes: Usquequo Domine Sanctus, & verus, non iudicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi. Si ergo oportet impleri numerum, & mensuram persecutionem patientium: Consequenter etiam impleri oportet numerum & mensuram iniuriam inferentium. At nunquid multi isti abibunt? minimè: non emanabit tandem diu dilata vindicta.*

De-

Deus autem (*inquit ipsamet veritas, Luc. 18.*) non faciet vindictam Electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis: & dico autem vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Modò nos possimus præstolari suum cuique rei destinatum tempus, & mensuram.

90

6. Fieri etiam potest; ut propter vnius peccatum, totus populus aut familia aliqua puniatur, nimirum cum alterius peccatum cumulum communis explet: *Lessius de perfect. divin. lib. 13. cap. 11. num. 63. 64.*) sicut enim in numeris quælibet species, accedente vnitate ultimâ constituitur, ita quælibet peccatorum mensura à Deo definita, ultimo aliquo peccato, veluti termino intrinseco completur. Sic per peccatum Davidis, *2. Reg. 24.* populum numerari iubentis, punitus fuit vniuersus Israël à Dan, vsque Bersabee, occisis peste intra triduum septuaginta millibus hominum. Et propter peccatum Achan, *Iosue 7.* qui con-

p1q

bid

bid

p1q

bid

contra praeceptum diuinum aliquid de anathemate vsurparat, punitus fuit exercitus, & in fugam actus: nec potuisset exercitus iste quidquam imposte-
rum efficere, nisi auctor facinoris sublatus fuisset, *ut ibidem habetur*. Non enim ob solum peccatum Davidis Deus tot hominum millia sustulit, sed per hanc cladem etiam peccata populi punita sunt, quae jam ita accumulata fuerunt, aut vindictam celerem mererentur: permiserat itaque Deus Davidem incidere in illud peccatum superbiae, quo mensura Israëlis erat implenda, & vindicta irroganda.

Vt verò propius ad rem publicam Christianam accedamus, idem penitus ordo, ab æquissimo Deo in hac seruatur, idque tanto magis, quò certius est fidelium, & Christianorum peccata esse grauiora. Criminosior enim culpa est (*inquit Salianus lib. 4.*) ubi honestior status: si honoratior persona peccantis, peccati quoque maior est inuidia: & hinc si nos, qui Christia-

ni Catholici dicimur , simile aliquid barbarorum impuritatibus faciamus, grauius erramus : atrocius enim sub sancti nominis professione peccamus. *Ita ille.*

Vnde fit, vt barbarorum incurfionibus, tamque frequenter fame, peste, aliisque calamitatibus nos Deus flagellet, nunc hanc, nunc illam prouinciam, urbem, Rempublicam vehementissimè castigando, vbi nimirum peccata ingrauescentia, & ad numerum definitum egressa ipse conspiciat.

92 Ecce oculi Domini Dei super Regnum peccans , & conteram illud à facie terræ. *Amos. 9.* Hinc docemur, quomodo Iustitia Diuina, varia Regna, diuersasque subinde prouincias perambulet, quod tunc nimirum fieri censendum omnino est quando defuncta in Diuino consistorio peccatorum mensura completa est; id quod iustissimus Deus jam olim disertis verbis per Prophetas suos futurum edis-

dixit, vt præ aliis luculenter *Jeremias* demonstrat, *Cap. 15.* verbisque patentiſſimis prænunciat. Et hoc ferè magis Deus in Catholicis prouinciis facitare ſolet, quia ob violatam nominis Chriſtiani dignitatem, grauiora etiam horum ſcelera euadunt: Nam ſeruus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, vapulabit multis. *Luc. 12.*

Saluianus de provid. lib. 5. de cauſis 93
differens calamitatum ſui temporis, hanc ipſam inter alias ponit: Illud peius & criminofiùs, quia non ignorantia, ſed deſpectione peccârunt. Atque hoc videlicet laici tantummodo non: quidam etiam clericorum ſæculares, nonnulli etiam Religioſi, imò ſub ſpecie religionis, vitiis ſæcularibus mancipati, qui ſcilicet poſt veterum flagitiorum probroſa crimina, titulo ſanctitatis ſibi met inſcripto, non conuerſatione alii, ſed profeſſione nomen tantùm demutauère, non vitam; & ſummam Diuini cultus habi-

tum magis, quàm actum existimantes, vestem tantummodo exuere non mentem, &c.

94 Ad hunc itaque numerum inter Christianos, *Georg Reeb. in regul. prud. capit. 12. §. 2.* & peccatorum intolerabilem porro cumulum conficiendum, tria hominum genera concurrunt: Primò clerici, quo nomine omnes illi veniunt, qui vi professionis suæ in sortem Domini sunt vocati, & jure commodi quæ Ecclesiasticis gaudent: Dein Magistratus politicus: denique etiam privatorum quorundam excessus.

95 Hinc iterum *Salvianus lib. 8. de provid.* quidquid malorum quotidie, peccatorumque perferimus, censura est Divinæ manus: quam utique censuram nos inardescere facimus, & peccatis nostris jugiter commovemus; ipse sibi parat peccator quisque, quod patitur. Nos calamitatum nostrarum auctores sumus; nihil itaque, nihil est in nobis, crudelius nobis: nos, inquam, nos, etiam nolente Deo, cruciamus.

Et lib. 7. de provid. Et utinam malorum
præsentium poenas, etiam eterna con-
tinuatio non sequatur.

Sæpe quidem fit, ut aliqui in com-⁹⁶
muni calamitate, propter vitæ con-
iunctionem inuoluantur, qui tamen
tali supplicio per se digni non sunt;
interim verò etiam peccata venialia
(*sine quibus nemo vivit*) præsertim deli-
berata, & crassiora, ad hoc sufficiunt,
ut talis poena justè etiam iis, qui alio-
quin insones haberi possent, à Deo
infligantur. *Leß. loc. cit.* Si enim post
hanc vitam nonnulla venialia gravif-
simis, & diuturnis purgatorii ignis
suppliciis justè puniuntur, cur non in
hâc vitâ quibusvis suppliciis, & cala-
mitatibus, quæ poenis purgatorii lon-
gè sunt mitiores, vindicari possint?
quod etiam asserit *Cornelius à Lapid.* di-
cens: non ergò levia putemus, etiam
peccata parva, quia addunt aliquid ad
hunc cumulum.

Horrorem hæc omnia, (*Georg. Reeb. 97*
loc. cit. §. 7.) execrationemque ingen-

tem tantæ pestis, peccati dico, cuius
sanæ mentis imprimere meritò de-
bent, & hoc tanto magis, cum credi-
bili inde ratione conficiatur, etiam
Doctorum calculo, si opus sit, stabili-
endâ, à justissimâ Deitate, etiam singu-
lis hominum talem certum numerum
peccatorum constitutum esse; quo ex-
pleto vel temporalis aliqua gravissi-
ma pœna, vel etiam sæpe æterna illi
immineat. Raptus quidem subinde
non nemo est, ne malitia mutaret in-
tellectum eius, *Sap. 4.* non tamen om-
nes ita rapiuntur: sinuntur multi ad æ-
ternum suum exitium in præfinitum
numerum scelerum suorum deuolui.
Numerus incertus ille est; conuiet
subinde Diuina indulgentia ad ter-
tium, quartum si superaddatur, seue-
ras exactura pœnas: conuiet inter-
dum ad plura, non ad plurima, ad
centum, ad ducenta etiam, vnicum ta-
men si insuper accedat, pœnas illas ad-
ducere potest.

98 Seruus Evangelicus, *Matth. 18.* to-
tius

rius debiti, etiam grandis relaxationem impetrauit, addidit deinde vnicam in conseruum suum nequitiam, & hæc, & prius totum debitum carceri illum, quousque integrum lueret, addixerunt.

Etiam vnicum, in abyſſo Diuino-99
rum iudiciorum peccatum mensuram
tuam implere potest ita, vt (*quemadmo-
dum S. Ignatius lib. exercit. aduertit*) tali
peccato vel semel commisso detrusi
sint multi ad infernum.

Onas Iudæ patriarchæ filius, semel
tantum quod legitur, & scitur, semen
fundebat in terram, seque polluebat,
& idcirco percussit eum Dominus,
subitaneâ utique morte; *Genes 38.* sicut
& fratrem eius Her, qui simili scelere
Deum offenderat, qui ob hoc nequam
in conspectu Domini vocatus fuit; &
credibile est utrumque ad orcum inde
præcipitatum fuisse.

Puerulus ille quinquennis, *apud S.
Gregorium, Dialog. lib. 4. cap. 18.* dum æ-
gro, in sinu patris recubanti, mauri illi

diabolici obuersarentur, vnicam addidit prioribus blasphemiam, & ab istis ad tartara abreptus fuit.

Præsentem materiam fusius tractat *P. Georgius Reeb in Regul. prudent. cap. 12.* ad quem proinde Lectorem remitto: Ac hisce concludo.

100 Timeamus igitur, & si Christiani sanguinis vel guttam sub pectore alimus, meritò timeamus futura de nobis Dei iudicia; timeamus peccata nostra, scelerum mensuram euertamus, modium hunc ne repleamus,

R A T I O N O N A.

Permittit DEVS viuere malos; quia nouit etiam malis ad bonum finem vti.

101 **A** Tringit Deus à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. *Sap. 8.* Quod noster vulgatus textus habet: disponit omnia suauiter; id ex origine græcâ, quidam apud Lori-

num sic efferunt: Disponit o[mn]ia vtiliter, commodè, benignè.

Utumque benè, ac proposito nostra conueniens. Quare *S. August. de temp. serm. 3. de Dedicat.* nouit vti Deus, id est, Dominus magnæ domus, & vasis in honorem & vasis in contumeliam. Sicut est malorum, malè vti etiam bonis: sic è contra Dei, benè vti etiam malis. Quantis bonis vtuntur mali? omnis enim creatura Dei bona est; quomodo eâ vtuntur mali? (*malè*) Quomodo eos increpat scriptura, dicens: petitis, & non accipitis, eò, quòd malè petatis, vt in concupiscentiis vestris infumatis. *Et post pauca:* Non ergo dicas, quare sunt isti in domo Dei? respondetur tibi, vasa sunt in contumeliam, nouit eis vti Deus; quoniam qui potuit creare, nouit ordinare: habent in domo magnâ locum suum; si autem quæris à me, quomodo eis bene vta-
tur Deus? fateor Dei consilium sicut homo explicare non possum. Noui enim cum Paulo Apostolo expauesce-

re, quod etiam ille, cùm consideraret, expauit, & expauescens exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius! quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur illi? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in secula seculorum: nobis consideratio, admiratio, tremor, exclamatio: quia nulla penetratio. Ipsi autem quid? gloria in secula seculorum. Siue de vasis in honorem, siue de vasis in contumeliam: ipsi gloria in secula seculorum. Alios coronat, alios damnat, nusquam errat: alios probat, alios de aliis probat, omnes ordinat. *Ita S. Pater.*

Idem S. Pater in Epist. ad Galat. Nulla creatura est, quæ non velit, nolit, Diuinę prouidentię seruiat: facit enim cū ea, quæ ex animo seruit, quod bonum est: de illa verò quæ hoc non vult, fit, quod

quod iustum est. Vnde iterum *S. P. lib. 11. de civit. Dei Cap. 18.* Nec Deus vllum, non dico angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum præscisset, nisi pariter nosset, quibus bonorum vsibus commodaret, atque ita ordinem seculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam quasi anthiteticis honestaret.

Hinc etiam *S. Damas. lib. 7. de fide cap. 2.* Deus nonnunquam aliquid absur- 103
di, & præposterè fieri permittit, vt per eam actionem, quæ absurditatis speciem habet, magnum aliquid, & admirabile conficiatur, quemadmodum per crucem hominibus salutem comparauit. Quid tristius, inquit *P. Hierem. Drexel. S. I. in suo Heliotrop. lib. 5. Cap. 6.* gentis humanæ lapsu? eam tamen Deus sic iterum erexit, vt præstare videatur, sic lapsam esse, quam semper sterisse. Mors Christi, summum in orbe flagitium, eadem tamen fuit, & orbis salus. Quare vt idem *Pater l. c. lib. 2. cap. 5. S. 9. ait:* licet homini secundum re-
statio

Etato melius esset, non peccâsse: Si tamen tota series naturæ, & gratiæ attendatur, multò fuit melius à Deo peccatum permitti. Notum Ecclesiæ testimonium *O Felix Culpa.*

Pulchrè ad rem loquitur *Doctor*
104 *Angelicus 1. part. quæst. 22. art. 2. ad 2.*
Prouisor vniuersalis, inquit, permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius; unde corruptiones, & defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem; sed tamen sunt de intentione naturæ vniuersalis, in quantum effectus vnius, cedit in bonum alterius. vel etiam totius vniuersi. Nam corruptio vnius, est generatio alterius, per quam species conseruatur: cùm igitur Deus sit vniuersalis prouisor totius entis, ad ipsius prouidentiam pertinet, vt permittat quosdam defectus esse in aliquibus particularibus, ne impediatur bonum vniuersi perfectum. Si enim omnia mala impedi-

ren-

rentur, multa bona deessent uniuerso; non enim esset patientia Martyrum, si non esset persecutio tyrannorum. Unde dicit. *S. Augustin. Ench.* Deus omnipotens nullo modo sineret malum aliquod esse in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens, & bonus, ut beneficeret etiam de malo. *Ita S. Doctor.*

Et iterum, *S. August tom 3. in Enchirid. Cap. 27.* Melius esse Deus iudicauit, de malis benefacere, quàm mala nulla permittere. 105

Diuina prouidentia (*inquit Hierem. 106 Drexel. in Heliotrop. lib. 5. cap. 8. §. 2.*) non modo rectè factis, sed etiam peccatis, ad ea, quæ destinauit, uti solet. Vidisti Ioseph? tolle malitiam fratrum ejus, tolle inuidiam, tolle parricidii commentum, quo in fratrem sæuierunt, simul abstuleris omnia illa, quibus ægypti stetit incolumitas. Nulla fuisset regii somnii interpretatio, nulla in septennium frumentatio, fame periisset ægyptus, periissent & finitimæ regiones,

giones. Vis clariora? tolle Iscariotæ avaritiam, & judæorum invidiam, simul abstuleris gentis humanæ litrum, Christi sanguinem & mortem. Tolle diabolos; certamina, victoriæ, præmia, magnâ ex parte cessabunt.

Tolle tyrannos, vbi Martyres erunt? hic Diuinæ providentiæ mos est, non solum bonis, sed etiam malis ad bonum finem uti. *Ita ille.*

107 Quâ in re, opulentus etiam testis est *S. Hieronymus in Psal. 104.* Si Iudas, inquit, Christum non prodidisset, quomodo nos fuissetis redempti? Si Iudæi Dominum non crucifixissent, & increduli fuissent, quomodo nos crederemus? Congruenter item huic proposito loquitur, *S. Leo serm. 11. de pass. Domini.* Suscepit Dominus, quod secundum propositum suæ voluntatis elegit: admisit in se impias manus furentium; quæ dum proprio incumbunt scelere, famulatæ sunt Redemptori.

Ergo,

Ergo, dices: illi non peccarunt. 108
Sequela pessima, imò nulla, non
imperitè tantum, sed & impiè hoc
dicitur. Quàm enim indocta est hæc
Dialectica; Deus illorum peccatum
vertit in bonum; Ergo non peccâ-
runt.

Opus illorum, æmulatione quĩ-
dem, & invidiâ plenum erat: Deus
autem sapientissimus nequitiâ il-
lorum usus est in contrarium finem.
O quantus est artifex Deus!

Deo istud laudi est (*inquit Hie. 109*
rem. Drexel, Heliodor. lib 5. Cap. 9. § 4)
metis, ubi non feminasti: cum enim
peccata non seminet, ex eis tamen
colligit messem complurium bono-
rum. Verè Deus mel de petra, o-
leumque de saxo durissimo fugit,
cum è grandibus malis, bona non
minora elicit. *Et superius: Dic obse-*
cro, quæ vnquam maiora in orbe ma-
la fuerunt, quàm facinus Adæ, &
occisio Christi? & tamen noxa pri-
migenia, Deum in humana membra
ecce.

è cœlo detraxit. Mors Christi cœ-
lum nobis & bona omnia resti-
tuit.

110

Quod *S. Bernard.* de verbis *Apoc. Cap 12.*
signum magnum, *hiscæ confirmat* : ve-
hementer quidem nobis, *inquit*, vir
vnus, & mulier vna nocuere: sed gra-
tias Deo, per vnum nihilominus vi-
rum, & mulierem vnā omnia re-
staurantur, nec sine magno fœnore
gratiarum; neque enim sicut delictum,
ita & donum: sed excedit damni æ-
stimationem beneficii magnitudo. Sic
nimirum, prudentissimus, & clemen-
tissimus Artifex, quod quassatum fu-
erat, non confregit, sed vtiliùs omni-
no refecit: vt videlicet nobis nouum
formaret Adam ex veteri, Hevam
transfunderet in Mariam.

111

Huic sententiæ fauet etiam. *S. Leo*
Papa. serm. 1. de ascensione Domini: Ampli-
ora, *inquit*, adepti per ineffabilem
Christi gratiam, quàm per diaboli
amiseramus inuidiam. Nam quos vi-
rulentus inimicus primi habitaculi
felici,

felicitate deiecit, eos sibi Concorpo-
ros Dei Filius ad Dexteram Patris
collocavit. Vt homo (*ad stipulatur*
D. Chrysost. serm. de ascens: Domini. tom 3)
qui loco tam humili tenebatur, vt de-
scendere non posset ulterius, ad tam
excelsam sedem eleuaretur, vt altius
non posset ascendere.

Præsentim materiæ seruiunt quæ idem 112
S. Pater Hom 46. in Genes: habet: Inni-
micus quidem, *inquit*, nostræ salutis
suâ inuidiâ immortalem protopla-
stum in mortem condemnari fecit:
Misericors autem, sollicitusque pro-
nobis Dominus per mortem suam,
iterum immortalitatem largitus est.
Vnde & maiora inuenimus, quàm, a-
misimus: Paradiso eiecit, & in Cœ-
lum induxit: morte condemnari fe-
cit, & immortalitatem nobis dona-
uit: paradisi delitiis priuauit, & Re-
gnum Cælorum nobis præparauit.
Vidisti solertam Domini tui sapienti-
am? & quomodo ea, quæ per inuidi-
am diaboli contra salutem nostram
facta

facta sunt, in caput illius verit ? non enim solum nos maioribus dignatus est; sed & illum ipsum nobis subiecit. Ecce dedi vobis proestatem calcandi supra Serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. *Luc. 10.* Quod illi, *ut idem S. Pater tom. 5. lib. 1. de provid: Dei, ait,* Omni supplicio grauius ac durius est: ut eum deiiciant, qui fuerant ab eo prius superati. Nimirum, *ut idem S. Pater hom. 4. ad popul.: loquitur:* Diabolus per quæ Dei seruos impugnat, per hæc propriam vim destruit, non volens quidem, sed Dei Sapientiâ & prouidentiâ illius armis & artibus in ipsius caput vtente.

113 Sunt magna opera Domini, *exclamat. S. August. tom. 3. in Enchirid. Cap. 100. ad Laurent, Romæ primicerium,* exquisita in omnes voluntates eius, & tam sapienter exquisita, ut cum Angelica, & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset, etiam per eandem crea-
turæ

turæ voluntatem, quâ factum est, quod creator noluit, impleret ipse, quod voluit, bene vtens malis, tanquam summè bonus. Diuinæ providentiæ (*idem S. P. in Psal. 7.*) ista dispositio tribuenda est, non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat, cùm peccauerint. *Et in Encherid: Cap. 10. & 11.* in omnibus consistit vniuersitatis, admirabilis pulchritudo, in quâ etiam illud, quod malum dicitur benè ordinatum, & loco suo positum, eminentius commendat bona, vt magis placeant, & laudabiliora sint, dum comparantur malis. Sicut, *vt idem S. Pater. lib. de Genes: ad Lit. tom. 3.* in cantando interpositiones silentiorum, certis moderatisque interuallis, quamuis vocum priuationes sunt, benè tamen ordinantur ab his, qui cantare sciunt, & suauitati vniuersæ Cantilenæ aliquid conferunt. Et vmbre in picturis, eminentiora quæquæ distinguunt, ac non specie, sed ordine placent; sic vitiorum nostrorum non est

est auctor Deus, sed tamen ordinat,
& ea perpeti cogit quæ merentur.
Ita S. Pater.

- 114 Hic jure cum Hierem: Drexel. lib. 2.
ex postumis. de Ioseph ægyptii prorege indigita-
to Cap. 5. S. 2. quæsierim; quid in or-
be rerum omnium longè admirabi-
lissimum: hoc ipsum certè, quod De-
us inter innumeras hominum erra-
tiones, & culpas, suum ipse consili-
um omne, suamque voluntatem ad
exitum suavisimè adducat; ex omni
malo Deus aliquid boni eliquat.
Quis non miretur, Patrem familias
domum optimè gubernare, & sem-
per quod domui vtilissimum est face-
re, cum tamen domesticos habeat pes-
simos, qui quotidie plurima negli-
gant, in plurimis offendant? Deus,
hic paterfamilias est, cuius prouiden-
tia nunquam fallitur, nunquam errat,
etsi erret in dies familia gravissimè.
Diuinam hanc prouidentiam credere,
est etiam simul credere, omnia mala,
quæ ab hominibus, aut aliundè proue-
niunt,

niunt, in bonum vertenda illi, qui ipse fuerit bonus. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. *Rom. 8.* Nos millies erramus, & impingimus quotidie, Deus tamen nihilominus sua consilia inoffenso pede ad finem pulcherrime deducit. *Ita Drexel.*

Idcirco (concludo hanc rationem ex eo-115
dem loc. cit. cap. 10. providentiæ Diuinæ
nunquam obloquendum, nunquam
ei præscribendus est modus, quo dis-
ponat humana : Causas ipse causa-
rumque effectus artificiosissimè nouit
connectere. Scit Deus futura omnia,
quem præteritorum, & præsentium
nihil latet. Plura qui volet, legat
Hieronym. Baptist. Delanuzam in suis con-
cionibus quadrages: hom. 23. num. 35. hom.
32. num. 18. hom. 39. num. 5. hom.
43. num. 2. & 3. hom. 43.
num. 23.

RATIO DECIMA.

Non patitur Deus eradicari Zizania : quia per malos exercet probos, flagellat improbos.

116 Quid faciunt, inquit S. August. *serm.* 254. *de tempore*: in hoc mundo homines mali? responde mihi, in fornace Aurifacis palea quid facit? puto non ibi esse sine causa paleam, ubi aurum purgatur : videamus, quæ ibi sint omnia : Fornax est, palea est, aurum est, ignis est, artifex est; sed illa tria, aurum, palea, ignis, in fornace: artifex ad fornacem. Attende etiam istum mundum : Mundus fornax est, palea homines mali; aurum homines boni; ignis tribulatio; artifex Deus: attende, & vide, aurum non purgatur, si palea non vratur. *Et inferius.* Magna materies est purgationis bonorum, abundantia malorum; nam in mul-

multitudine malorum, quamuis permixti lateant boni, nouit Dominus, qui sunt eius. Sub manu tanti artificis auri mica in magna palea perire non potest: quanta ibi palea, quàm modicum aurum? sed noli timere tantus est artifex, vt purgare possit, perdere non possit. *Et inferius.* Nec mihi volo dicas, saltem, si necesse esset propter exercitationem nostram, vt essent mali, pauci essent mali, & boni multi essent. Non attendis, quia si pauci essent, multis non nocerent? utique considera, vir prudens, quia si multi boni essent, & pauci mali essent: pauci mali multis bonis nocere non auderent, si non auderent, non exercerent; nunc verò quia multi sunt mali, laboratur à paucis bonis inter multos malos: & cùm laboretur, sudatur: & cùm sudatur, aurum purgatur. *Ita S. Pater.*

Idem S. Pater. serm. 53. de verb. Domini. 117.
In fornace quodammodo aurifacis
lucius, hoc est, in hoc mundo: Si au-
rum

rum non es , simul ardes ; si aurum es, palea tua est malus: si & tu palea es, simul eris & fumus. & iterum in *Psal. 60.* In fornace ardet palea, & purgatur aurum, illa in cinerem vertitur, & illud sordibus exuritur: fornax mundus, aurum iusti, ignis tribulatio, artifex Deus. Quod vult ergò artifex facio, vbi ponit me artifex tolero, iubeor ego tolerare, nouit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & ad consumendum me, illa quasi in cinerem vertitur, vt ego sordibus caream. In fornace, inquit *Ecclesiasticus cap. 2.* probatur aurum & argentum; homines verò receptibiles in camino humiliationis. *Expendit Hugo Cardinal.* verbum illud receptibiles, & dicit: Id est, qui digni sunt, vt recipiantur. Sic triticum receptibile, aurum receptibile, monetam receptibilem dicimus: quæ probata est. Scire modo desideras, quinam sint cœlo receptibiles? probati tribulationibus, sicut aurum in fornace; hoc est, quod *Salom.*

Salomon ait : quoniam probauit eos, & inuenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probauit illos. *Sap. 3.* Hic ergo probantur homines, sicut aurum in fornace *Thom. de Kemp. lib. 1. de Imit. Chr cap 17.* In hunc itaque finem humanam Deus utitur malitiâ, prohibetque eradicari Zizaniam nimirum ut loquitur *Apost. 2. ad Tim 2.* omnia propter Electos, ut & ipsi salutem consequantur.

Notate verba, inquit *Hieron. Baptista 118 Delanuzza* : *hom. 27. num. 21. in Concion. quadrag.* Cur permisit Deus Herodem seniore? in tantorum gratiam innocentum, quos reddidit Martyres, Ut quid filium suum Ascalonitam? ob inclytum D. Baptistæ Martyrium. Quo fine passus est Dacianum? ob D. Vincentium : & Valerianum? ob gloriam D. Laurentii. Quid de Maxentio? in D. Catharinæ Lauream Cur Nero vixit? ut DD. Petrum & Paulum Martyres consecraret. Aufer Tyrannos, & auferes Martyrum gloriam. Perde te persequentes, & coro-

G

coro-

coronam tibi demes, quàm tibi Deus in patientiæ tuæ præmium reservavit. *Rom. 9.* Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum: ut ostenderet Diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Nunquid credis gratanter, & voluntariè Deum malos in hoc mundo sustinere? arbitraris, quod ipsi placeant illi, qui & eum grauitè offendunt, ac bonos, filiosque ipsius persequuntur? multa illi opus est patientiâ, ut illos sustineat: sustinuit in multa patientia ad salutem Electorum. Boni esse debent vasa pulcherrima in Gloriæ suæ Abaco collocanda: mallei requiruntur, quibus elaborentur. Collocari debent, ut expoliti lapides: necessaria sunt dolabra, bipennes, ascie, secures: eo fine malos tolerat. Hic optimè quadrat illud *Davidis Psalm. 146.* qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Prædestinatorum habet propria descripta nomina; quot
autem

autem reproborum? quotquot erunt
necessarii, & expedient ad numerum
complendum prædestinatorum. Quot
erunt crudelissimi Tyranni persecu-
tores Ecclesiæ? quotquot erunt ne-
cessarii ad Martyrum numerum, quem
DEVS decreuit perficiendum: quot
peccatores, infideles, gentiles, apostata-
tæ? quotquot conueniens erit, vt sta-
bilitus à Deo prædestinatorum nu-
merus compleatur. Instant alii fer-
uentius, ut Deus Tyrannos dissipet,
persecutores iustorum ferocissimos:
vsquequo Domine clamant non de-
fendis sanguinem nostrum: *Apoc. 6.*
quibus respondetur: vt requiescerent
adhuc modicū tempus donec cōple-
antur conserui eorum, & fratres eorū
qui interfecti sunt. *Hactenus ex Delanuz.*

Ex illis Scripturæ verbis (*maior ser-* I 19
viet minori Genes. 25.) non immodica
emergit dubitatio; nam si oculis per-
curramus duorum fratrum Esau, &
Iacob historiam, inueniemus quod
Esau, non tantum non seruiuit, Iaco-

bo, verum etiam è contra ad mortem
vsque infectatus fuit, ita, ut Iacob sæ-
pius illum Dominum suum nuncupâ-
rit. *Hugo Cardinal. & Gulielm. Papilius*
ir Cap. 25 Genes. Claus. 4 cap 8. Iam pri-
dem hanc viderunt, & submouerunt
difficultatem ad lucem Doctrinæ Ma-
gni Augustini: qui *serm. 78. de temp* sic
habet: Quomodo maior seruiet mi-
nori? quo inquis ordine? illo vtique
quo mali seruiunt bonis, non vtique
obsequendo, sed persequendo, quo-
modo persecutores martyribus? quo-
modo limæ & mallei auro? quomo-
do molæ, seruiunt tritico? quomodo
panibus coquendis fornalia? quomodo
in fornace aurifacis palea seruit auro?
vbi palea comburitur, aurum probatur.

120 *S. Hieron. audi. Deus, inquit in cap. 5.*
Matth faber est, inimici lima sunt, &
mallei, quibus nos ille expurgat, san-
ctosque sculpit *S. Gregorius lib. 20.*
moral cap. 11. Omnipotens Electo-
rum suorum aduersarios temporaliter
permittit excrefcere, vt per malorum
sæui-

sæuitiam purgetur vita bonorum. Nunquam quippe Dominus aduersum bonos, eos sæuire permitteret, nisi etiam quantum prodesse, videret; nam, dum iniusti sæuiunt, iusti purgantur, & utilitati innocentium, militat vita prauorum. *Idem lib. 29. moral. cap 11.* Quorundam vitam Dominus tolerat, quia eos ad iustorum suorum probationem seruat. *Origenes in cap. 2. iob.* Nam sæpe etiam à malo aliquid boni proficiscitur, non quòd malignus ita voluerit, sed quia Bonus, ac Benedictus Deus maligni maliriam in bonum conuertit timen- tibus, atque diligentibus se. *Ita ille.* Plurimis plus inimici profuere, quàm amicissimi. Nam vt. *S. August. de innocen- centib. serm. 10. de sanctis*: Ecce, inquit, profanus hostis, nunquam beatis paruulis tantùm prodesse potuisset obsequio, quantùm profuit odio, quantùm contra beatos paruulos iniquitas abundauit, tantùm in eis gratia benedictionis refudit. *Hæc S. Pater.*

Tyrannos tolle, & non erunt martyres: non sint inimici, tollentur plurimorum præmia. Non minùs Diocletianus Ecclesiam ampliauit immunitate & gladio, quàm Constantinus liberalitate, & auro. *Drexel. Zodiacus Christi: signo ♄. Prædest: §. 2.* Euangelicus ille Paterfamilias, voluit frumentum, & lolium vnà surgere: finite, inquit, crescere, sed vsque ad messem. At nos præproperi & in perniciem nostram festinantis ingenii homines, vt primum noxam herbulam conspiciamur, mox clamamus: Carduos ad ignem, ad flammam lolium, inimicos ad orbem. Lentius, ô boni, non sic licet ante messem in agros grassari, tempore messis dicetur messoribus: colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Cur ergò vota nostra dampnamus ipsi, tam malè festinato impetu, quid inimicos ad pœnas raptamus? hoc genus lolii, falcem, & ignem non euadet. *Ita Drexel. l. c.* nouit Deus pios de tentatione eripe.

eripere : iniquos verò in diem iudicii
reseruare cruciandos. 2. Pet. 2.

Adhuc toleratur palea, inquit S. Au. **122**
gust. serm. 247. de temp. donec ventile-
tur area, tunc manifestè apparebit,
quia multi vocati, pauci electi. Item
serm. 254. in tritura positus es, in tritu-
ra es adhuc, adhuc grana & manipuli
ad aream colliguntur, putas esse te
posse in area triticum solum? erras,
geme in area, vt gaudeas in horreo.
Et iterum. *lib. 50. homiliar. hom. 8.* O-
mnes enim, inquit, mali, & amatores
mundi, quasi torcularia sunt; sic enim
in torcularibus, & vva premitur, & o-
liua, vt vinum, & oleum reponatur in
cauea: ita & per nequitiam malorum
hominum, qui boni & iusti sunt, mul-
tis tribulationibus corporaliter fati-
gantur, vt animæ eorum, tanquam
oleum, ac vinum recondi in æterna
tabernacula mereantur. Noli ergò
de Dei misericordia, vel iustitia despe-
rare, quoties te videris ab iniquis ho-
minibus fatigari; sed considera, quòd

illi, qui te perſequuntur, apud Deum
 velut molæ, ac torcularia deputantur:
 tu verò quaſi oliua, & quaſi vua legiti-
 ma, paruo tempore preſſuram malo-
 rum hominum ſuſtinere cogeris; ſed
 poſtea illis ſine fine remanebit oppro-
 brium, tu felici commutatione tranſ-
 ibis ad regnum. Et tunc liberatus ab
 omnibus malis cum Propheta poteris
 dicere: Tranſiuimus per ignem & a-
 quam & induxiſti nos in refrigerium.
Hactenus S. Pater.

- 23 Vnde *S. Chryſoſt. in Pſal. 9.* Deus,
inquit, qui volebat pati ſuos, & multas
 pœnas tolerare, dimiſit eos torqueri,
 cruciari, affligi, vt vbi eſſet magna pu-
 gna, concederetur eis, & glorioſa vi-
 ctoria. Item, *in Pſal. 59.* ne putes, *in-*
quit, illos Deo indignos, quorum ſan-
 guis effuſus eſt, iſtud eſt verus historia-
 rum exemplum. Semper Deus ſan-
 ctos exponit periculis, quò per hæc
 declaretur pietatis vis, ne quis dicat:
 Cur hi erant pii, ſublati ſunt? Cur ſi
 erant pii, occiſi ſunt? Cur ſi Deo erant
 curæ

curæ tantam sustinuerunt oppugnationem? *Et infr.* Deus permittit hæc omnia ad vtilitatem suorum dispensans. *Et post pauca:* Sublati sunt iusti, sed extincti non sunt : in memoria erit iustus. *Psal. 111.* Sanguis iustorum effusus est, sed Deus eos, qui traditi sunt tanquam viles & abiecti, filios appellat, & tanquam filios vlciscitur. Sermonem meum confirmat *B. Moyses in Cantico. Deut 32.* Exultate gentes cum populo eius, & adorent eum omnes filii Dei, quoniam sanguinem filiorum suorum vlciscetur. Si filii Dei, quomodo occisi sunt ab inimicis? vides, quod Deus permittit iustos occidi ad probationem pietatis? *Hucusque S. P.*

Non ergo lugendi sunt, qui tormenta perferunt, quin potius illorum qui eadem inferunt, deploranda est conditio : quam etiam Christus Dominus ipsemet deploravit : dicens : *Matth. 23.* Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos,

qui ad te missi sunt. In quem locum
S. Chrysost. hom. 46. Omnia, inquit, fu-
 tura ante prospiciens Dominus, pro-
 uidit etiam ruinam ciuitatis Hierusa-
 lem, & plagam, quæ à Romanis ven-
 tura erat super populum illum: ideo
 extollens lamentum, lugebat eam,
 dicens: Hierusalem, Hierusalem; sed
 quam ob rem, ais, plangit durissimæ
 ceruicis populi exterminium, & non
 magis lamentatur sanguinem inno-
 xiè effusum, & imposterum effundendum?
 respondet, *S. P. ibid.* recordabatur qui-
 dem, sanguinem Sanctorum suorum,
 sciens qualem illis gloriam præpara-
 uerat pro morte temporali, sed de il-
 lorum interitu flebat, quibus & in isto
 seculo mala ventura fuerant, & in illo
 peiora. *Hæc S. P.*

25 Quærit *Eusebius Emissenus* apud *Didac.*
Nissen. in sermon. quadrag. ser. 6. post. Cine-
res. S. 4. Quam ob rem B. Stephanus
 pro iis preces fuderit, à quibus impe-
 rebatur saxis, idque cum immani ra-
 bie, & furore? *Actor. 7.* Domine aje-
 bat,

bat, ne statuas illis hoc peccatum. Nonne satius egisset, si ultionem de tanta insolentia petiisset? *Respondet Eusebius*: non mirum, si eis nescit irasci, per quos sibi videt, aulam regni coelestis aperiri, per quos se æternis seculis intelligit consecrari. *Ita ille. hom. de S. Stephano.* Quid, ni, subdit *Nissen. l.c.* pro illis obsecraret Stephanus, qui, quot in illum lapides mittebant, tot uniones pro corona concinnanda submittebant, neque tam illum saxis appetebant, quàm coelorum fores referabant, ut illi peruiæ essent in gloriam? Ea propter, aio, nullius vitam magis curæ esse debere homini Christiano, quàm eorum, quos habet infensos, & persecutores, talibus quippe instrumentis corona illi gloriæ, & æternitatis paratur. *Ita Nissenus.*

Nam, ut *S. Leo in Natali S. Laurentii* ita 126
alloquens Tyrannum, ait: sæuisti persecutor in Martyrem: sæuisti, & auxisti palmam, dum aggeras pœnam; nam quid non ad victoris gloriam ingenium

tuum

tuum reperit , quando in honorem
transierunt triumphi , etiam instru-
menta supplicii ;

Per malos non tam exercentur
probi (vt dictum) quàm flagel-
lantur improbi, vt jam
dicetur.

- 127 *S. Chrysost. tom. 1. homil 3. de patient lob.*
Deus enim (*inquit*) cùm disciplinæ
correctiones addiderit , aut peccata
puniet, aut certè virtutem divinis pro-
fectibus exercebit. *Et S. August. lib. 1. de*
Civit Dei. Cap. 29. Quando Deus (*ait*)
Christianos adversis rebus exagitat,
aut merita examinat, aut peccata ca-
stigmat mercedemque æternam pro to-
leratis piè malis temporalibus servat.
Origenes hom. 16. in Cap 47. Genes. Quod
iustis, *inquit*, exercitium virtutis est,
hoc iniustis pœna peccati est. *Hieremias*
Drexel. lib 1. de cælo. cap. 2. §. 2. Boni, *in-*
quit, exercentur ad præmium, lapsi,
aut

aut lapsuri castigantur ad profectum, improbi puniuntur ad supplicium; atque in hunc finem, *ut idem in Heliotrop. lib. 1 cap 1 § 4. ait.* Iustitia Diuina regibus impiis. & malis principibus *velut instrumentis* vritur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam: quæ res fundatam rationem habet in sacris literis. Dicit enim Deus *apud Prophetam Ezechielem*: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis, ab aquilone, regem regum, cum equis, cum curribus, & equitibus, & cœtu, populóque magno: filias tuas, quæ sunt in agro, gladio interficiet, & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggerem in gyro, & leuabit contra te clypeum. *Idem cap. 30.* Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & scient quia ego Dominus, cum dederò gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderis eum super terram Ægypti.

Vides

Vides, quâ ratione per impium Baby-
loniæ regem sceleratos itidem Tyrios
& Ægyptios Deus flagellare voluerit?
Vnde fortissima & inuictissima Iudith
Holofernem Principem militiæ Assy-
riorum sic affata est: *Iudith. cap. 11.* Vi-
uit enim Nabuchodonosor rex vni-
uersæ terræ, & viuit virtus eius, quæ
est in te ad correptionem omnium a-
nimarum errantium.

128

Quamobrem occupatâ à Iudæis ter-
râ promissionis noluit Deus delere
hostes eorum, nec tradidit eos in ma-
nus Israel, rationem huius reddente
scripturâ: Vt in ipsis, *inquit*, experiar
Israel, vtrum custodiant viam Domi-
ni, & ambulent in eâ, sicut Patres eo-
rum, an non? Dimisit ergo Dominus
omnes nationes has, & citò subuerte-
re noluit, nec tradidit in manus Iosue.
Iudicum 2. Habuerunt itaque Israeli-
tæ gentes partim pro exercitio : hæ
sunt gentes, quas Dominus dereli-
quit, vt erudiret in eis Israelem, & di-
scerent filii eorum certare cum hosti-
bus,

bus, & habere consuetudinem praeliandi. *Ibid. cap. 3.* Partim verò etiam flagelli loco, postquam peccarunt, eadem passi sunt: Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini, qui confortavit aduersus eos Eglon regem Moab, quia fecerunt malum in conspectu eius, serueruntque filii Israel Eglon regi decem & octo annis. Cum antea propter eandem causam regi Mesopotamiæ octo annis bello victi seruerint, *ut habetur ibid.*

Eiusmodi verò impiorum flagellis ¹²⁹ sæpius punitos esse Deo rebelles Iudæos, passim sacræ testantur paginae, in libris Regum, Prophetarum & Machabæorum. Idcirco alterum patientiæ speculum lamentatur, *dicens: Tobiae cap. 3.* Quoniam non obediimus præceptis tuis, ideò traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem & fabulam, & improprium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. *Et post eum* Hazarias sic orauit ad Deū. *Daniel.*

Daniel cap. 3. Peccauimus enim, & iniquæ egimus, recedentes à te, & deliquimus in omnibus, & præcepta tua nō audiuius, nec obseruauimus: nec fecimus sicut præceperas nobis, vt bonè nobis esset. Omnia ergò, quæ induxisti super nos, & vniuersa, quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti, & tradidisti nos in manibus inimicorū nostrorū iniquorum, & pessimorū, præuicatorūque, & regi iniusto, & pessimo ultra omnem terram. Hinc etiam *Regius Psaltes* post enumerata Israelitici populi peccata, subiungit: & tradidit in captiuitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. *Psal. 77.* Et iterum: Iratus est furore Dominus in populum suum, & abominatus est hæreditatem suam, & tradidit eos in manus gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos, & tribulauerunt eos inimici eorum & humiliati sunt sub manibus eorum, sæpe liberauit eos. *Psal. 105.* si sæpe liberati sunt, ergò etiam
sæpe

sæpe quoque traditos esse necesse est; nempe toties, quoties exacerbauerunt Deum. *Psal. 77.* propter iniustias enim suas humiliati sunt. *Psal. 106* qui dereliquerunt Deum suum, & adorauerunt Deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium, & rapinam, & in confusionem inimicis suis. *Iudith. cap. 8.* Quod si in viis Dei ambulâssent, facile hostes suos superare potuissent. Israel, si in viis meis ambulâssent, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliâssent, & super tribulantes eos misissem manum meam. *Psal. 80.*

Quod Achior Dux filiorum Am-130 mon etiam num gentilis agnouit: qui proinde Holofernem Principem Assyriorum militiæ, contra ludæos bellum molientem ita præmonuit: *Iudith. cap. 5.* Non fuit, inquit, qui insultaret populo isti, nisi quando recelsit à cultu Domini Dei sui; quotiescumque autem præter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in prædam & in gladium, & in opprobrium. *Inf.*
Deus

Deus enim illorum odit iniquitatem, *Inf.* Nunc ergò mi Domine perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum. Ascendamus ad illos, quoniã tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subiugati erunt sub iugo potentiæ tuæ; si verò non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium vniuersæ terræ. *Hæc ille.*

Iam verò, si gradum faciamus ad rem publicam Christianam idem vsu venire deprehendemus. Mirabatur olim Victorinus, S. Augustino Coætaneus, cur Christiani taliter à barbaris infestentur: quamobrem ad eundem has plenas querelarum destinavit literas:

131

*Venerabili Patri Augustino Victorinus
in Domino salutem.*

NOueritis, quod tota nostra Provincia à Barbaris est obseſſa, & tot malis & flagellis percussa, ut multi
Chri-

Christiani mihi insultent, & dicant :
utinam nomen Christi nunquam fuisset
diuulgatum, & per mundum prædicatum,
quia post diuulgationem illius nominis
pluribus malis affectum est genus humanum,
quàm antè; nam ante totus mundus regebatur
sub vno Principe, & summâ pace
fruebatur : ita, vt impletum esse dicant,
quod ait Propheta : conflabunt gladios
suos in vomeres, & lanceas suas in falces :
nunc autem tali nomine diuulgato, lites &
discordiæ insurgunt, vt ferè non sit aliqua
pars in orbe, quæ sit in pace. Rogo igitur
Pater, vt super his malis aliquos longos
tractatus, & prolixum librum facere
digneris, quia talibus objectionibus non
valeo respondere.

Quibus S. Pater in Epist. 62. ita respondit.

132

Literæ tuæ, clarissime Victorine,
grandi labore repleuerunt cor meum,
quibus petisti, vt prolixo opere aliquo
respondeam, cum tali-
bus

bus malis magis prolixi gemitus, quã prolixi libri debeant adhiberi. Exclamandũ ad Deum, vt non secundũ merita nostra faciat nobis, sed secundũ suã misericordiam liberet nos à tantis malis. *Et post pauca:* Deus his pressuris tanquã in torculari nõ cessat ab infidelibus fideles, sicut oleũ ab amurca exprimi, & liquari. *Et subdit:* Illis enim qui contra Christianã fidem querelas impias iactare nõ quiescunt, dicentes: quòd antequam illa doctrina per mũdum prædicaretur, tanta mala humanum genus non patiebatur: facile est exemplo respondere. Dominus enim dicit: Seruus nesciens voluntatem Domini sui, & faciens, digna plagis, vapulabit paucis, seruus autem sciens voluntatem Domini, & non faciens vapulabit multis. *Lucæ cap. 12.* Non enim est mirum, si Christianis temporibus iste mundus, tanquam seruus sciens voluntatem Domini, & faciens digna plagis vapulabit multis. Attendunt quantã celeritate Euangelium

lium prædicatur, & non attendunt, quantâ peruersitate contemnatur; serui autem Dei & sancti habent consolationes suas, & spem seculi futuri. Quia dicit Apostolus: non sunt condignæ passionēs. *Ita S. Doctor.*

Si modò nostra tempora antiquis 133
illis temporibus metiri & comparare velimus, facile rationem inuestigare poterimus, quare præteritis annis immanis Turcarum Tyrannus Christianas Prouincias plus quàm belluinâ immanitate, & internecione tot milium Christianorum inuadere à Deo permissus sit. nimirum, *vt Origenes in Cap. 2. & 3. Iudic. hom 3. asserit:* Quando nos facimus malignum in conspectu Domini, & delinquimus, tunc confortantur à Domino inimici nostri, tunc vires contrariis virtutibus dantur. *Ita ille.* Quod idem confirmat *Saluiannus Massilens Presbyter. lib. 2. de vero iud. & prouid. Dei.* Deus, inquit, infirmis hostibus omnia tradidit, vt ostenderet scilicet non vires valere, sed

ſed cauſam : neque nos tunc ignaviſſimorum quondam hoſtium fortitudi-
ne obrui; ſed ſolâ vitiorum noſtrorum
impuritate ſuperari. *Hæc veriſſimè ille.*

134

Itaque, rem vltèrius confirmat S.
Auguſt. ſerm. 111. de temp. Quoties, fra-
tres chariſſimi, aliquæ aduerſitates
adueniunt, quoties aut hoſtilitas, aut
ſiccitas, aut mortalitas, juſto Dei judi-
cio fuerit irrogata, non eius juſtitia, ſed
noſtris hoc peccatis imputare de-
bemus. *Ita S. Pater.*

135

Vnde ſicut in Sacris literis, *Eſa. 10.*
Sennacherib dicitur virga furoris Dei:
Et à *S. Chryſoſt. hom. 41. in Matth.* Roma-
nus exercitus, olim dictus eſt exerci-
tus Dei : Quia, *inquit*, Domini eſt ter-
ra, & plenitudo eius; Nec enim veniſ-
ſent Romani in Hieruſalem, niſi Do-
minus eos excitâſſet. Attila verò,
flagellum Dei & Tamerlanes iram
DEI ſeſe appellârunt : quia hiſce
inſtrumentis caſtigauit Deus orbem.
Ita moderni Chriſtiani nominis ho-
ſtes, quibus nos Deus punire conſue-
uit,

uit, jure talia merentur nomina.

At, inquires, cur infantes, vna cum 136
fontibus eiusmodi calamitatibus in-
voluuntur? Iam dixi supra, vt exer-
ceantur : quod enim iniustis poena
peccati est, hoc iustis exercitiū virtu-
tis est. Alias quoque rationes affe-
runt. *Chrysost.* & *August.* hic quidem lib.
de Genes. ad lit. tom. 3. explicans quā ra-
tione in anathemate Hiericho vno
peccante, tam multi puniti sunt, dicit:
Non enim aliquod durum, quantum
attinet ad vniuersi mundi administra-
tionem contingit mortalibus, cū
moriuntur, quandoque morituri, &
tamen apud eos, qui talia metuunt,
disciplina sancitur, vt non solum quis-
que curet in populo se ipsum, sed in-
uicem sibi adhibeant diligentiam, &
tanquam vnius corporis, & vnius ho-
minis alii pro aliis sint membra solici-
ta, ne temporaliter puniantur. Visi-
biles igitur afflictiones hominum,
siue mortes, quoniam his, quibus in-
geruntur, & obesse & prodesse pos-
sunt:

sunt : nouit Dominus in occulto providentia suæ, quemadmodum iustè, quibûsque dispenset, etiam cum aliorum peccata in aliis videtur vlsifici; poenas verò inuisibiles, quæ non nisi nocent & prodesse non possunt, ita nullus Deo iudice pro alienis peccatis luit, sicut homine iudice, luere nullus, nisi pro suâ culpâ istas visibiles debet.

Hæc S. Pater.

- 137 Nam ut *D. Basil. in reg. brev. q. 63. ait*:
 Vnus quisque ob proprium suum peccatum damnatur. Et iterum. *S. August. Epist. ad Lippsum*: Noli mirari si postquam Christianus effectus es, mille te vndique tribulationes vexent quoniam Christus nostræ religionis caput, nosque membra eius sumus: debemus ergo non solum eum, sed & vitam eius cumulatissimè sequi: Vita enim Christi respersa fuit angustis plurimis. Item, *Tom 10 serm 106. de diuers. in festo SS. Apostolorum Petri & Pauli*: Excidit tibi quia Christianorū est pati mala temporalia, & bona sperare

rare sempiterna ? *Et immediate post :*
Habet Christianus, quod cogitet ; omne gaudium, existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.

Jacob. 1. Et post pauca : Nos Deum nostrum ostendimus veracem, prædixit ista omnia, legistis, audistis; sed nescio vtrum meministis, qui talibus verbis turbamini. Non audistis Prophetas, non audistis ipsum Dominum Iesum Christum prædicentem mala futura, quantum accedit ætas mundo, quanto propinquat fini ? Audistis fratres, simul audiuius : erunt bella, erunt tumultus, erunt pressuræ : erunt fames. *Luc. 21.* Quare nobis ipsis contrarii sumus, vt, quando leguntur, credamus, quando implentur, murmuremus ? sed plus; inquiunt, plus vastatur modò genus humanum; sed ecce sit plus (*pergit Pius Afer. superiorem rationem confirmans*) credo, quia plus, Dominus ipse soluit quæstionem, plus modò vastatur mundus, plus vastatur: audi, quare modò plus vastatur, quando

H

do

do Euangelium vbique prædicatur : audis quantâ celeritate prædicatur, & non attendis quantâ impietate con-remnatur ? Euangelium prædicatur toto mundo ; verum est, antequam Euangelium prædicaretur, latebat voluntas Dei, in prædicatione Euangelii, quid amare debeamus, quid con-remnere, quid agere, quid vitare, quid sperare, omnia audiuiimus. *Et infra.* Nunc verò quid ? seruus sciens voluntatem Domini sui, & faciens digna plagis, vapulabit multa ; & utinam multa vapulet, non semel damnetur. Quid recusas vapulare multa, ò serue, sciens voluntatem Domini tui, & faciens digna plagis ? *Hæc S. Pater.*

138 *S. Chrysoft. hom 13. in Matth. pag. 826.*
Quando Dominus à peccatoribus irritatur, castigationem suam non propter homines bonos mittit, sed propter solos peccatores, tamen æqualiter, & iustos tangit, quemadmodum & peccatores ; nam quemadmodum in bonis non separat peccatores à iustis :

stis : sic nec in malis separat justos à peccatoribus. In bonis peccatores à justis non separat, ne separati cognoscant se abjectos esse, & desperent : in malis justos à peccatoribus non separat, ne separati cognoscant se Electos esse, & glorientur : maximè cum nec malis bona profint, sed noceant magis : nec bonis mala noceant, sed profint magis : nam malè viuentes, dum bona percipiunt, ad præjudiciũ suum percipiunt : & boni, dum mala patiuntur, ad lucrum eis procedit. *Hæc S. Pater.* Aliam quoque rationem reddit *idem S. P. tom. 5. hom. 3.* Quia sæpe Deus punire solet infantes propter peccata eorum præterita : quam rationem alibi fusius expendemus.

Præter dictas rationes, cum nimirum etiam infantes calamitatibus affligantur, aliam adhuc affert Origenes *hom. 1. in cap. 1. Ezech.* loquens de captivitate Babylonicâ : Ad solatium videlicet peccatorum, ne penitus omni auxilio, & subsidio destituantur. Non

omnis, *inquit ille*, qui captiuus est, propter peccata sustinet captiuitatem; nam cum omnis mulitudo Iudæorum causâ peccati derelicta fuerit à Deo, & captiuitatem sustinens comprehensa sit à Nabuchodonosor, atque ejecta è terra sancta in Babyloniam vsque perducta sit: pauci tamen iusti, qui erant in populo, non ob culpam suam sustinuerunt captiuitatem; sed ob id, ne peccatores, qui fuerant iugo captiuitatis oppressi, omnino subsidium non haberent. Fingamus quippe peccatoribus in Babyloniam abductis, iustos in antiquis finibus resedisse: fiebat, vt nunquam peccatores remediū consequerentur: disposuit igitur clemens, & Benignus, & hominum amator Deus inter supplicia, quibus peccatores punit, etiam visitationis suæ miscere pietatem, nec immoderatâ poenâ miseros premere. Semper talis est Deus noster, excruciat nocentes, sed quasi pius Pater tormentis clementiam sociat. *Ita ille.*

Item

Item obuenialia, de quibus supra Ra. 140
tione VIII. num. 82. & alibi fusius dicitur.

Adde, quod castigationes fidelium,
ordinariè non sint ad perditionem il-
lam æternam, sed ad emendationem,
& salutem. Quasi serui corripimur,
ad emendationem nostram. *Iudith. c. 8.*
Et iterum. 2. Macchab. cap. 6. Obsecro
autem eos, qui hunc librum lecturi
sunt, ne abhorrescât, propter aduersos
casus; sed reputent ea, quæ acciderunt
non ad interitum, sed ad correptionem.
Etenim multo tempore non sinere
peccatoribus ex sententia agere, sed
statim ultiones adhibere, magni bene-
ficii est indicium. Non enim sicut in
aliis nationibus Dominus patienter
expectat, ut eas, cùm iudicii dies ad-
uenerit, in plenitudine peccatorum
puniat: ita & in nobis statuit, ut pec-
catis nostris in finem deuolutis, ita de-
mum in nos vindicet. Propter quod
nunquam quidem à nobis misericor-
diam suam amouet, corripiens verò in
aduersis populum suum non derelin-

quit. *Psal. 93.* Quia non repellet Dominus plebem suam, & hæreditatem suam non derelinquet. Item: Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium, qui si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in virgâ virorum, & in plagis filiorum hominum; *1. Regum. c. 7.* Misericordiam autem meam non auferam ab eo. Item: *Psal. 88.* Si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virgâ iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum; misericordiam autem meam non dispergam ab eis: neque nocebo in veritate mea, &c. Nam *ut Origenes Hom. 1. in Ezech. ait*: Bonitas Dei est etiam in his, quæ amara existimantur; facit enim, *inquit S. August. in Psal. 73.* Deus, quod plerumque facit homo. Aliquando iratus homo apprehendit virgam jacentem in medio, fortâsse quaecumque sarmentum; Cædit inde filium suum, ac deinde projicit sarmentum in ignem, & in filio seruat hæreditatem. Sic aliquan-

liquando Deus per malos erudit bonos, & per temporalem potentiam damnandorum, exercet disciplinam liberandorum. *Ita S. Pater.*

Sic Deus per Esaiam *cap. 10.* minatur: Væ Assur virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Nunc ergo in nostra futurum est potestate, eiusmodi calamitates ita nobis efficere proficuas, vt inde resipiscentes, æumnas illas alterius vitæ euadamus.

Deus etiam Doemonibus, ad infantes exercendos, & ad puniendos fontes
vtitur.

S. Chrysoſt. Tom. 1. hom 3. de pat. iob. Ex- 142
plicans illa verba: Factum est autem, vt eodem die, & angeli Dei venirent aſſiſtere Domino, & diabolus ſtetit in medio eorum, &c. Sicut enim *inquit*, in hominum poteſtatibus ma-
nifeſti

nifesti quidam sunt milites, qui honoribus ministrando insistant, ac certi item sunt milites, qui ad exigendas pœnas segregantur: sic & hoc in loco, ad ministeria quidem bona, atque ad hominum dispensationes sancti Angeli: ad malorum verò hominum pœnas sumendas, dæmones transmittuntur. Et quomodo, audi, cùm sanctorum angelorum meminit *Paulus Heb cap 1.* Nonne omnes administratorii sunt spiritus, missi propter eos, qui hæreditatem accipient salutis? ex quo manifestum est, sanctos quidem angelos, hominum saluti ministrare: malos verò spiritus his, quæ aduersus malos inferuntur pœnis. Misit enim, inquit *David P sal. 7* in Ægyptum iram indignationis, immisiones per angelos malos. Praui itaque, & immundi dæmones, etsi à proposito defeceant, iugo tamen seruitutis subjacent: atque vt carnifices quidam jubentur mandata perficere.

Et miraris Deum præcipere dæmoniis ? Apostoli veluti carnifice vtuntur dæmonio : dicit enim Paulus 2. *Timot. 1.* quoniam ergò aliqui circa fidem naufragauerunt, hos tradidi Satanæ, vt discant non blasphemare. *Et iterum*: qui fuerat fornicatus, pœnamque debente, ipse idem Paulus dicit: Congregatis autem vobis, & spiritu meo, cum virtute Domini Iesu iudicavi, tradens huiusmodi Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi; nam ne putent dæmones aduersus diuinam potentiam, tyrannico se prorsus more habere posse, jubentur mandata facere non quidem serias res, atque ad vbertatem, lætitiâque tendentes, sed ad pœnam trahentes. Nonne & eos, qui apud nos sunt Principes vidiisti, quomodo quoties cum honore quospiam ad se vocari iubent, cursores Romanâ linguâ vocatos mittunt: quando verò cum dedecore, alios mittunt, crudeles & duros milites:

fic & Deus Sanctis suis ad salutem angelos mittit; cū verò punire vult, id dæmoniis permittit. Propterea Deo aduersus Achab sententiam latoro, & dicente, quis ibit, & decipiet Achab, & cadet? respondit spiritus nequam, ecce me: sciebat enim ad id se deputatum ipse diabolus. *Et post pauca*: Itaque pessimi dæmones mittuntur quidem, præcipuè ad exigendas malorum poenas. Mittuntur autem, & ad iustos, non vt puniant, sed vt tentent. *Et post pauca*: non iubente, sed Deo permittente. *Ita S. Pater.*

144 *S. Gregorius tom. 5. in cap. 38. iob. explicans illa verba*: Nunquid ingressus es thesauros niuis aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis & in diem pugnæ? thesauri niuis, *inquit S. P.* & grandinis, dæmones qui à charitate Dei longè sint, qui præparantur in diem hostis: quia dispensatione diuinâ magistri poenarum effecti sunt, vt alios Dei iudicio ad emendationem flagris correctionis

ptionis castigent : alios verò secundum justam sententiam Dei puniant, alios duris tribulationibus affectos constituent clariores.

Secreto ergò (*inquit idem. S. P. lib. 33. 145 moral. cap. 13.*) dispensationis ordine, unde sæuire permittitur iniquitas diaboli, inde piè perficitur Benignitas Dei. *Et lib. 2. Moral. cap. 24* fitque mirâ dispensatione pietatis, ut unde malignus hostis cor tentat, ut interimat, inde misericors conditor hoc erudiat, ut vivat. Unde *Rupert. Abbas de hoste humani Generis. lib. 3. de Trinit. & operibus eius cap. 18. inquit* : euacuâsti meritum hominis : sed hoc factò gratiæ Dei locum aperuisti, cui amplius inuidebis, dum homo se ipso tanto fit altior, quanto gratia Dei cuiusque creaturæ meritis est maior : dum Deo volens aduersaris : Deo nolens cooperaris, & miro modo, cum mala intendis, bona facis, & dum quasi maleuolus aurum Dei nequiter affligis, affligendo magis etiam extendis ad gloriam.

Et paulo inferius: malus operarius, & nequam seruus, Deo tamen utilis, Ita ille.

- 146 Quare *S. Bernard. serm. de transitu Malachie* inquit: Diabolus tanquam malleus cælestis opificis, malleus vniuersæ terræ: terit electos ad eorum vtilitatem: reprobos conterit ad eorum damnationem. De isto malleo, inquit *S. August. serm. 222 de temp.* & iustus tunditur, & peccator: ille vt probeatur, ille vt puniatur; aut certè, vt iustus augeatur in bonis, & peccator corrigatur à malis. Sub isto enim malleo in manu, id est, in potestate Domini constituto tunduntur non solum humiles, sed & superbi; sed humiles producuntur, superbi comminuantur, vt vitrum. Vna eademque tunso bonos producit ad gloriam. malos redigit in fauillam, vt impleatur in eis illud, quod scriptum est: Et erit tanquam puluis, quem projicit ventus à facie terræ; de ipso enim malleo quotiens animæ sanctæ, Deo dispensante vel per-

permittente, tunduntur, in nullo
murmurant, in nullo penitus contra-
dicunt, magis humiliter velut ductilis
tuba proclamant : justus es Domine,
& iusta iudicia tua, adhuc minus pati-
mur, quàm meremur : & hæc quidem
dicunt animæ sanctæ. Animæ verò
superbæ, & peccatis obnoxia, quo-
tiens aliquâ aduersitate pullantur, re-
belles contra Dominum murmurare
præsumunt, dicentes : Deus, quid
tibi feci ? quare tanta patior mala ?
quibus in conscientia responder diui-
na iustitia : benedicis, ô Deus, quid
tibi feci ? verum est, quia nihil mihi
fecisti, sed totum tibi; si enim aliquid
boni fecisses, mihi feceras : cùm verò
peccata & crimina commisisti, tibi o-
mnia fecisti, non mihi : & quia quæ-
cumque seminauerit homo, hæc &
metet : non est iniustum, quod spinas
& tribulos peccatorum colli-
gat, qui nequitiam
seminavit.

RATIO

RATIO VNDECIMA.

Suffert Deus peccatores, vt illius
misericordia, pariter & ju-
stitia innotescant.

147 **V** Niuersæ viæ Domini misericor-
dia, & veritas *Psal. 24.* Qui Deum
(inquit *Georg. Stengelius Soc. Iesu. de mundo
& mundi partibus cap. 1 § 2.*) in mundo
esse credit, si verè credit omnipoten-
tem, rebus omnibus præsentem, o-
mnia prouidentem, omnia gubernan-
tem; non tantùm summè Beneficum
& hominum bonorum amantem, sed
etiam maximè justum, atque sceleri-
bus irascentem esse, necesse est, vt fa-
teatur. Quod docet Regius Prophe-
ta, *Psal. 100.* dum ait: Misericordiam
& iudicium cantabo tibi: hæc vtrique
simul & cantanda Deo & hominibus
inculcanda sunt: quia non solum, in
illo Ente simplicissimo vnum sunt;
sed etiam, quando erga mortales sese,
diuer-

diuersis operibus, exerunt, non separantur. Miseretur enim pariter iustè Deus, & misericorditer iudicat, ple-ctiturque, vsque adeò, vt etiam nocentissimos quosque minùs puniat, quàm puniri mereantur. Hoc est, quod *Habacuc. 3. cap.* paradoxè, sed verè prædicat: cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Hoc David affirmat; *Psalms 24.* docens enim, & omnibus Dei operibus, misericordiam, & iustitiam elucere, ait: *Vniuersæ viæ Domini, misericordia & veritas.* Cui assonat *Cassiodorus*, ita scribens in *Psalms. 100.* Potestas Domini semper aut miseretur, aut iudicat, sed neque misericordia ipsius, sine iudicio: neque iudicium, sine misericordia reperitur; vtraque enim se mutuâ societate coniungunt. *Ita ille.* Hæc est pulcherrima in simplicissimo Numine mixtura, vt vna virtus alteram commendet, & vtrinque suus fructus existat, ac decor. *Hactenus ex Stengelio.*

Hinc etiam *S. August. de pœnit. dist. 1. 148*
C. quem

C. quem pœnitet. Deus qui est misericors & iustus, sicut seruat misericordiam in iustitia, ita & iustitiam in misericordia. *Et iterum in Psal. 39.* non enim sic est Deus misericors, vt iniustus sit, nec sic iustus est, vt misericors non sit. *Et infra:* attendo, quia bonus es, attendo quia iustus es, amo bonum, timeo iustum. *Origenes in Epist. ad Rom cap. 9 lib. 7.* explicans illa verba Apostoli: volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinet in multa patientia vasa iræ, apta in perditionem, vt notas faceret diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ. In quo hoc videtur, *inquit*, intelligi, quia dū sustinet Deus, & patienter fert incredulos, & infideles, notam facit hominibus, & patientiam, & potentiam suam: Patientiam dum diu sustinet, si fortè resipiscant, & conuertantur: Potentiam, dum aliquando punit, & flagitia non vsquequaque impunita derelinquit. *Ita ille.*

Deus, *inquit S. Cyprian. Epist. ad Presbyt.*

byter. & diaconos urbis Romæ : est indulgens, sed præceptorum suorum exactor, & quidem diligens : ad conuiuiū vocat, sed non habentem vestem nuptialem, ligatis manibus & pedibus foras jactat : parauit cælum, sed parauit & tartara, parauit refrigeria, sed parauit etiam æterna supplicia : parauit inaccessam lucem, sed parauit etiam perpetuæ noctis bustum, æternamque caliginem. *Ita S. Pater.*

Vult nimirum Deus exhibere suarū 149
perfectionum exempla, & diuinorum
attributorum clariſsima specimina;
Proverb. 16. quia vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, inter attributa autem diuina præcipuū locum tenent, misericordia, & iustitia. Semel locutus est Deus, duo hæc audiui quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. *Psal. 61. vbi. S. August. in hunc locum.* Multum, inquit, ad nos pertinent hæc duo, quæ semel locutus est Deus, potestas & misericordia Dei : intelligite potestatem Dei,

Dei, intelligite misericordiam Dei: his duobus continentur prope omnes scripturæ, propter hæc duo Prophe-
tæ, propter hæc duo Patriarchæ, propter hæc lex, propter hæc ipse Dominus noster IESVS Christus, propter hæc Apostoli, propter hæc annuntiatio omnis, & celebratio verbi Dei in Ecclesia, propter hæc duo, propter potestatem Dei, & misericordiam: potestatem eius time-
re, misericordiam eius amare; nec sic de misericordia eius præsumatis, vt potestatem contemnatis, nec sic potestatem timeatis, vt de misericordia desperetis: apud illum potestas, apud illum misericordia. Sic enim Deus volens ostendere iram, & demonstra-
re potentiam suam, pertulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem. Audisti potestatem? quære misericordiam, vt notas, *inquit*, faceret diuitias suas in vasa misericordiæ. Pertinet ergò ad eius potestatem damnare iniquos; & quis illi di-
cit,

cit, quid fecisti? tu enim homo qui es, qui respondeas Deo? time ergò & tremere eius potestatem, sed spera ejus misericordiam.

Idem in Psalm. 98 diligit enim misericordiam, sed diligit & judicium. Putas, quia semper erit misericordia, ut neminem puniat? noli putare, terribile & sanctum nomen eius, & honor Regis judicium diligit.

Idem in Psal. 100 exponens illa ver. 150
ba : Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine, sic habet : nemo sibi ad impunitatem blandiatur de misericordia Dei, quia est judicium, & nemo in melius commutatus, exhorreat judicium Dei, quia præcedit misericordia Dei ; homines enim aliquando victi misericordiâ, faciunt contra justitiam, & videtur in eis esse misericordia, & non judicium : aliquando verò rigidum volentes tenere judicium, perdunt misericordiam. Deus autem nec in bonitate misericordiae perdit judicii severitatem, nec in

in iudicando cum feueritate, amittit
mifericordiæ bonitatem. Ecce si tem-
poribus distinguamus hæc duo mife-
ricordiam & iudicium ; fortè enim
non fine causâ ipso ordine posita
sunt, vt non diceret iudicium & mi-
sericordiam, sed misericordiam & ju-
dicium : modò enim si per tempora
distinguamus, hæc duo inueniemus,
nunc tempus esse misericordiæ, futu-
rum autem tempus iudicii. Quando
vides iustos, & iniquos eundem solem
intueri, eandem lucem capere, eosdem
fontes bibere, eadem pluuiâ saginari,
iisdem fructibus terræ repleri : simili-
ter aerem istum ducere, habere æqua-
liter bona mundi : noli putare inju-
stum esse Deum, qui dat ista æquali-
ter, iustis & iniustis. Misericordiæ
tempus est, nondum iudicii; nisi enim
primò Deus per misericordiam par-
ceret, non inueniret quos per iudiciũ
coronaret; est ergo misericordiæ tem-
pus, quando patientia Dei ad pœni-
tentiam adducit peccantes. *Et infra:*

Ergò

Ergò fratres, quoniam habemus tempus misericordiæ non nobis blandiamur, non dicamus semper parcit Deus ecce feci heri, & pepercit Deus, facio hodie, & parcit Deus, faciam & cras, quia parcit Deus: attendis ad misericordiam, & non times iudicium. Si vis cantare misericordiam & iudicium intellige, quia ideo parcit, vt corrigaris, non vt in malignitate perman eas. Noli tibi thesaurizare iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicii Dei.

Idem, *Concione 1. enarrat: in Psalm. 32.* diligit misericordiam & iudicium, ait: intendite istam misericordiam & iudicium: misericordiæ tempus modò est, iudicii tempus posterit. *Infra:* Magnum tempus misericordiæ non nos pertranseat fratres, venturum est iudicium, erit tunc infructuosa pœnitentia; *Sap. 5.* dicent enim intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Transierunt omnia tanquam vmbra; modò dicamus fructuosè; transeunt omnia tanquam

vm-

umbra: ne dicamus infructuosè, omnia transferunt: hoc est, ergò tempus misericordiæ, erit & iudicii, ne putetis autem fratres, quia ista possunt à se in Deo aliquo separari modo; videntur enim sibi aliquando contraria, vt qui misericors est, non seruet iudicium, & qui iudicii tenax est, obliuiscatur misericordiam. Omnipotens est Deus, nec in misericordia amittit iudicium, nec in iudicio misericordiam. *Infra*: ergò habet & iudicium in ipsa misericordia; rursus in iudicio habet misericordiam in eos vtique, quibus dicturus est: esuriui & dedistis mihi manducare. Si enim non esset misericordia cum iudicio, non diceret Dominus: in quâ mensurâ, mensi fueritis, remetietur vobis.

152 Idem, *serm. 109. de temp.* Nos autem peruersitate nostrâ sic volumus Deum misericordem, vt non sit iustus. *Et post pauca*: Vtrumque se exhibet Deus, vtrumque præstat: nec misericordia eius præscribit, iustitiæ, nec iustitia
eius

eius aufert misericordiam. Misericors & justus est. Vnde misericordem probamus? parcit modò peccatoribus, dat veniam confitentibus; vnde probamus, quod justus est? quia venturus est dies iudicii, quem modò differt, non aufert. Et cùm venerit, redditurus est, pro meritis. *Hactenus ex S. Augustino.*

Huic etiam proposito conuenienter loquitur *S. Bernhard de gradib. humilit.* in primo superbiæ gradu. Absit, inquit, ab eius perfectione; vt quia dulcis est, justus non sit: quasi simul dulcis, & justus esse non possit: cùm melior sit iusta dulcedo, quàm remissa: imo virtus non fit dulcedo sine iustitia. *Hæc S. Pater.* 153

Rem præsentem confirmat *S. Chrysost.* tom. 4, in *Epist. Pauli ad Ephes cap. 2. Jerm. 5.* Benignus est Deus? sed est, & justus iudex, peccatis ignoscens? sed unicuique retribuet secundum quod gessit, iniustitias conniundo transit? iniquitates è medio tollit? sed

sed & peccatorum inquisitionem faciet. Sunt ergo ista sibi inuicem contraria? non: si quidem temporibus ipsa suis discreuerimus: iniquitates hinc tollit, idque per lauacrum & poenitentiam: Gestorum inquisitionem faciet in futuro, videlicet per ignem & tormenta.

- 154 Vnde monet *S. August. serm. 102. de temp.* Sic amemus, inquit, Dei misericordiam, vt tamen iustitiam timeamus: Parcit modo, & tacet; sed non semper tacebit. Modo enim pro infallibili pietate suâ non solum nos admonet, sed etiam rogat, vt nos à peccatis mortiferis reuocemus. Audiamus illum, dum rogat, ne nos postea non audiat ille, dum iudicat: audiamus eum per Prophetam dicentem: *Fili, inquit, miserere animæ tuæ, placens Deo.* Quid ad hæc respondebit humana fragilitas? Deus te rogat, vt tui miserearis, & non vis. Causam tuam apud te agit, & te non potest impetrare. Et quomodo te audiet in die iudi-

judicii te supplicansem, cum tu eum
pro te ipso nolueris audire rogansem?
quis enim non expauescat, & metuat
fratres charissimi, quod pro quadra-
ginta dierum spatio, annis quadragin-
ta populus Iudæorum poenam recipe-
re meruit in eremo? si enim pro vnus
diei culpa vnus anni spatium recom-
pensandum est poenâ, nos, qui tanta
quotidie peccata committimus, si ele-
emosynarum, vel poenitentiae non
subuenerint medicamenta, timeo, ne
nobis non inferantur temporalia, sed
æterna supplicia. *Et superius*: Hæc si
humili, & contrito corde assidue co-
gitare volumus, salubrem nobis me-
rum incutientes, medicamenta nobis
de alienis vulneribus facimus, &
aliorum mors proficit ad
nostram salutem, *Ita*
S. Pater.

RATIO DVO DECIMA

Lento gradu Deus ad vindictam
procedit, quia tarditatem
supplicii gravitate
compensat.

¶ 55 **N**on habet Dominus (*inquit Georg. Steng. Soc. les. in libel. de spe & fiducia: cap. 16. §. 2.*) iram tam compendiosam; longanimis est, patiens est, bonus est, misericors est, iustus est, differt, ne præcipitare videatur: patitur, ut des exemplum: exspectat tempus, quia exspectat poenitentiam: quæ si non sequatur, moram poena compensat. Ita ille. Quomodo, *inquit S. August. serm. 102. de temp.* non potest esse misericors, qui nos tanto tempore exspectat ut corrigamus? nunquid tam proluxa misericordia potest Deo auferre iustitiam? quanto enim diutius exspectat, tanto grauius vindicat: quando enim proluxis temporibus pec-

peccamus, & nihil mali à Domino sustinemus, patientia est, non negligentia. Non ille potentiam perdidit, sed nos ad poenitentiam reseruauit. Ita S. Pater.

Nemo ergò (*inquit S. Gregor: hom. 29. in Euang.*) indulta poenitentiae tempora parui pendat, nemo curam sui, dum valet, agere negligat : quia redemptor noster tantò tunc in iudicium districtior veniet, quantò nobis ante iudicium magnam patientiam praerogauit.

Et S. Chrysost. hom 25. ex vairis locis in *Matth.* quanto tardauerit Dominus, tantò sit sollicitior seruus : quantò diutius superuenit Christus, tantò sit paratior Christianus. Maior est enim poena dilata, quàm subita, molestius supplicium, quod praemisso terrore differtur : grauior poena, quæ ad hoc tardat, vt diutius feriat : subita enim citò percutiunt, dilata foeneratam poenam restituunt. Idem, tom. 1. *serm. 2. de Helia.* Sera, *inquit*, ultio foeneratam meruit

meruit poenam : & diu dilatum est, quandóque dignè, ac meritò interueniret. Prò nefas, nulla ex poena correctio & quasi aduersis, hominum malitia prouocetur. Sic crescit quotidie, quod puniatur, amant poenam, supplicium diligunt : nolunt recordari, vt viuant : nolunt corripì, vt euadant.

157 Idem : in *Psalm. 68*. Sed quia Benignitas Dei, vnumquemque ad poenitentiam vocat : duri & insulsi secundum duritiam cordis sui thesaurizant sibi iram in die iræ, secundum reuelationem iusti iudicii Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius.

Ante Dei vultum nihil vnquam
restat in vltum

Pœna tantò amarior, quan-
tò ferior.

Dicta confirmat *Antonius Guenarra de monte Caluar. cap. 28*. Cæterum cum magna sit, inquit, misericordia, quam erga poenitentes exercet, iudicandum est, non exiguam eius fore iustitiam, quam

quam in impios, ac impoenitentes effundet: nam quanto tempus illius est prolixius, tantò grauior etiam pœna defœuiet. *Ita ille.* Quia vt scribit *S. Chrysoſt.* tom. 2. in *Matth hom. 1.* pag. 875. grandem iram, grandis dilatio præcedere debet, & grandis dilatio, iustius facit esse iudicium Dei, & digniorem interitum peccatorum. *Ita S. Pater.* Tritum est illud, & receptum *Valerii dictum.* lib. 1. in *Polycrate.* Lento, inquit, gradu ad vindictam Diuina procedit ira: tarditatẽque supplicii grauitate compensat. Quàm præclare hoc expressit *Propheta Regius Psal. 128.* cùm ait: supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Præmite in his (inquit *Didac. Nissen:* in suis sermonib. de temp. Dom. ult. post Pentecost. S. 1.) illud, quod ait: fabricauerunt. Qui ædificium molitur, quàm tardè, ac pede pressim opus aggreditur? quàm attentè omnia circumspicit, & expendit, antequam fabricam excitet?

Quoties ad regulam, & lineam longi-
tudines, ad perpendiculum altitudi-
nes, angulos ad normam exigit? Quo-
ties archetypum ædificii, quod medi-
tatur, variat? nunc adiiciens aliquid,
nunc adimens, nunc hoc modo diri-
gens, nunc alio disponens, nunc tecti
faciem mutans, nunc laterum formã
varians. Quantam materiam in vsum
operis conuehit? Quot huc operarios
conducit? tale quid est, quod Deus
per os Prophetæ in commendationẽ
admirabilis sui silentii, & incompa-
rabilis patientiæ dicit; inquiens: su-
pra dorsum meum fabricauerunt pec-
catores. O quot ædificia cæcus, &
perditè dissolutus peccator construit?
quàm meditato disponit tempus ex-
plendæ suæ voluptatis! quam pensi-
culatè adornat modum, quo vindica-
re iniuriam, quam fortè accepit, expu-
gnare pudicitiam puellæ, quam de-
moritur, possit! quanto artificio ad
peccandum vtitur? quot annos inter
varia scelera malè agendi peritus arti-
fex

fex transigit, quando Deus interea taceret, dissimulat, conuiuet ! *Et post pauca* : sed audite quid mox sequatur : Dominus iustus concidet ceruices peccatorum ; ecce post longiturnam conuiuentiam austeritas , à cuius magnitudine montes defluent , & saxa non secus ac cera liquefcent. *Hactenus Nissen.*

Appositè in sacris Diuina ultio arcui comparatur : nisi conuersi fueritis , gladium suum vibrabit, arcum suum retendit. & parauit illum. Et rationem huius assignat *D. Gregor. 19. moral. cap, 21.* quia in arcu, *inquit*, quantò magis retrahitur chorda, tantò de eo districtior exit sagitta: sic extremi iudicii dies, quantò longius differtur ut veniat, tantò cùm venerit districtior de illo sententia procedet.

Consentit *S. August. in Psalm. 59.* ubi sic ait: videte quid sit in arcu; nonne sagitta in priora mittenda est, nervus tamen retrò retenditur in contrarium, quia illa mittenda est, & quantò plus

erit eius extensio retrorsum , tanto maiore impetu illa currit in priora. Quid est, quod duxit? quantò magis differtur iudicium , maiore impetu venturum est. *Ita S. Pater.* ac si dicere velit : quantò magis iusta Numinis vindicta differtur, tantò grauiore pœna languidas pensat moras.

160 Refert *Magister Historiar: de Coturnice:* Quod quandoque aquilam infestet, & exagitet : at illa generositate suâ dissimulet, quousque tandem nimiam importunitate eius irritata, & ex tarditate ferocior effecta, illam in frustra dilacerat, dilanâtque. Sic Deus, qui aquilæ frequenter comparatur, sæpius à peccatoribus infestatur, & irritatur: quoties exacerbauerunt eum , & in iram concitauerunt eum ? *Psalms. 77.* ipse autem est misericors, & non accendit omnem iram suam, sed recordatus est, quia caro sunt. *Ibid.* Vidiſti longanimitatem Dei? attende etiam seueritatem; Sequitur enim : & excitatus est tanquam dormiens Dominus.

minus, tanquam potens crapulatus à vino: & percussit inimicos suos. Modò Deus dormire, vel quasi dormire dicitur, cum dissimulet, & patienter sustineat, & non quomodocumque dormit, sed tanquam potens crapulatus à vino: qui potenter bibit, & potenter dormit, & profundo somno jacet soporatus, ut non de facili excitari possit, & resurgere; sed ictibus & vocibus, ad somnum excutiendum indigeat. Sic quippe piissimus Deus noster, quantum ex se est, quasi dormire dicitur ad puniendum nos: quia non nisi à nostris sceleribus excitatus ad vindictam mouetur: tantus namque est peccatorum clamor, ut Deum vino dilectionis, & charitatis suæ soporatum exciter ad supplicia. Clamor sanguinis innocentis Abel, clamauit de terra, & excitauit illum, ut descenderet, & vindicaret facinus. Clamor Sodomorum qui usque ad supremi coeli fastigium ascendit ad vindictam suorum criminum postu-

landam, etiam excitauit hunc piissimum Deum, vt ciuitates illas subuerteret, & resolueret in cineres. Sic iugiter Deus peccatis nostris excitatur ad sumendam de nobis vindictam, nisi merita passionis filii sui, & sanguis innoxius in cruce fusus illum continerent.

161

Silet modò (*inquit S. August. in Psal. 49.*) non exercens, iram, sed exspectans poenitentiam, tacui, nunquid semper tacebo? vsque in tempus sustinebit, patiens. *Eccles. 1.* quo elapso: Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum, vociferabitur, & clamabit super inimicos suos, confortabitur, tacui, semper siliui, patiens fui, sicut parturiens loquar. *Esai. 42.* Sumit metaphoram à grauida muliere, quæ conceptum foetum, quem diu portauit, postea cum magno dolore ejicit: Sic Deus diu tolerat, & dissimulat peccata hominū propter poenitentiam; *Sap. 11.* & tandem etiam se vindicat. Heu, *inquit,* conso-

consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis *Esa. 1.* Accipiet enim armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. *Sap. 5.* Acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Sol namque, luna & stellæ, & elementa transmutationibus suis contra peccatores insurgent, & indignationem iudicis ostendent.

Sed quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore vlllo filii hominum perpetrant mala. *Eccles. 8.* De quibus *S. Leo. serm. 12. de quadrag.* abutuntur, inquit, quidam patientiâ Dei, & qui non sunt in conscientia liberi, fiunt de longâ impunitate securi: cum ideò differatur ultio, vt tempus possit habere correctio. Ita *S. Pater.* Non autem, vt *Franciscus Mendozæ* in *lib. 1. Reg. cap. 4. num. 3. annot. 10. circa lit. sect. 2. docet*: vt liberior sit ad peccandum licentia. Misericordiam igitur Dei Nostri, non ideo quisquam tardet

amplecti, quia quod meruit non recepit : neque enim quidquid differtur, aufertur : aut condemnationem euasit, qui indulgentiam non quaesivit. *Hac ille.* In eandem sententiam *Siracides Eccles. cap. 5.* ne dixeris, peccaui; & quid mihi accidit triste? quasi dicas: indulsi genio, oblectatus sum voluptatibus, qualicunque meae libidini, quid tum? quid mihi inde incommodi obuenit? sed quid est, quò minus quisque peccator talia dicere possit? respondet *Ecclesiasticus* : altissimus enim est patiens redditor : hoc est, ut *Nissen. loc. sup. cit. observat.* quem tu altissimum, remotissimum, & longissimè abesse putas, is quamquam nunc ferat, & taceat, & dissimulet, & coniueat, poenas à te aliquando exposcet, quæ cum accerbissimæ fuerint, etiam sempiternum durabunt. *Ita Nissen.*

163

Ne dicas, pergit *Ecclesiasticus* : miseratione Domini magna est : multitudinis peccatorum meorum miserebitur; mise.

misericaordia enim, & ira, ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. *Certè, inquit Mendoza paulò antecitatus*, qui in Deo sic confidunt, diuinam misericordiam non flectunt, sed potius diuinam iustitiam laceſſunt. *Et infr.* Quid enim indignius, quàm ex diuina misericordia deſumere argumentum, ad diuinam iustitiam prouocandam? Et quia Deus libenter excipit pœnitentes, datâ operâ uelle fieri peccatores? *Et iterum inferius*: Tantùm enim abest, ut ex diuina misericordia, debeat quis fieri temerarius ad peccandum; ut potius ex illa frænari debeat, ne vnquam peccet: magis enim quodammodo Dei misericordia timenda est, quàm Dei iustitia; qui enim iustitiam offendit, habet misericordiam, tanquam ſingulare aſylum: qui autem misericordiam offendit, ad quam aram ſe recipiet? *Et ad finem*: peſſima igitur est illa confidentia, quæ vnde peccatum timere, cauereque debuerat, inde illicitur ad peccan-

candum. Quare, qui hâc confidentiâ innituntur; indigni sunt, quibus diuina misericordia patrocinetur : ne remedium misericordiæ Diuinæ sibi vertant in malitiæ propriæ venenum. *Hucusque Mendoza.*

64 Haftenus dicta confirmet *S. Chrys.* qui tom. 4. in *Epist. ad Rom. serm. 5. S. Pauli* ita scribit : quod si supplicio te dignum agnoscis quidem, verum propter longanimitatem Dei contemnis, atque ideò, quòd non confestim vindicta diuina procedit, confidenter peccando pergis, debebas, si justus esses, ob id ipsum angere magis, ac tremere; neque enim ideo ultio peccati tardatur, quòd omnino nulla, sed quòd eò grauior sit futura, si correctus non fueris, quod utinam tibi non contingat. An diuitias Bonitatis illius, patientiæque ac longanimitatis contemnis, ignorans, quod bonitas Dei ad poenitentiam te prouocat? *Et immediatè post:* quemadmodum enim patientia Dei, si qui illâ probè fuerint vti, salutis occasio;

casio : sic vicissim contemptoribus
majoris supplicii causa est : nam tri-
tum, hoc est, quod bonus cum sit, ac
longanimis Deus poenam non exigat;
bonitatem siquidem suam Deus o-
stentat, ut à peccatis libereris, non ut
cumules : quod nisi factum fuerit,
absque dubio poena te manebit seue-
rior; Quam ob rem eò minus peccan-
dum erat, quod Deus longanimis est,
neque beneficentiam illius oportebat
huc rapere, ut occasio esset negandæ
tibi veniæ, licet enim sit longanimis
puniet omnino. *Et inferius* : Secun-
dum verò duritiam tuam, & cor im-
poenitens thesaurizas tibi ipsi iram :
Tibi ipsi, *inquit, replicat S. Pater*, thesau-
rizas, non tibi Deus; ipse siquidem o-
mnia fecit, quæ in salutem tuam fieri
oportebat : fecit ut esses bonorum &
malorum peritus discretor : deinde
longanimitatem suam demonstravit,
& ad poenitentiam vocavit, diem si-
mul comminatus terribilem illum sui
iudicii, quatenus omnibus modis ad
poeni-

pœnitentiam te traheret ; qui si per-
manferis obstinatus, tibi ipsi colligis,
ac cumulas iram in die iræ, reuelatio-
nisque, & iusti iudicii Dei. Ita S. Pater.
Nam, ut S. Ambros. lib. 9. in cap. 20. Luca
ait : quò indulgentior liberalitas, eò
inexcusabilior peruitacia.

- 165 Quâ de re monet etiam nos scriptu-
ra. *Iudith. c. 8.* Sed quia patiens Do-
minus est, in hoc pœniteamus, & in-
dulgentiam eius fufis lachrymis po-
stulemus. Qui enim non cognoue-
runt me, viuentes beneficia consecuti,
& qui fastidierunt legem meâ, cum ad-
huc erant habentes libertatem, & cum
adhuc esset eis apertus pœnitentiæ lo-
cus, non intellexerunt, sed spreue-
runt, hos oportet post mortem in cru-
ciamento cognoscere. 4. *Esdra cap. 9.*

RATIO XIII.

Permittit Deus viuere malos in
peccatis suis, vt scelus sce-
lere puniat.

- 166 *Didacus Nissen. Dom. infra Octau. ascens.*
S. 51.

S. S. ab init. explicans illa verba Ioann. 16.
Sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Grande malum, inquit, quando is, qui tanto piaculo se obstringit, ut ejus innoxium sanguinem fundat, cuius est totum in prædicando, & euulgando Evangelio studium, stultè præsumit, insignem eâ re Deo nauasse operam, & ingens illi exhibuisse officium; sed quo supplicio tantum scelus vindicabitur? *Ioanni Cluniacensi* videtur, tale erratum nullâ iustiore, quàm ipsiusmet errati poenâ mulctari posse: & verè si rem attentus arbitreris, quod grauius decerni supplicium in peccatum aliquod possit, quàm peccatum ipsum, quod est rerû omnium, quæcunque excogitari possunt, abominabilissimum? *Et inferius:* Non longè ab hoc proposito abit, quantum existimo, quod per *Esaiam* in ipso prophetiæ, & comminationum eius limine Dominus dicit: rexit ibi sanctus vates catalogum gra-
vis-

visissimorum flagitiorum ingrati populi Israelitici, & ait : Blasphemaerunt sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum, *Esa. 1.* eoque euasit contumacium hominum cæca præcipitantia, ut sacrilegis linguis supremum Numé laceßere, ac proscindere non sint veriti.

167

Sed quod supplicium meruerunt, qui tam turpiter errârunt ? fortè illud, ut Deus omnes cœlorum fulminares machinas in illos exoneret, sicque blasphemos perdat ? an istud, ut inferorum remiges æternis vînculis suis tantisper solutos aduersus eos educat, qui Domini sui periuros pessimos, pessimis modis habeat ? Deus ipse, velut incertis cõsiliij, secû ipse de supplicio illis inferendo deliberâsse videtur, cum inquit : super quo percutiam vos ultra addentes præuaricationem ?

168

At quam excogitare possim magis crudelem poenam, quàm ut errare vos porrò ultra permittam, postquam semel à recto abberrare, leuiterque discedere

cedere voluistis? *Et inferius:* Nā si rem
iustis ponderibus expendatis, inueni-
eris, quòd acriores de erratis vestris
pœnas sumere iusta indignatio mea
non potuit, quàm quòd in errorem a-
liud ex alio incidere vos permisit.
Hactenus ex Nisseno.

Atque hæc *S. Chrysoſt. Tom. 1. Homil. de* 169
Adam & Eva. Suo quoque calculo
confirmans: an non est, *inquit,* pecca-
tum, & pœnā peccati: vbi legitur:
Rom. 1. Dominus enim inmisit eis spiri-
tum erroris, vt faciant, quæ non con-
veniunt, sicut seducitur ebrius? An
non est peccatum, & pœna peccati, v-
bi Deo dicit Propheta: *Esa. 63.* Quid
errare fecisti nos de via tua, obdurā-
sti corda nostra, vt non timeremus te?

An non est peccatum, & pœna pec-
cati, vbi dicitur Deo: *Esa. 64.* Ecce tu
iratus es, & nos peccauimus: propte-
rea errauimus, & facti sumus immun-
di omnes? An non est peccatum, &
pœna peccati, vbi legitur de gentibus:
Iosua. 10. Quas debellauit Iesus Naue,
quia

quia per Dominum factum est confirmari cor eorum, ut obuiam irent ad bellum Israel, ut extirminarentur? An non est peccatum, & pœna peccati, quod non audiuit Roboã Rex 3. Reg. 12. plebem benè monentem? quia sicut scriptura loquitur, erat conuersio à Domino, ut statueret verbum suum, quod ei locutus est in manu Prophe-
tæ.

170 An non est peccatum & pœna peccati, in quo scriptum est: 2. Paral. 25. Amasiam Regem Iuda noluisse audire Regem Israël, bene monentem, ne procederet ad bellum sic enim legitur: Et non audiuit Amasias, quia a Deo erat, ut traderetur in manus eius, quoniam quæsierat Deum Edom: & multa alia commemorare possumus, in quibus liquidò apparet, occulto Dei iudicio fieri, peruersitate cordis, ut non audiant quod verum dicitur, & inde peccetur, & sit ipsum peccatum præcedentis etiam pœna peccati, nam credere mendacio, & non credere veri-
tati.

tati, utique peccatum est : venit tamen ab ea cœcitate cordis quia occulto iudicio Dei (sed tamen iusto) etiam poena peccati monstratur, quale est illud, quod ad Thessalonicenses scribit Apostolus : *2. Thess. 2.* pro eo, quod dilectionem veritatis non receperunt, ut salui fierent : & ideò mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. Ecce peccati poena peccatum est. *Hucusque S. Pater.*

Hanc ipsam Doctrinā accuratissimè 171
tradit *S. Aug. lib. 3. de libero arb. Tom. 1.* Homo, inquit, per peccatū in hæc incidit mala, ut vel non videat qualis esse debeat, siue videndo, & non valendo esse qualem debere esse se videt ; poenam hanc esse peccati quis dubitet ? nec mirandum est, quod vel ignorando non habet liberum arbitriū ad eligendum quid rectè faciat, vel resistente carnali consuetudine, videat quid rectè faciendum sit, & velit, nec possit implere. Illa est enim peccati poena iustissima, ut amittat unusquisque,
quo

quo bene vti noluit, cùm ſine vlla poſſet difficultate, ſi vellet: id eſt autem, vt qui ſciens rectè non facit, amittat ſcire, quid rectũ ſit, & qui rectè facere, cum poſſet, noluit, amittat poſſe, cùm velit. Nam ſunt reuerà omni peccanti animæ iſta duo pœnalia, ignorantia, & difficultas; ſed approbare falſa pro veris, vt errer inuitus, & reſiſtente, atq; torquente dolore carnalis vinculi, non poſſe à libidinofis operibus temperare, non eſt natura inſtituti hominis, ſed pœna damnati.

127

Idem, *lib. de natura & gratia contra Pelagianos. Tom. 7.* Cogitandum eſt, præuaricatorem legis, quàm dignè lux deferat veritatis, quâ deſertus utique fit cœcus, & plus neceſſe eſt offendat, & cadendo vexetur, v exatusque non ſurgat. An nulla pœna eſt eorum, quæ dicit Apoſtolus: *Rom. 1.* quia, cùm cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt incogitationibus ſuis, & obſcuratũ eſt inſipiens cor eorum?

utique

utique ista obscuratio, vindicta, & poena jam fuit, & tamen per hanc poenā, id est, per cordis cœcitatē, quæ fit deferente luce sapientiæ, in plura, & graua peccata collapsi sunt; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Grauis hæc poena est, & ex hac poena vide quojerunt. Et mutauerunt, *inquit*, gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium: ista fecerunt ex peccati poena, quā obscuratum est insipiens cor eorum in immunditiam. Videte etiam ex hac poena, quid faciant, ut contumeliis, *inquit*, afficiant corpora sua, in semetipsis: & quia poena est ista iniquitatis, cum fit & iniquitas, euidentius commendat, dicens: qui mutauerunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & seruierunt creaturæ potius, quàm creatori: propter hoc, *inquit*, tradidit illos in passionē ignominiae. Ecce quoties vindicat Deus, & ex eadem vindicta, plu-

plura & grauiora peccata confurgunt; nam fœminæ eorum, *inquit*, mutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam, similiter autem, & masculi relicto naturali vsum fœminæ exarserunt in appetitum suum in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes. Atque vt ostenderet sic esse ista peccata, vt etiam poenæ sint peccatorum, his adjunxit: & mercedem mutuam, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes, & sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobam mentem, vt faciant, quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitiâ, auaritiâ, plenos inuidiâ, homicidio, contentione, dolo, malignitate, fufurrone, Deo odibiles, &c. Et licet Deus ad ista non cogat, dignos tamen deserit. *Hactenus S. Pater.*

- 173 Quam rem grauissimè prosequitur, *S. Gregorius lib. 25. Moral. cap. 9. Omne, inquit, peccatum, quod citius poenitendo,*

tendo, non tergitur, aut peccatum est, & causa peccati, aut peccatum, & poena peccati; Peccatum namque, quod poenitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Vnde fit, vt non solum peccatum sit, sed peccatum, & causa peccati: ex illo quippe vitio, culpa subsequens oritur, ex quo coecata mens ducitur, vt prius ex alio ligetur; sed peccatum, quod ex peccato oritur, iam non peccatum tantummodo, sed peccatum est, & poena peccati, quia iusto iudicio, omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, vt precedentis peccati merito, etiam in alijs cadat. Non ergo immerito poena peccati dicitur, quod iusta desuper irrogata coecitate, ex praecedentis peccati violatione perpetratur. *Et inferius:* Prioris ergo peccati merito, peccatorum subsequentium fouea tegitur, vt qui malum sciens perpetrat, deinceps iuste in alijs etiam nesciens cadat: hoc quippe agitur, vt culpae culpis feriantur, quatenus supplicia fiant peccantium.

K

tium, ipsa incrementa vitiorum. Nam quia omnipotens Deus ad pœnitentiam tempus indulget, quod tamen humana malitia ad vsum suæ iniquitatis intorquet, nimirum iusto Dei iudicio augeri culpa permittitur, vt ad feriendum, altius quandoque cumuletur; hinc enim rursum, de quibusdam Apostolus dicit: *1. Theff. 2.* vt impleant peccata sua semper. Hinc voce angelicâ Ioanni dicitur: *Apoc. 22* qui nocet noceat adhuc, & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Hinc David, *Psal. 68.* ait: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, vt non intrent in iustitiam tuam. Hinc rursum de Domino ab eodem psalmista dicitur: *Psal. 77.* Immissiones per angelos malos, viam fecit semitæ iræ suæ. Cor quippe Dominus prioribus meritis aggrauatum, iustè permittit etiam subsequenter malignorum spirituum personationibus falli, quod cum dignè in culpa trahitur, reatus eius in pœnâ cumulatur. Vnde & iræ suæ Dominus,

nus, viam de semita fecisse perhibetur; latior enim est via, quàm semita: ex semita verò iræ suæ viam facere, est iræ causas districtè judicando dilatare, vt qui illuminati agere rectè noluerunt, iustè cæcati adhuc faciant, vnde amplius puniri mereantur. *Et post pauca:* habent jam quidem, vnde feriri mereantur, sed sustinetur tamen adhuc peccatum crescere, vt peccantes possit atrocior pœna cruciari: jam meretur supplicium peccatum, & causa peccati, sed exspectatur adhuc vt augmentum supplicij subroget peccatum, & pœnam peccati; plerumque verò vnum, atque idem peccatum, & peccatum est, & pœna, & causa peccati. Quod melius ostendemus, si res ipsas ad medium deducamus; effrænata enim ventris incluuies, in feruorem luxuriæ plenitudinem carnis instigat: perpetrata autem luxuriâ, sæpe aut periurio, aut homicidio regitur, ne humanarum legum punitio ne puniatur. Ponamus ergò ante oculos,

los, quòd quidam voracitatis sibi fræna laxauit, quâ voracitate superatus adulterii facinus admisit, deprehensus autem in adultetio, latenter virum adulteræ, ne ad iudicium traheretur, occidit; hoc igitur adulterium inter voracitatem, & homicidium positum, de illa videlicet nascens, hoc generans, peccatum est, & pœna, & causa peccati. Peccatum profecto est per semetipsum; pœna verò peccati est, quia culpam voracitatis iunxit, causa autem peccati est, quia subsequens etiam homicidium genuit. Vnum ergò, idemque peccatum est, & pœna præcedentis, & causa culpæ subsequentis. *Hactenus S. P.*

174

Idem lib. 7. Moral. cap. 12. Sicque fit, vt semper se gressum semitæ deterius inuoluant, dum mentem reprobam, culpa per culpam ligat, cùm peccatum vnum alterius sit causa. Ita S. Pater.

175

Paruus error in principio, magnus in fine. Eadem Theologorum Doctrina, restatur

statu Hierem. Drexelius in lib. 2. postumis
de Iosepho Egypti prorege. cap. 3. § 3. Unū
peccatum est alterius. & causa & pœ-
na. Invidit Cain Abeli fratri, hæc cer-
tè invidia fuit causa patrati homici-
dii, homicidium autem prioris pœna,
& desperationis causa. Petrus Apo-
stolus oliuetum cum Domino aditu-
rus, primò nimirum sibi præfidens, &
arrogans fuit; deinde, cùm precan-
dum, dormiit: cùm quiescendum
pugnauit; cùm standum fugit; cùm
liberè confitendum, negauit, iurauit.
anathematizauit; catenam fabricauit,
sed non virtutum, Iudas Iscariotes,
non statim sceleratissimus, sed primò
tenax æris, & cupidus, dein auarus,
& custos stipis infidus, hæc pœna
prioris, causa sequentis: Deinde
murmurator, fur obstinatus, Christi
inimicus è discipulo, Dominicæ cœ-
næ impius conuiua, Christi prodi-
tor, & venditor, Dux & antesigna-
nus Sicariorum. En firmam scele-
rum catenam; hoc autem omne ma-

lum inde suam trahit originem, cum Deus gratiam subducit, homo velut ebrius huc illuc lapsando corruit, vacillat, repit, cœno se volutat, dum in profundum abeat. Ita prorsus, si vir religiosus vel vnicam letalem noxam patrare audeat, brevî audacior se ipso alteram patrat, paulatim illam frequentat; jam actum est: brevî transfugam, desertorem, apostatam videbitis. Ita miser homo sibimet relictus, in omne vitiorum genus prouoluitur. Vana vibiam sequitur: Vno lupo vlulante vlulant omnes; vitia sunt catenata, quâ in re homini fit, quod ædificiis; si subtrahatur domui columna, cui innititur, cadit fornix, fornicem superius conclaue sequitur, ruente cōclavi ruit rectum; vnum trahit alterum: subductâ homini diuinâ gratia, remanet voluntas ad vetitum pronissima; voluntate jam deprauatâ, quid nisi lapsus & præcipitium?

176 Quocirca manibus, pedibusque resistendum, ne lupo Acheronticus ostio-

ostiolum vel minimum, ne vel vnā solā timulam reperiat sibi patentem; principiis obsta, aut victus es. Caueamus ne vlli peccato consentiamus, quod filium Tobias fidelissimè monens: *Tob. 14.* Caue, inquit, ne aliquando peccato consentias. Possumus labi nostris viribus, sed non resurgere. Qui catenā tenebrarum colligari non vult, caueat, horreatque si vel vnica catenæ iuncturam videat, aut annulū. Peccatum primum januam reserat secundo, secundum tertio, tertium quarto, sic in longum itur & peritur. *Hæc ille.*

Ex actu enim fit habitus, habitus consuetudinem parit, consuetudo necessitatem generat, necessitas in obdurationem degenerat, obduratio ad desperationem inducit, desperatio tandem ad infernum detrahit.

RATIO XIV. & VLTIMA.

Sinuntur hîc peccatores viuere,
vt iusto tandem DEI iudicio in
malitiâ suâ obdurentur, æ-
ternumque dam-
nentur.

- 177 *S. Hieronimus in c. 38. iob. exponens illa*
verba : de cuius utero egressa est
glacies, & gelu de cœlo quis genuit?
in similitudinem lapidis aquæ duran-
tur, & superficies abyssi constringi-
tur, dicit: Non probabiliter glaciem
egressam de ore Dei intelligere debe-
mus, sed de illo mentis suæ secreto,
& inscrutabili iudicio, iustam, ac di-
strictam manâsse sententiam. Egredi
ergò glaciem dixit, pro egrediente
iudicio, quo secundum suum meritû,
quidam hominum percutiuntur pla-
gâ obdurationis, & corda eorum du-
rissîmo, atque insolubili quodam ge-
lu, & frigidissîmo constringuntur, vt
non

non sentiant feruentis Diuinæ chari-
tatis calorem. De illis etiam, qui ni-
mio obliuionis Dei frigore obrigue-
runt, & instar lapidum solidi, & nimi-
um duri effecti sunt, sicut Pharaos, &
Pharisæi. In similitudine lapidis aquæ
obdurantur, & superficies abyssi con-
stringitur in abyssum, profundissimam
obscuritatem mentis puto intelligen-
dam, ut constringatur quodam gelu
impietatis, ut saxo similis fiat, ita ut
tali mente, non sit ad Deum ullus ac-
ditus respirandi, secundum illud quod
Apostolus de Iudæis testimonium
propheticum assumens locutus est,
Rom. 11. dicens: Dedit illis Deus spi-
ritum compunctionis, oculos, ut non
videant, & aures, ut non audiant usque
in hodiernum diem.

Ita paulatim, inquit *S. Bernhard. lib. 1.* 178
de Consid. ad Eugenium Papam Tertium: in
cordis duritiam itur, & ex illa in auer-
sionem; hinc tibi timeo semper, ne
dilato remedio, dolorem non susti-
nens, periculo te irreuocabiliter de-

ſperatus immergas. Solum eſt cor durum, quod ſemetipſum non exhorret, quia nec ſentit; & cor citò aut ſanitatẽ debet habere, aut inſenſibilitatem, vt in Pharaone vidimus. Nemo autem duri cordis, ſalutẽ vnquam adeptus eſt, niſi quem fortè miſerans Deus, abſtulit e b eo, iuxta Prophetam cor lapideum, & dedit cor carneum. *Ita S. Pater.*

- 179 Et iterum *S. Hieronym.* lib. 2. in cap. 4. *Epistolæ ad Ephes.* explicans illa verba: Qui desperantes ſemetipſos tradiderunt impudiciæ in operationem immunditiæ omnis in auaritia. Vtinã, inquit: peccãſſe ſufficeret, & vel ſerò agerent pœnitudinẽ, damnarẽntque vitã, in quibus jugiter inhiarunt, eſſe remedium reſipiſcere poſt errorem; nunc verò desperantes, & ſe in ritum irrationabilium beſtiarum cœno, voraginiq; mergentes, tradiderunt impudiciæ, operantes, quicquid corpus voluit, mens deſiderauit, libido ſuggeſſit; & cùm nihil omninò prætermi-

termiserint, quod immundum sit, hoc totum fecêre in avaritia, dum nunquam luxuriando sariantur, nec terminum habere eorum voluptas.

Idem *S.P. lib. 3. in cap. 13. Hierem. ex-* 180
pones illa verba : Si mutare potest æriops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum, sic habet: verba ista dicuntur, aduersos eos, qui nimiam consuetudine & amore peccandi, quodammodo peccatum in naturam conuertunt. *Et infra:* Quia nimiam consuetudine malorum, non poterunt mutare naturam, non vitio conditoris, sed studio inoliti sceleris. Animæ enim moribus, inquit, *S. Basilis hom. 1. in Psalm 1. tom. 1. vbi* verustuit jam, mali item exercitatio, simul atque occalluit diuturnitate, vix vllam admittit medelam, aut certè immedicabilis fit, cùm in his, vt in plerisque aliis, consuetudo mutetur, & abeat in naturam.

181

Tandem etiam Deus ipse indirectè, vti Doctor Angelicus *s. Thom. 1. 2. q. 79. a. 3* docet, & negatiuè indurat hominem, & excæcat, quia impiis huiusmodi lumen veritatis, & gratiæ sensim subtrahit, peccatis illorum ita exigentibus cogitationes rerum salutarium parciùs ac rariùs illis subministrando, *Hæc s. Doctor.* Cùm enim per peccatum, inquit, *Georg. Reeb, S. I. in Reg. prud. cap. 11. §. 2. num. 9.* homo inimicum se Deo & rebellem, Diuinæque Maiestatis læsæ reum constituat, in illumque statum infelicissimum, ob exiguum momentanei commodi emolumentum volens sese coniiciat, Deus etiam iustissimè agit, si fauores illos gratiæ suæ potentiores, & efficaciores subtrahat, utpote, quibus se homo indignissimum, propriâ suâ malitiâ reddidit: plusque illi Deus ex debito non tenetur suppeditare, quàm ordinariam gratiam quam nunquam denegar, quâ homo posset, si veller vires omnes adhibere, ad meliorem frugem

gem redire, ad quam tamen hoc modo nunquam rediturus est : itaque tales permittit Deus ingredi vias suas.

Actor. 14. Vnde secundum desideria cordis eorum ibunt in adinventionibus suis traditi in passionem ignominiae ; & sicut non probauerunt Deum habere in notitiâ, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quae non conueniunt, *Rom. 1. Cornel. in hunc locum.* ut iudicent, & probent mollitiem, fornicationem, vindictam, ebrietatem esse appetenda, & sectanda ; ac tandem cum mens per consuetudinem excoecatur, iudicat hæc ipsa vix esse peccata, esseque licita : unde cor durum oritur, & impœnitens, quod, ut *S. Bernh. lib. 1 de consuet. ait* : nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur : ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia sæuum, inuerecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad Diuina :

uina: præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar, quod nec Deum timet, nec hominem reueretur.

Ita S. Pat. apud cit. Georg. Reeb.

181 Valde enim asseuerat, *S. August. in Psal. 129.* in profundo sunt, qui nec clamant de profundo, dicente Scripturâ: peccator cum venerit in profundum malorum contemnit. Iam videte fratres, quale profundum sit, vbi contemnitur Deus. Cum viderit se quis quotidianis peccatis obrutum, aceruis quibusdam, & mollibus quibusdam iniquitatum premi, si dictum illi fuerit, vt Deum roget, irridet: quibus modis? Primo ait: si Deo displicerent facinora, ego viuerem? si curaret Deus res humanas, ad tanta scelera, quæ feci non solum non viuerem, sed & benè mihi non esset; solet enim hoc illis euenire, qui multum in profundo sunt, & propeantur in iniquitatibus suis, & tantò magis in profundum

dum merguntur, quantò magis videntur esse foelices; fallax enim foelicitas, est major infœlicitas: deinde & hoc solent homines dicere jam quoniam multa feci, & damnatio imminet, hoc perdo, quod non facio, quicquid possum: quomodo solent desperati latrones dicere: sic me occisurus est iudex pro decem homicidiis; quomodo pro quinque, quomodo pro vno, quare jam non faciam? quicquid mihi occurrerit facio: hoc est, peccator, cum venerit in profundum malorum contemnit. *Hactenus S. Pater.*

Hos enim tu, ò Deus, deduces in puteum interitûs. *Psalms. 54.* Et licet Dei iudicia sint abyssi multa, *Psalms. 35.* vt ideo permittantur subinde tales, in bonis ducere vitam suam. *Iob. 21.* vsque ad decrepitam senectutem; non tamen aliud inde lucri reportatur, nec aliud inde colligitur, quàm tantò magis iratum his Numen esse: augeri enim culpa permittitur, quod supe-

superiori ratione Magnus Gregorius nos docuit, vt ad feriendum altius quandóque cumuletur.

183

Considerans hæc altiore mente *Leonardus Lessius de perf. Diu. lib. 13. cap. 14.* meritò ita pronunciat: Excoecatio est extrema, & maxima pœna huius vitæ, & maximè formidabilis: sicut enim bona spiritualia incomparabiliter sunt præstantiora bonis omnibus, quæ sub sensum cadunt; ita illorum damna longè pluris sunt æstimanda, quàm omnia bonorum corporalium detrimenta. *Ita ille.* Quod etiam antehunc suo calculo comprobauit. *S. Ambrosius, Tomo. 4. cap. 9. ita asserens:* Nihil grauius est, quàm errantem à Deo deferi, vt se reuocare non possit, vt si gregem pastor relinquat, incursent bestię, ita cùm Deus deserit hominem, ingruit Diabolus, serpit malitia, vulnus augetur, fitque irremediabile.

Huic doctrinæ suffragatur etiam *S. Chrysost. serm. 3. in cap. 1. Epist. ad Rom.*

ex-

explicans illa verba Apostoli: *Rom. 1.* Tradidit illos Deus in reprobū sensum; quod autem hic dicit, tradidit, nihil est aliud, quàm permisit: quemadmodum enim, si quis Dux exercitūs ingrauescente bello se subduceret, quid quæso aliud faceret, quàm, quòd milites hostibus traderet: non quòd ipse illos in stragem impelleret, sed quòd eos suo priuaret auxilio; ad eum sane modum, & Deus eos, qui quod ab ipso offerebatur auxilium amplecti noluerunt, sed priores ab eo defece-
runt, dereliquit, probè, quæ sui erant officii executus omnia vnde adiuuari poterant.

Quemadmodum vti *ibid. s. Pater 184* *serm. 4.* docet: quando Deus res humanas deserit, necessariò sursum, ac deorsum voluuntur omnia. *Et inferius:* Sed dicis: vnde verò est, quòd à Deo derelinquuntur? respondet, *s. Doctor:* ex dereliquentium iniquitate. *Et immediate post;* potior siquidem huius mali causa, propria ipsorum socordia est.

Et ad finem: Quàm primùm siquidem timorem illius quis abjecerit, confestim omnia simul bona pessum eunt. Ne itaque nobis quoque idem usu veniat, habeamus quæso diligenter timorem Dei ob oculos; nihil enim a deo perdit hominem, atque ab hâc anchora incautum excidere, quemadmodum & vicissim, nihil ita servat, atque timori Dei continuò fixis oculis intentum esse. Siquidem vel hominem quempiam ob oculos habentes ad peccandum reddimur cunctiores: & sæpè numero domesticos famulos etiam veriti, moderatiùs agendo cauemus, ne quid absurdi committamus. *Hæc S. Pater.*

Georg. Reeb. in Regul. prudent. cap. 11. §. 3. Miserrimus est ille ægroti status, quando Medicus omnia illius arbitrio permittit, tunc enim verè de salute illius conclamatum est: actum est, de discipulo, si Magister, & ferulam subtrahat penitus, omnemque eius curam ponat: captus lumine à pericu-

culoso casu, magnaq; perniciē proximus abest, vbi à ductore deferitur. O homo, nos omnes in manu Dei sumus, si ille se Medicum nostrum, & Magistrum ac Ductorem præstare omittat, tunc verè miseri sumus; tunc enim uerò mala inæstimabilia talem comprehendunt, & circumuoluunt. Cæcitas illa, & animo innata, perque patrata scelera radicata mentis pertinacia, ac durities, innumerabilia secū mala cumulatim, ac damna irreparabilia inferre certò certius solet. Plena est huiusmodi exemplorum, & sacra & profana historia: ad rem vnum duntaxat referam exemplum.

Terribilis, ac Lugubris cuiusdam obstinati exitus.

INter obstinatorum exempla recens- 185
feri meruit, nobilis ille, qui non ante multos annos (vtrix fide dignâ relatione accipimus) ignobilem sanè, & vel sanguineis deplorandam lachrymis,

mis, vitæ clausulam imposuit. Mansuetioribus litteris, virtutibusque Christiano homine dignis excoli aliquamdiu visus erat, eo etiam consilio, ut certo religiosorum hominum instituto hæc ratione idoneum sese, & utilem efficeret. Steterat ea animo sententia per id fermè tempus, quod humanioribus dederat studiis: altiora subinde aggressus, majora quoque (uti ipse rebatur) mente concepit: existimans abiectum nimis esse, præclaram familiam, quam hætenus per ætatem nōdum nōllet, religiosâ paupertate occultari: fat multos cum egestate colluctari, quibus per fortunam concessum non sit diuitiis affluere. Et verò ne pietatem simul integrè deserere videretur, Canonicum induere decrevit, qui juxta vitæ huius comoda, etiam alterius beatitate potiri aliquando posset; in Canonicorum ergò censum adscriptus, non illaudabili industriâ officio suo fungi, in templo frequens adesse, reliquis moribus homi-

homi

hominem frugi præseferre : inde
verò frequentiorum comprecationum
fastidio sensim captus, lociorum in-
super cohortationibus accedentibus,
identidem occinentium, animo libe-
raliùs indulgendum esse, laxandas a-
liquantisper habenas, moderata dura-
re; quin & corpori refocillando ami-
cis comotationibus, lusibus, & Cho-
reis interdum indulgendum: sic enim
passim factitare alios: audit hæc con-
silia improuidus iuuenis, admittit,
ductores sequitur, ita tamen, vt non
multò post etiam ad non mediocria
scelera ipse ante signanus fieret, totq;
vitiis prioris vitæ famam sepeliret, vt
passim malè ob hoc audiret: vnde e-
tiam ex famulatio honoris, & salutis
suæ studiosiorem non neminem na-
ctus, submissè ab hoc admonetur, fa-
mæ saltem, familiæque parceret, nec
tam fœdam illi notam inureret: quem
tamē objurgans herus facessere iussit,
imperare suum esse, ipsius verò ob-
temperare dictitans. Dum hæc ita
fiunt,

funt febris hominem corripit, ſternit.
que: moxque rumor vibere volat, peſ-
ſimi nominis illum Canonicum mor-
bo detineri: hoc ubi ad aures Toleta-
ni Eccleſiaſtis (ibi enim res agebatur)
accidit, non negligendam hanc ipſe
occaſionem cogitans, ægrum inuiſit:
ſermonēque familiari aliquandiu ha-
bito, tandem eò dilabitur, propter
quod vel maximè venerat conſcienti-
am nimirum ut excutiat, erratorūmq;
grauiſſimo onere ſe ſe leuet, amicè ad-
monet. ad quæ æger: memorem mo-
neri, jam uerò periculum nondum eſſe
tantum, quod ad hæc agenda impel-
lere poſſet: ſi verò maius futurum ſit,
officio ſe intra proximum triduum
non deſuturum. Acquieſcente hoc
reſponſo Eccleſiaſte, medicus pone
adſtans, neſcio quas in vultu infirmi
notas deprehendit, ex quarum indi-
cio, ne per tres quidem horas ægro-
tum ſuperſtitem fore affirmat. Quā
re conſternatus Eccleſiaſtes magis in-
ſtare, Diuini etiam iudicii ſeueritate
inter-

interpositâ, cœpit. Vbi verò actum se agere intelligit, cubili egressus nobiles aliquot, decumbentem inuisuros offendit, quos vehementer rogat, vt hunc familiarem suum, periculosissimè laborantem Christiani officii commonefaciant: ingrediuntur hi, hortantur, obtestantur, sed effectu penitus nullo: accurrit sub hoc iterum medicus, iterum certas, magisque fatales prioribus notas accessisse conspicit, vi quarum ita præcipitare illum ad terminum exclamat, vt ab hoc ultra horulæ spatium abesse non possit. Hic Ecclesiastes, cæterique lecto circumfusi maximâ quâ possunt, verborum vehemenriâ contendunt, vt salutarem ægroto dolorem, scelerumque ex legis Diuinæ præscripto faciendam confessionem persuadeant; sed nec tunc quidem proficiunt: quid vultis, inquit æger, vires meas ego noui, periculum remotius est, quàm vt iniucundâ confessione turbari me sinam. Hæc dixit: & ecce lingua obmutescit,

scit, hebetantur oculi, ratio turbatur, nec quidquam pro sano amplius ab illo agitur. Desperatis rebus à Numine opem implorandam Ecclesiastes censet simulque Christi è cruce pendentis effigiem manu prehensens, sacrum Psalmum de profundis oritur: dum verò ad secundum Psalmi versum peruentum esset, hæcque verba insonarent: *Psalm. 129.* fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ. Lignea imago, tota inspecta: tante corona, clavis affixa ad crucem brachia resoluit, & utrâque manu aures obstipat, simulque formidabilem hanc vocem mittit: quia vocavi te, & renuisti: ego quoque in interitu tuo ridebo. Fulmen hoc erat, quod simul ab hac imagine missum est, induratum in sceleribus animam ex corpore in tartarum deturbavit.

Refert hoc exemplum, P. Georg. Reeb. in *Regul. prud. cap. 11, §. 4. apud quem vide plura.*

Vnde

Vnde benè nos monet, *S. Hieronym.* si 187
non conuertimur, si duri colles sumus,
si in peccatis illicitè vsque ad mortem
perduramus assidue, id est, iterando
peccatum, non miseretur Deus. *Glos-*
sa exponit, non de facili miseretur,
quia vulnus iteratum, tardiùs sanatur.
de pœn. dist. 3. c. inanis licet (ut Hai-
mo super. Apocal. scribit) semper Deus
paratus est misereri hominis, tam in
morte, quàm in vita, sed non semper
æque idoneus, aut dignus est suscipe-
re gratiam Dei peccator, tam in morte,
quàm in vita. Nam hæc animaduer-
sione solet percuti peccator, vt mori-
ens obliuiscatur sui, qui viuens oblitus
est Dei, *August. sermon. 3. de innocent.*

Et hæc est pœna, *inquit S. Pater in* 188
Psal. 10. eorum per quos blasphema-
tur nomen Dei, vt primò cupiditatum
suarum igne vastentur, deinde malo-
rum operum foetore à cœtu beatorum
abjiciantur, postremo abrepti, atque
submersi, ineffabiles pœnas luant: hæc
est enim pars calicis eorum, sicut iusto-

L

rum

rum, calix tuus inebrians, quàm præclarus est.

De eo quod scriptum est, indu-
rauit Dominus cor Pha-
raonis.

189 *Sermo S. Augustini. 88. de Tempore.* Quo-
ties lectio illa recitatur, fratres cha-
rissimi, in qua frequenter audimus cor
Pharaonis Dominum indurâsse, non
solùm laicis, sed etiam aliquibus Cle-
ricis solet scrupulum generare; dicunt
enim aliqui inter se: cur enim iniqui-
tas illa Pharaoni imputatur, cùm Do-
minus cor illius obdurâsse referatur?
rogo vos fratres charissimi, diligenter
attendite, quia, etsi non quantum de-
bemus, certè vel quantum possumus,
breuiter volumus charitati vestræ sug-
gerere, qualiter obdurationem illam
debeat accipere. Primò hoc fideli-
ter, & firmiter credat Dilectio Vestra,
quia nunquam priùs Deus deserit ho-
minē nisi prius ab homine deseratur.
Cùm

Cùm enim & semel , & secundo & tertio vnusquisque graua peccata commiserit: expectat illum Deus, sicut per Prophetam dicit: *Ezech. 33.* vt conuertatur & viuat. Cùm verò in peccatis suis cœperit permanere, de multitudine peccatorum nascitur desperatio, ex desperatione obduratio generatur. Dum homines negligentes in primis despiciunt peccata sua, quia parua sunt, crescentibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulū faciunt, & demergunt; quod cùm factum fuerit, impletur hoc, quod scriptum est: *Proverb. 8.* peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apostolus dicit: *Rom. 2.* ignoras quod patientia Dei, ad pœnitentiam te adducit? tu autem secundum duritiam cordis tui, & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ.

Et de tali obduratione alibi legimus: *Eccles. 30.* Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadit

præceps. Et iterum *ibid.* de corrigendo filio scriptura loquitur; unde ait: tunde latera filii tui dum infans est, ne induret, & non consentiat tibi. Ista enim testimonia Scripturarum ideò charitati vestræ insinuare volui, vt intelligatis, quia & obduratio non Dei potentiâ compellente perficitur, sed Dei remissione, vel indulgentiâ generatur. Ac si Pharaonem non Diuina potentia, sed Diuina patientia credenda est obdurâsse. Denique quotiens eum Dei plaga percussit, afflictus pœnituit; at ubi ei, remissio diuina indulgentiam dedit, iterum se in superbiam elatus erexit. Hoc ergò definitissimè credite, fratres, & hoc intelligite, quia quotiens Dominus dicit: Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas, & flagella, unde eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Sed fortè aliquis dicat; quare illum Deus parcendo indurari fecerit, & quare flagella remouerit?

uerit? hoc loco securus ego respon-
deo; ideò Deus totiens flagella remo-
uit, quia Pharaò pro ingenti cumulo
peccatorum, non tanquam filius ad
emendationem meruit corripì, sed
tanquam hostis permissus est indura-
ri. Tantæ enim illius iniquitates præ-
cesserunt, & Deum tot totiens sacri-
lego ausu contempserunt, vt in illo
impleretur, quod de talibus Spiritus
Sanctus dixit: in labore hominum
non sunt, & cum hominibus non fla-
gellantur; *Psal. 72.* ideò tenuit eos su-
perbia, operti sunt iniquitate, & impi-
etate suâ: prodit quæ ex adipe ini-
quitas eorum.

Ecce qualiter obduratur, qui ad cor- 191
rectionem castigari à Domino non
meretur; de illis autem, quos indu-
rari Dei misericordia non permittit:
scriptum est: *Heb. 12.* flagellat Deus
omnem filium, quem recipit. Et ite-
rum: *Apoc. 3.* Ego quos amo, castigo.
De hac obduratione etiam Propheta
ex persona populi ad Dominum cla-
mat,

L 3

mat, *Eſa.* 63. dicens: indurâſti cor noſtrum, ne timeremus te: quod utique non eſt aliud, niſi deſervuſti cor noſtrū, ne conuerteremur ad te. Quam rem multis præcedentibus ſacrilegiis in populo ludæorum impletam eſſe cognouimus: Nemo ergò Dei juſtitiam reprehendere, aut culpæ præſumat, ſed certiffimè credat, quòd Pharaonē non Dei violentia, ſed propria iniquitas, & indomabilis ſuperbia contra Dei præcepta totiens fecerit obdurari. Quid eſt autem, quod dixit: Ego indurabo cor eius, niſi, cū abſuerit gratia mea, obduret illū nequitia ſua? Et, ut hoc euidentius poſſit agnoſci, aliquam ſimilitudinem de rebus viſibilibus charitati veſtræ proponimus: Sicut enim quotiens nimio frigore aqua conſtringitur, ſolis calore ſuperueniente, reſoluitur, & diſcedente eodem ſole iterum obduratur: ita nimirum peccatorum frigore refrigerſcit charitas multorum, & velut glacies obdurantur, & cū eis iterum calor

Diuinæ

Divinæ misericordiæ superuenerit, resoluuntur: ille vtrique calor, de quo scriptum est; *Psalms. 18.* non est, qui se abscondat à calore ejus; quod etiam erga Pharaonem impletum esse cognoscimus, à quo, quotiens flagella remota sunt, contra Deum se obduratus erexit: quotiens verò afflictus est, humiliter supplicauit.

Quare autem Deus noster non omnes ita misericorditer flagellat, ut nullum contra se obdurari permittat? aut illorum iniquitati, qui obdurari merentur, adscribendum est, aut ad inscrutabilia Dei judicia referendum, quæ plerumq; sunt occulta, nunquam tamen injusta. Nobis ergò sufficiat, piè, & humiliter credere illud quod Apostolus dixit: *Rom. 9.* nunquid iniquitas apud Deum? absit. Et illud, quod in cantico consueuimus psallere: Deus fidelis, in quo non est iniquitas. Vnde, sicut jam superius suggesti, *Deut. 32.* de Pharaone, hoc sine aliquâ dubitatione credamus, quòd

eum non tam Dei potentia, quàm Dei
patientia fecerit obdurari. Quam rem
etiam ipso confitente euidenter ag-
noscimus, sic enim ipse cùm castiga-
retur, iustitiâ compellente, professus
est: Dominus iustus; ego autem, &
populus meus impii. Quâ ergò con-
scientiâ Christianus Deum iniustum
esse conqueritur? nam & in tantum
non eum Deus irreuocabiliter obdu-
rauit, vt post decem plagas populum
Dei non solùm dimitteret, sed etiam
exire compelleret; quod enim decem
plagis percussus fecisse legitur, post
primam castigationem implere potu-
isse cognoscitur. Quam rem etiam
circa vernaculos nostros exercere
consueuimus, quos nimis delicatè aut
satis remissè nutrimus, vel quibus fre-
quenter peccantibus indulgemus.
Cùm enim peiores ipsâ remissione
redduntur, solemus his exprobrantes
dicere: ego te talem feci, ego tibi par-
cendo proteruiam tuam, negligentia-
mque nutriui; Et hæc non dicimus:
quòd

quòd ex voluntate nostrâ in tantam
sint superbiam deuoluti; sed quia ma-
gis de bonitate vel indulgentiâ nostra
fuerint obdurati. Ita & Deus de Pha-
raone fecisse dignoscitur, dum ab illo,
pro ineffabili Bonitate plagas suspen-
dit, ille obdurato corde, contra Deû
superbus erigitur. *Hætenus S. Pater.*

Idem lib. quæst. in Exod. tom. 4. Patien-
tia Dei, inquit, secundum corda ho-
minum, quibusdam utilis ad pœni-
tentum, quibusdã inutilis ad resisten-
dum Deo, & in malo perseverandum,
non tamẽ per se ipsam inutilis est; sed
eundem cor malum. Hoc & Aposto-
lus dicit: *Rom. 2.* ignoras quia patien-
tia Dei ad pœnitentiam te adducit; se-
cundum autem duritiam cordis tui &
impœnitens cor tuum thesaurizas ti-
bi iram in die iræ, & reuelationis justi-
judicii Dei.

Origenes in Epist. ad Rom. cap. 9. lib. 7. In-
durabatur cor Pharaonis hoc modo;
inquit noluit Deus subitam, & plenã
dare in eum vindictam; quamuis e-

L 5

nim

nim esset consummatæ malitiæ, tamē per patientiam suam (Deus) nec ipsi facultatem conuersionis excluserat: & ideò primò leuioribus, tum etiam paulatim ingrauescētibus in eum verberibus vtebatur; sed quod Deus gerebat per patientiam, ex hoc ille indurabatur ad contemptum, maiorem sibi iram recondens, ita vt ad ipsum conueniat illud, quod scribit Apostolus: An diuitias Bonitatis, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? &c. Non ergò quem vult Deus indurat, sed, qui patienter obtemperare noluerit, induratur. *Ita ille.*

195

Audiamus etiam de hac re *S. Chrysostomum*, qui *sermon. 16. in Epist. S. Pauli ad Roman. cap. 9.* explicans illa verba: Quod si Deus volens ostendere iram suam, &c. sic ait: Vas iræ erat Pharo, hoc est, homo iram Dei sua dūritie, & obstinatione incendens, cū enim multa esset erga illum Dei longanimitas, nihilo reddebatur melior, sed

vt

ut erat, incorrigibilis manebat. Propterea non solum vas iræ illum appellat Apostolus, sed & apparatus in interitum, hoc est, à se ipso utique suo ad apparatus vitio; neque enim Deus quicquam non fecit, quod ad illius correctionem conferret, neque ipse Pharaon vicissim quicquā omisit, quod ad suam ipsius perditionem faceret, omnique venia priuaret. Veruntamen licet ista Deus non ignoraret; tulit illum multa longanimitate, ad pœnitentiam inducere volens: nisi enim hoc voluisset, tamdiu illum utique non tulisset, quoniam verò longanimitate illa ad recipiscentiam non utebatur Pharaon, sed seipsum apparabat ad iram, usus est illo Deus ad correctionem aliorum, sumpta, quam meruerat, pœna, hoc ipso & alios diligentiores faciens, & potentiā suam ostendens. *Et inferius*: Quemadmodum itaque, cū Pharaonem in sua obstinatione manentem puniuit, suam ostendit potentiam: ita vicissim cū

multorum, qui licet peccauerunt, resipuerunt tamen, misertus est, suam declarauit benignitatem. *Et infra:*

96. Quemadmodum ergò Pharaò vas iræ propria factus est iniquitate, sic & isti vasa misericordiæ propria facti sunt probitate; licet enim potior pars Dei sit, modicum tamen quid, & ipsi attulerunt: atque ideò neque vasa virtutum, neque vasa fiduciæ dicit, sed vasa misericordiæ, ostédens, quòd totum hoc Dei sit. *Et post pauca:* quoniam enim dicit, non est volentis, neque currentis, non tollit arbitrii potestatem; sed ostendit, non esse totum inuolentis, & currentis potestate situm sed superna illum gratia opus habere. Oportet enim velle quidem, & currere, propriis tamen laboribus; interea non confidere, sed Diuinæ potius Benignitati, id, quod & alibi dicit: *1. Cor. 15.* Verum non ego, sed gratia Dei mecum. *Et infra:* Vnde igitur alii quidem vasa sunt iræ, alii verò misericordiæ? ex propria voluntate.

Deus:

Deus verò quoniam vehementer bonus est, erga utrosque bonitatem suam declarat; neque enim eorum tantummodo, quos saluauit, sed & quantum in se fuit Pharaonis etiam misertus est; ipsi⁹ enim longanimitate positi sunt, non solum illi, sed & iste; quod autem saluatus non est, totum per suam ipsius voluntatem stetit, ita, ut quantum ad Deum attinebat, nihil ab illis, qui saluati sunt, minus habuerit. *Ita S. Pater.*

Quamobrem *S. Augustinus tom. 10. feria 197*
5. post cineres. serm. 2. qui est 58. de temp.
Hortatur nos, dicens: Rogo vos, fratres charissimi, ut si forte aliquis ex vobis, ut se habet humana fragilitas, calliditate diaboli superatus, & capitalibus criminibus inuolurus, secundum quod Apostolus ait: templum Dei in se violando destruxerit, de Dei misericordia non desperet, sed citò de malo iniquitatis suæ consurgat, ne consuetudine peccandi, in ipsis se ruinis suis sepeliat. Non enim qui peccauerit, sed qui in peccatis perseuerauerit,

uerit, odibilis, & abominabilis Deo
erit; nam vt de indulgentia Diuina
nemo diffidat, Dominus per Prophe-
tam, *Ezech. 33.* velut pater piissimus
consolatur, dicens: nolo mortem
peccatoris, sed vt conuertatur, & vi-
uat. *Et illud:* impietas impij non no-
cebit ei, in quâcunque die conuersus
fuerit ab impietate suâ. *Hæc S. Pater.*
Rem pluribus demonstro.

De Misericordia, quam Deus verè
poenitentibus exhi-
bet.

198 **S.** Chrysoft. *hom. 3. de poenit. Dei,* in-
quit, clementia, pietasque menfu-
ram non suscipit, neque ipsius bonitas
verbo interpretari potest. Tua qui-
dem malitia mensuram habet; Dei
verò clementia & pietas in circūscri-
pta est, ipsa igitur tuam malitiam su-
perat. Cogita scintillam, si in mare
ceciderit, num poterit stare, & appa-
rere?

rere? quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam; & pietatem: immo verò non tantum, sed & longè supra: nam & pelagus, tametsi magnum sit, recipit mensuram, Dei verò clementia, & pietas mensuram non habet. *Hæc S. Chrysostomus,*

Quod etiam suo calculo confirmat, 199
S. Leo Epist. l. Misericordiae, inquit, Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur venire moras conuersio, dicente spiritu Dei per Prophetam: in quacunque hora ingemuerit peccator. Verè etiam S. Cyprianus serm. de Cæna Domini. Quæcumq; necessitas cogat ad pœnitentiam; nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, nec horæ extremitas, si pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à venia, sed in amplissimos sinus suos mater charitas reuertentes suscipit prodigos, & velit nolit Novatus hæreticus, semper verè pœnitentes suscipit Christi

Christus. *Hæc S. Pater.* Cuius in luculenta historia, & exemplum accipere peccatores, & documentum.

Sceleratissimæ Filiæ, ex misericordia Dei brevis, & efficax poenitentia.

200 **R**Efero præfens exemplum ex *Georgio Stengelio Soc. Iesu Theologo: de Spe et Fiducia cap. 18. §. 5.* cuius formalia hæc sunt: Dedit id ante me, ex idoneo authore, Iulius Mazarinus, in *Psal. 50 p. 1. discurs. 10. ex Iacobo Vitriaco Cardinal. de quâdam puellâ, quæ venustate vultus pariter, & juvenilibus adhuc annis florens, affinis earum rerum, quas fert adolescentia, malæ educationi, malam reposuit mercedem, nam in delitiis, à matre, & vitæ licentiâ, enutrita, nimiam indulgentiam eximio dolore compensavit. Itaque assueta facile flecti, improbo parentis suasu, haud ægrè permota in cœsto
 ani-*

animam polluit flagitio. Nempe aptum matris supplicium erat filiae peccatum. Quid ergò Agalma mater (nam hoc fuit illi nomen) nefandi coitus exploratè gnara fecit? dolorem, quem non potuit premere in verba effudit; quibus acerbissimis filiae aures idenditem flagellavit, nefariū, ac inauditum crimen comperisse se clamitans: facinus utique non castā, sed jocastā dignum, & flammis expiandum ab eā perpetratum esse: & quæ alia muliebris furor suggererat. Filia crimen audaciū facere, quàm patientius audire docta, scelusque suum propalatum acerbè ferens, tollere cum matre exprobatōē statuit. Abe-
rat tunc pater: optima occasio vindicandi. Igitur, parricidalī conatu, matri vitam, lucisque vsum, virulento pharmaco, aufert. Vbi pater domum rediit, vacuāque matrefamiliās in-
venit, tam inexpectato casu perculsus, filiā vultu, voce, minis iracundissimè objurgavit. Infelix puella ultro
citro-

ciūóque malè se verbis acceptam, & quæ metus augurabatur, non ferens, ad vltimam desperationem progressa patri quoque, à quo vitam acceperat, vitam adimere decreuit. Captatâ occasione, remotisque arbitris ceruicem incoestam parentis sicâ abscindit. Facinore parrato, sese in fugam dat, asportatâ secum præcipuâ suppellectilis parte, in ignoto loco incognita, omni frontis honore valere iussu, voluptatibus extremè indulgit. Neque enim aliud superebat quod sperare vellet. Ita diu vitam brutorum vixit, verè errans, sicut ouis, quæ periit. Et periisset, nisi eam summus pastor errantē quæsiisset. Vagabatur vbiq̃ue misera, & fallendi magis temporis, quàm Numinis placandi gratia, aliquando curiosè in templum intrabat, eo ipso tempore; quo Diuini verbi præco, Dei misericordiam, vehementi oratione, exaggerauit, addiditque, neminem vllum esse sub cœlo, ita profundè peccatorum cœno immersum, cui
salutis

salutis spes sit intercisa, Affectu concione, continuo illa, omnem moram exosa, ad concionatorem accessit, atq; ex eo percontata est: Num quæ dixisset, omnia de Dei in peccatores benignitate, vera essent? Verissima respondit ille, eaque, quæ publicè dixerat, pluribus insuper argumentis confirmavit. Tum illa: si inquit, ita res est, vti confidenter asseris, te obnixè rogo, pater, vt excipias confessionem meam, ac me à peccatis absolvas, vt pro me fias pius intercessor, apud tantam misericordiam. Annuir ille: confitetur illa: quâ auditâ, substitit aliquanto temporis pater, & cogitare cœpit, qualisnam pœnitentia eiusmodi peccatrici esset præscribenda? suspectum fuit hoc silentium puellæ, quæ illico. Quid hoc, in-
quiebat, pater, jam misericordiam valde extollebas, & nunc videris de salute mea desperare? non ita, non ita, ait confessorius; ô filia, sicut cogitas, sed in tuæ animæ bonum opto,

ut ad concionem audiendam crastino die, iterum te sistas; quod tibi, pro saluari poenitentia, injungo. Hanc tam clementi poenitentiâ intellectâ, atque, ut per ejus exiguitatem, cum nefandis flagitiis suis, comparatam, in Divinæ bonitatis potentias immensitatemque ingressa, tanto, ob peccatorum recordationem, dolore vri, atque in tanta suspiria vrgeri cœpit, ut e templo pedem efferre non posset, sed illico cœlesti amore, vel liquefcens, animam efflaret. Accurrunt ad cadentem homines, & adhuc per mortuæ genas vberrimè currentes lachrymarum riuos deprehendunt. Nunciatur ea mors concionatori; qui defunctæ animam cœnobii sui Religiosis commendauit. His ergò, pro ea, orantibus, de cœlo ejuscemodi vox venit: Non est opus, ut oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis. Hic huius tragediæ epilogus est; tam citò ex lupa
agnam

agnam fecit Diuina elementia; immò vel vnica Diuinæ clementiæ cogitatio. *Hactenus Stengelius.*

Sceleratissimi parentis Bre-
uis & efficax contri-
tio.

REfero ex eodem loco supra citato. § 6. 201
Ac ne mulieres duntaxat, delicati huius amoris, contritionisque tam potentis capaces esse videantur, etiam apud viros, fortis est vt mors dilectio, *Cantic. 8.* adeò, vt præ dolore tam miris Dei offensi, & ipsi, dissiliente in parte corde, emorian-
tur. Refert exemplum sui tempo-
ris, author *Thomas Cantipra. lib. 2. ap-
pum. cap. 5. §. 7.* qui non minùs ipse
fecit, ab aliis laudanda, quàm nar-
rauit ab aliis cum laude gesta. Memo-
rat igitur in Gallia, id fidelissimâ re-
latione traditum accidisse. Ad Petrum
de

de Corboel Senonenſem celeberrimi
hominis Archiepiſcopum (qui in ta-
bulis Democharis numero ſeptuage-
ſimus ſecundus eſt, obiitq; anno 1211)
vir quidam venit, qui parum hone-
ſtè pudicitiam habuerat, vitioque cre-
ſcente, vim, vitiumque propriæ filia
intulerat. Is, conſcientiâ ſtimulante,
ac tam nefarii criminis magnitudine
percuſſus, pœnitentiaque tactus, præ-
dicto Archiepiſcopo, delicta ſua, in-
genti cum dolore animi, lachryma-
rumque effuſione, confeſſus, quæſiuit,
an adeò grauis peccator vnquam
poſſet, vlllo dolore, vel pœnâ, à Do-
mino veniam impetrare? cui Præſul:
ne dubita, fili, inquiebat, veniam im-
petrabis, ſi tanti mali pœnitentiam
ſubire volueris: Et ille vehementer
exclamans: volo, inquit, etiam ſi mil-
le mortes me ſuſtinere volueris. Tan-
ti eſt, Deum verè dilectum offendiſſe.
Confeſſarius, hominis contritione
cognita, conſitenti, & ipſe calidiſſimè
colla-

collachrymatus: & ego, inquit, septennem tantum tibi poenitentiae poenam impono. Tunc ille: quid ille? num ad nostri seculi morem & frigus, vel octidui poenitentiam detrectavit; aut questus est, poenam esse nimis diuturnam? Nequaquam; sed, quid est, ait, quod poenitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantum injungis; qui si viuerem usque in finem mundi, tantum facinus poenis innumerabilibus diluere non valerem? Hoc tanto tamque, ad satisfaciendum, parato animo intellecto, Praesul, vade, inquit, & tres dies tantum in pane & aqua jejuna. Minuit poenam, auxit dolorem poenitentis, & ad tam foedum facinus luendum, nullam poenam sufficere judicantis; qui proinde longè impotentius plorans ejulansque, ac pectus pugnīs contundens, enixissimè rogauit, ne sibi parceret, neue culpa minorem poenam decerneret, sed ut poenitentiam injungeret salutarem. Tam accensum supra modum admirans
An-

Antistes, sciens multa dimitti multum diligentem, tandem imperio usus, præcepit homini, ut abiret, & unum tantum, Pater noster diceret: Sciretque pro certo, peccatum iam sibi esse dimissum. Ad hanc tam immensam Dei misericordiam ita obstupuit, incaluitque confitens, ut magnitudinem Divini æstus non caperet mortale peccatum. Nec mora, dirum ille emittens ejulatum, & in terram procidens, expiravit. Nec dubia fides est, sicut Deo dignus Episcopus postea prædicavit, quin idem pœnitens, sine vlla alia purgatorii pœna validissima tantum contritione purgatus, ad gloriam euolarit. *Hucusque ex Stengelio.*

202

Qui porro § 7. sequenti, subjungit, dicens: quid primum, quid postremum dicam? quantus hic dicendi campus? quanta Numinis clementia? annon verè Deus Rex & ille, ad quem accedens, qui decem millia talentorum debebat, debitum sanè ingens, *Matth. cap. 18.* & vrgens pondus æris

æris alieni, tam citò, quidquid petiit, impetrauit? *Et iterum ibid. cap. 2. §. 6.* Hoc argumento, qui non discit amare, ac imitari Diuinam Bonitatem, nullo discet; sed & sperare discunt vel sceleratissimi peccatores. Sint homicidæ, sint parricidæ, sint sacrilegi, sint mille diabolis proprii sanguinis chirographo obstricti, ac manipati; sit, qui tot flagitiis, tantisque solus, quot, & quanta à condito orbe, per omnes vel Angelos, vel homines sceleratos, sunt perpetrata, cooperiatur, tamen Diuina Bonitas major, charitas grandior, misericordia efficacior est, quia infinita. Quare sicut scintillam exstinguit Oceanus, ita hæc omnia crimina delere potest Diuinæ Bonitatis, misericordiæ & charitatis, nulla vnquam malitiæ aut magnitudine, aut multitudine exhauriend⁹ thesaurus. Vt quid ergò vllus est peccator; quid de venia desperet? ut quid adeò vllus mortaliū est excors, ut non utatur per pœnitentiā thesauro tantæ Bonitatis, misericordiæ, & charitatis? plane qui

hæc rectè credit, non desperat & quis-
quis desperat, non rectè credit.

204

Idem, *cap. 17. §. 5.* Ad hoc Deus ho-
mo factus est, ad hoc sanguinem fudit,
ut impiis iratum iudicem placaret, ut
hominem animale spiritualem fa-
ceret: ut nemo, quantumvis flagitiosus,
damnaretur. Qui igitur desperant, de-
sperant tantum, quia volunt, non quia
debent: immò non potest desperare,
quisquis vult misericordias Domini
ante oculos ponere, atque id expen-
dere, quod peccatoribus gravissimis
tam Benignus pater exhibuit. Si e-
nim eos ex cœno extraxit, qui toti
in eo erant sepulti; an non poterunt
extrahi, qui pedibus duntaxat immer-
guntur? in altera vita iustitiam suam
magis, in hac magis misericordiam
suam vult ostendere: quam ut maxi-
mè manifestet, manifestat erga maxi-
mos peccatores. Pertinacissima sunt
quædam scelera, fateor; sed longè
potentius est auditorum sanguinis
Christi, ad sanguinem peccati ablu-
endum,

Idem

Idem §.7. quæ meritò vnumquem-
que animare possunt, ne, cum Cain
aut Iuda, à Diabolo se sinat adigi ad
desperationem, quasi grauitas pecca-
torum maior sit, quàm Dei miseration-
es. Ades igitur peccator etiamsi in
peccatis ætatem omnem contriuiisti;
etiamsi cum adulteriis, homicidia, &
omnis generis crimina cumulauisti;
habes misericordem Deum, qui iurans
ait: *Ezech. 33.* Viuo ego, nolo mor-
tem impii, sed vt conuertatur impius
à via sua, & viuat: Convertimini à
viis pessimis vestris, & quare morie-
mini, domus Israel? Nullum pecca-
tum, subdit Stengelius, est tantum,
quod non remitti possit à tanto. Quid
maius est, inquit aureum os, *s. Chrysost.*
hom. 6. de pœnit. adulterio & homicidio?
audi igitur Dauidem de his pœniten-
tem: dixi, inquit, confitebor aduersum
me iniquitiam meam Domino, & tu
remisisti impietatem peccati mei. Pro-
pterea Christus peregrinatus in terra,
maxima peccata remisit; latronem in
paradisum duxit; publicanum fecit

Euangelistam, Paulum Blasphemum
Apostolum orbis, vt tu peccator, mi-
nùs desperes, sed peccatum fatendo
deleas, & salubrem ingrediaris viam.

Hæc S. Pater

205

Manasses quoque Rex, sicut in
Scripturis legimus, *4. Reg 21.* tam sa-
cilegus, & impiissimus fuit, vt totam
Hierusalem omni iniquitate repleue-
rit, & tamen post hæc in captiuitatem
ductus est, & in carcerem missus, *2. Pa-
ralip. 36.* cum grandi humilitate pœni-
tentiam agens, ita gratiam Dei obti-
nuit, vt mereretur inter Dei amicos
numerari. *S. August. Serm. 58. de Temp.*
De quo etiam *S. Chrysost. hom. 23. in cap.*
6. Matth. Nam Manasses (*inquit*) sce-
lera multa commiserat: quippe, qui
etiam in sanctos manus suas extendit,
& abominationes in templum inue-
xit, & ciuitatem homicidiis impleuit,
multaque alia perpetravit, maiora
prorsus, quàm vt videretur venia pos-
se donari.

206

Meretrix quoque illa, ait *Hipponen-
sis præsul: S. Augustin. serm. 58, de temp.*
quæ

quæ pedes Domini lachrymis lauit, & capillis suis extersit, vbi cœlestem medicum venisse cognovit, vtrò se ingessit in domum, vbi rogata non fuerat, & quæ prius frontola erat ad perditionem, postea frontosior facta est ad salutem: & ideò audire meruit, quòd ei omnia fuerint peccata dimissa. Nec ipsa se ad hoc reseruauit (quod benè obseruare deberent serò pœnitentes) vt in fine vitæ pœnitentiam ageret, sed, dum adhuc peccare poterat, sic Deo inspirante, voluit peccata deserre: vt illam de adulteriis suis non necessitas subtraheret, sed voluntas. *Et infra: Qui ergò istis tantis, ac talibus peccatoribus, veniam dedit, paratus est, & nobis, si in veritate conuertimur, non solum peccata dimittere, sed etiam æternam Beatitudinem dare. Hæc Pius Afer.*

A concionatoribus Misericordiam Dei impensè inculcandam esse.

Atque in primis, vos concionatores, 207

res, *Stengel. de spe, & fiduc. cap. 18. §. 8.* qui meritò sæpe fulminatis in peccatores, iramque Diuinam inculcatis, illud etiam sedulo mementote, vt homines in spem erigatis, altissimisque vocibus identidem clametis : quoniam tu Domine, suavis & mitis : & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. Multi magis se sinunt duci spe, quàm impelli timore : res violenta est metus, quæ non diu durat, nisi amore fulciatur ; amorem conciliat occasio sperandi ; sperandi maxima, & occasio, & causa est agnitio Diuinæ Bonitatis, ob vnum gemitum, & vnā lachrymulam, mille flagitia condonantis. Hanc vos Dei præcones extollite ; hanc mortalibus ob oculos ponite : hanc omni arte, omnibus coloribus exornate : dici nimium non potest, vbi est infinitum. *Hæc ille :* qui supra addit, *cap. 17. §. 6.* sunt enim misericordiæ eius infinitæ, & omnium mortalium scelera incomparabiliter excedunt. Quare sicut nullum flumen tam est profundum, quod à ma-

ri non absorbeatur, ita nullum peccatum tam est enorme, quod Diuinæ Bonitatis abyſſus non poſſit abolere. Quod etiam ante hunc *S. Chryſoſt. hom. 19. in Genes. ſuo calculo jam pridem confirmavit. nullum enim, inquit, peccatum, quantumcunque graue ſit, quod illius miſericordiam vincat, modò tempore debito pœnitentiam agamus, & veniam petamus. Idem, hom 2. in Pſalm. 50. nolo, mihi dicas, vnde nōſſe poterò, ſi qualemcunque veniam habeo? vbi miſericordia Dei imploratur, quæſtio non expetitur. Et infra: quid enim eſt peccatum ad Domini miſericordiam? tela areneæ, quæ vento flante, nuſquam compareret. Hæc *S. Pater. Quod item S. Auguſtin. confirmat. ſerm. 66. de temp. Deus, inquit, miſericors eſt, paratus eſt, ſaluare per miſericordiã, quos non inuenit ſaluare per iuſtitiam. Qui vult omnes homines ſaluos fieri, Tim. 2. & neminem perire. Qui per Prophe- tam ait: in quâcunq; die conuerſus fuerit peccator vita viuet, & non morietur, quamuis quisq; ſit peccator & im-**

pius, si ad pœnitentiam conuertitur, consequi per misericordiam veniam non dubitet. *Ita S. Pater.*

203

Magna opera Domini, *Psalms. 110.* magnum testantur operatorem. tantò enim major est Deus, quanto misericordiam ostendit ampliore: vnde cantatur: *Num. 14.* Domin⁹ patiens & multæ misericordiæ, auferens iniquitatem & scelera. *Et iterum, Psalm. 144.* Miserationes ejus, super omnia opera ejus dummodo nos velimus iis vti, aut eas acceptare. Tantùm accede petens, ait *S. Chrysost. hom. 22. ad pop. & oleum instillabit Benignus*: qui dixit: *Ezech. 33.* si conuertatur impius à via sua mala, non recordabor iniquitatũ ejus quas commisit; tantùm vulnus reuela, & dic: miserere mei Deus, miserere corporis, & animæ meæ, miserere mei hîc, & in futuro seculo: miserere mei, & propter naturæ infirmitatem, & propter tuam Bonitatem. Tantùm desidera curari: salutem enim tuam medicus quærit, qui errantem quem convertit, qui ad malos & bonos

bonos vocandos in biuia misit : Ecce
& nunc tibi vendit regnum cœlorum;
si non habes obolum vnde emas, eme
gemitu : fragmento panis cœlorum
regnum tribuit. *Ita S. Pater.*

Non tot desperarent, pergit *Stenge-
lius l.c.cap. 18. §. 8.* si scirent Deū prom-
ptiorem esse ad dandam veniā, quā
homines ad accipiendam, & *infra* :
Agite concionatores, clamate ad pec-
catores : vt qui Dauidem secuti sunt
errantem, sequantur etiam poeniten-
tem : esto Bethsabæam vitiārī, esto
Vriam occiderint, & adulterium ho-
micidio cumulārī ; possunt tamen
lachrymis, & illam fœditatem, & hunc
sanguinem emundare, vt multos an-
tecedant, qui sibi de innocentia luper-
bè ipsis applaudunt. *Hac ille.*

Nam, multi erunt nouissimi primi
Matth. 19. Arque ideò, ait *S. Chrysost.*
serm 17. in cap. 9 ad Rom. & publicanum
elegit, & latronem, & meretricem :
Sacerdotes verò, & Seniores, & Prin-
cepes contempsit, & reiecit. Hoc, & in
martyribus contingere planè quis vi-

derit. hic multi, qui prorsus abiecti fuerant, certaminum tempore coronati sunt: & vicissim qui magni quidam apud multos esse putabantur, & subuersi sunt, & exciderunt. Noli itaque ab hoc opifice, rerum exigere causas, neque dicas; cur hic coronatus est, ille verò punitus? nouit enim ista diligenter, & exactè facere. *Ita S. Pater.*

Confessariis cum confitentibus paternè agendum esse.

- 209 *S. Tengel. loc. cit. §. 9.* Sed neque confessarios non compellat vtraque prædicta historia, monétque, vt se patres esse, aut paternos iudices oportere, meminerint. Si Dei vices agunt, Dei clementiam imitentur, neque in homines, homines ipsi, conditore suo immitiores. Sciant se quoque iudicandos. Qualem ergò ipsi cupiant habere iudicem Deum, tales & ipsi sese iudices exhibeant. Quid medicus prodest, qui vulnera non sanat, sed exasperat? & plagas detegenti plagas accu-

accumulat? itaque qui paternè vult agere cum pœnitente, contritionem eliciat, non conjiciat in desperationis abyssum. Etsi enim nonnullis in saxum induratis malleo opus est, vt conterantur; cum quibus si leniter agas, laudare eos videberis, & in peccatis confirmare; qui vtique fortiter tangendi sunt, vt, per callum, dolorem persentiscant: sunt tamen alii, qui acri monitione penitus franguntur, quos quocumque flectas, si Divini amoris ac misericordiæ adhibeas suavitatem *Ita ille.*

Non eadem medicamenta, ait *S. Greg Nazianz.* apud Hieronymum Bapt. Delanuzam. *in conc. quadrag hom. 2. num. 25.* nec eadem alimenta omnibus corporibus offeruntur, alios mouet oratio, alii Antistitis exemplo componuntur, alii calcaribus opus habent, alii fræno, aliis laus prodest, aliis reprehensio, alios cohortatio ducit ad officium, alios objurgatio. *Ita S. Pater.* Res, omnino peregrina, & insolita, modus, quem Propheta Elisæus seruauit, vt

M 6

aqua

aquas Iericho amaras obdulcatet, & ollam Prophetarum. *Delanuz* ibid. Accedunt Ierecunthini supplicantes; cū fontem habeant, cuius aquę amarę sunt, nec vsui, nec potui, nec fructibus vtilis, quin imò omnia illis mixta, & perfusa amarescant, langue-
scant, pereant; vt adhibeat remedium. Et mihi placet, ait: afferte mihi salinum nouum; & mittite in illud sal, quod cū attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illud sal, &c. Sanatę sunt ergò aquę. 4. Reg. 2. Paulo post accedunt filii Prophetarum, supplicantes, vt ollę cuiusdam damnum reparet, quam ad prandium coxerant, & amarissima facta erat coctio instar aloes: in ea enim intriuerant colocynthidas, sic vt exclamarent: mors in olla vir Dei. 4. Reg. 4. Quibus Elifæus: afferte mihi pugillum farinę, quam cū in ollam infudisset, eodem momento reddita est ei, quasi saccari dulcedo. Ad quid igitur o vir Dei, tam differens remedium similis
ama.

amaritudinis obdulcatione : quis nesciat sibi maximè opponi salem & farinam ? Sal enim pungit durus est, & hispidus : farina verò dulcis, suavis. Ratio sit : quia cunctas infirmitates v-nico sanari remedio est impossibile. Hic ad curandum ollæ amaritudinem optimè conuenit farinæ dulcedo : illuc verò ad sanandum fontem Hiericho mordax & asper sal necessarius erat. Hoc munus est, *subdit Delanuzza*, medicorum spiritualium : quam rem *idem loc.cit* morali doctrinâ prosequitur, ad quæ proinde lectorem remitto.

Samaritanus enim ille piissimus, ait Didacus Delauega, *in concion. quadragesimæ super Psal. pœnit. in Psalm. 3. conc. 8. de quo D. Lucas cap. 10.* per quem Christum Redemptorem nostrum, Doctores intelligunt, hominem illum à latronibus vulneratum, vino & oleo curauit, quorum alterum, alterū temperaret, & dolorem, & mordacitatem vnius, alterum deliniret & corrigeret Confessor enim, cui peccatorum cura commissæ est, vinum correctionis, & satisfactionis,
cum

cum oleo mansuetudinis, & discretio-
nis, vulneribus adhibere debet. *Ita ille,*

212

Recipiat poenitentem, *ut D. Ludovi-
cus Bertrandus, de quo Hieronym. Baptista
Delanuzza. Hom. 19. num. 68.* Narrauit
mihi olim, *inquit præfatus auctor;* Bea-
tus P. Fr. Ludouicus Bertrandus (&
mihi magno adscribo beneficio, illū
mihi fuisse Magistrum Nouitiorum,
&c.) accessit pedes ejus quidam reli-
giosus, tantorumque criminum facie-
bat exomologesin, vt ad quodque cri-
men, cuius se reum fatebatur, atten-
tius confessorium intueretur; crede-
bat enim eum gestus quosdam non
vulgares editurum: peractā verō con-
fessione, vt eum vidit serenā facie, &
minimè turbatum pater mi, *inquit, hic
sit meæ confessionis epilodus, quod
te peiorem me iudicem esse peccato-
rem: si namque talis non esses, quo-
modo potuisses, tam exhorrenda pa-
catus audire flagitia, sed nec mini-
mum dare signum commotionis, mo-
tumve stomachabundum? te similib⁹
affectum, foedatumque censeo facino-
ribus.*

ribus. Cui, vir Sanctus; fili mi, me longè te peiorem esse confiteor, imò primum mundi peccatorem, tamen si Dei gratiâ, nullius horum, quæ mihi confessus es, criminum me mordeat conscientia, nihilominus audiui te tranquillus & sedatus; dum enim me conuenisti crimina confessurus, jam te non attendi ut hominem, qui illa comprobes, ames, aut velis patrare, aut in illis perseuerare contumax, sed velut virum, qui bellum illis indicat, eaque pœnitens detestetur: licet autem me, talia à te commissa fuisse pœniteat, delectat tamen videre, eadem à te repudiari, ut hostes infensissimos odio haberi, ad melioris vitæ frugem redire, & saniora capere consilia. Noui verò, quod si Deus me suâ non protexisset gratiâ, multò te deliquissem graviora. *Hucusque ex Delanusa.*

Pulchrum, & imitandum confessoris exemplum: iis præsertim, qui ad quæuis enormia peccata in confessione exposita altum ingemiscunt, & ex imo pectore suspiria ducunt: quò fit,

ut & pœnitenſi ad proferenda reli-
qua animus adimatur, cœterique ad-
ſtantes ſtatum pœnitenſis aduertant.

214

Cœterum manſuetudine potius,
quàm ſeueritate corrigendos eſſe pec-
catores expreſſè docet Apoſtolus, ad
Galat. 6. ubi ſic ait: ſi præoccupatus fue-
rit homo in aliquo delicto, vos, qui
ſpirituales eſtis, huiusmodi inſtruite,
in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum,
ne & tu tenteris. In quem locum *S.*
Chryſoſt. ita ſcribit: non dixit, inquit,
punite, aut condemnate, ſed inſtaura-
te, hoc eſt, corrigite. Ne hic quidem
conſtitit, verùm ut oſtenderet eos ve-
hemèter mites eſſe oportere erga eos,
qui ſupplantantur, ita ſubjecit: in
ſpiritu manſuetudinis; non dixit in
manſuetudine, ſed in ſpiritu manſue-
tudinis, declarans hæc etiam ſpiritui
placere; quippe quum hoc ipſum poſ-
ſe cum humanitate corrigere peccan-
tes doni ſit ſpirituſ: deinde ne, qui
corrigit alterum, efferatur animo, &
ipſum eidem timori ſubjecit, loquens:
conſiderans te ipſum, ne & tu tente-
ris.

ris. Et infr. Quoniam fieri non potest, ut homo viuat absque defectu, admonet, ne rigidi sint expensores alienorum delictorum. *Hæc S. Pater.* qui alio loco, *hom. 7. in Acta Apost.* addit: atque ita si volueris quempiam, qui injustè egit, corripere, magnâ cum mansuetudine illum alloquere.

In eandem sententiam loquitur etiam Origenes *Hom. 2. in Psalm. 37.* tantummodo, *inquit*, circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum proba prius medicum, cui debeas causam laboris exponere, qui sciat infirmari, cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi, & compatiendi nouerit disciplinam. *Ita ille.*

Nec tamen illorum vitiis, qui emendari nolunt, con-
niuendum esse.

Homini scrupuloso, timoroso, in- 21
quit sæpe memoratus Hieronym.
Baptista Delanuza, in suis concioni-
bus quadregesimalibus, *Hom. 2. num. 25.*
cui

cui ex inadvertentia contigit quidam defectus, in quem vnicâ vice lapsus est, & centies eum lachrymis expiauit: alteri, cuius anima instar ollæ amarissimæ, timore, & internâ desolatione cruciatur; illi laboribus & doloribus ob nimiam paupertatem oppresso, & persecutionibus attrito, trade blandam farinam, & cœlestem, porrige illi sanctissimum Sacramentum: consolatorias exhortationes adhibe, spiritum eius erige languescentem. Alteri verò pessimo peccatori, cuius cor sit fons Hiericho amarissimus, quî nequitias ebullit, vbi nihil divinæ operantur inspirationes, nec prædicatorum clamores, qui regni cœlorum despiciat promissa, qui pœnas rideat infernales, quid quæris vt adhibeat medicus nisi salem mordacem, & exasperantem; reprehensio sit feuera, sanctissimi Sacramenti negetur ei farina, peccatorum absolutio, suspendatur, differatur, clarè videat, quàm longè distet à Dei misericordia, quàm vicinus, vt eum secum diabolus auferat, &

& in barathri profundum poenâsque dejiciat. Non scire distinguere medicum inter ægrotos, hoc ipsum eos perdit. Venit ecce alter jam decem plus annis concubinaris instar ligni aridissimus peccata sua confitetur, quasi fabulas enarraret: sufficit Domine, ait confestarius, emendet se Dominus, & in peccatorum suorum satisfactionem legat vnum rosarium: quid ergo: ille ne est sal, quem fonti tam amaro, & tali infirmitati injicis ad sanationem? necessarium huic erat durum disciplinæ cauterium, ieiunia, discessus ab illa domo perpetuus.

Accedit alter fœnerator; qui aliorum ita habet inclusas venis suis diuitias, ut nec mille lanceolis, dixero verius lanceis transfosso effluant, & postquam peccata sua dixerit, non majori contritionis affectu, ac si stipes foret, proficiat, amice (ait medicus) accendet Dominus ad tumulum sancti quatuor cereos. Ergone hæc est ista medicina quam adhibes, ubi necessario erat nouacula quæ rescindat, & pe-

penitus auellat ac dilaceret partes istas bonorum furto ablatorum ? *Ita ille.*

216

Ideo S. August. *lib. 50. homiliarum, hom. 12. inquit*, nos fratres, si verè spirituales medici sumus, & de animarum vestrarum remedio attentius cogitamus, non debemus palpare quemquam nec vos, nec nos. *Ita S. Pater,*

Quòd bene Principum, Magnatum, ac Nobilium, quorum nimirum manus nimiam oppressione subditorum suorum sanguine ac sudore plenæ sunt, *Esai. 1.* consiliariorum itidem, & officialium, qui munera super innocentem accipiunt, *Psal. 14.* quibus dicitur, maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis: *Deut. cap. 27.* horum, inquam, confessarii obseruare deberent: nisi vna cum pœnitentibus æternum perire malint. Ad propositum:

217

Audi rem notam, & horrendam. Vir quidam Nobilis ortu (quem ipse in Italia noverat, P. Lorinus. Referente Padag. Christian par. 2. cap. 15. S. 2. Et Georg. Reeb. in Reg. prud. cap 3 S. 4. Item Iacobus Marchant.

chant. in horto pastor pag. 835.) iniquissi-
mo affuetus fœnori, & obstinatè in-
hærens, eoque nomine infamis, cum
diu, neque à suo Curione, neque à
Societatis Pàtribus, neq; ab aliis ple-
risque Religiosis, absolutionem à pec-
catis impetrare potuisset; inuenit
tandem è quâdam religiosâ familiâ v-
num, qui alios nimix religionis in-
cusans, quoties ille vellet, toties confi-
tenti aures daret & absolueret, fuit hic
impio fœneratori conscientix accept⁹
arbiter, quem vt eò etiam haberet Be-
nigniore sæpe ad familiarẽ mensam
inuitat, & habet liberaliter. Dũ igitur
ita viuitur, nocte quâdam nobilis ille,
cũ paulò antè cum egregio suo con-
fessario cœnâssent, subitò extinguitur:
sub idem autẽ tempus dæmones duo,
famulorum habitu, monasterio ad-
sunt, pulsatisque foribus religiosum
evocant, adstiturum agenti, vt aiebant,
animam. Non est ille tergiuersatus,
sequitur cum socio non segniter.

Ventum erat ad forum, & ecce cer-
nitur Nobilis obambulare in herili
rogâ:

rogâ: cumque religioſus jam in famu-
 los, quod ab iis deluſum ſe crederet,
 bilem acueret, a deſt triftis vmbra ait:
 que inter mortuos ſe eſſe, & jam æter-
 nis vri inferorum ignibus, quòd & tã
 turpi in vitã deditus lucro, ſacra toties
 profanare auſus eſſet: & te quidem
 Sacerdos perditiffime, à quo ex offi-
 cio corripiehdus eſſem conniiente:
 quapropter eris mihi merito tuo pœ-
 næ ſocius, qui ſcleris fuiſti approba-
 tor. Hoc dicto, duo illi ficto habitu
 famuli, ſinguli ſingulos, Nobilem ac
 Sacerdotem, ſecum ad inferos abri-
 piunt, Sacerdotis ſocio præ terrore
 pœnè exanimato, qui deinde revoca-
 to animo ſolus ad monaſteriũ rediit,
 & funeſtum Sacerdotis Exitum, rem-
 que totam, vti geſta erat, enarrauit.

218

Quæſitum eſt quandoque, quo fla-
 gitii genere plures æternum in cur-
 rant exitium? *Caroli Scribani apud Hen-
 ricum Engelgræue, part. 1. Dom. 3 poſt Epiph.
 Embl. 9. S. 2. in luce Euagelica*: hoc iudi-
 cium fuit: è centum mortalibus ad
 quinquaginta ob luxuriam; ob ſuper-
 biam

biam verò, ex centum, ad septuaginta; sed ob injustitiam, defectu restitutionis, è centum facile nonaginta æternum perire.

Inter quos Principem locum tenent Reges, & Principes, qui, *ut iacobus Marchantius in horto pastor. fol. 575. ait*: variis exactionibus plebem injustè onerant, & opprimunt, ad quos clamat *Michæas cap. 3.* Audite Principes iacob, & Duces domus israel, qui violenter tollitis pelles eorum, de super eis, & carnem eorum de super ossibus eorum, qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum de super excoriaverunt, &c. de his iterum conqueritur Dominus per Prophetam Davidem, *Psal. 13.* dicentem: deuorauerunt plebem meam, sicut escam panis. Vnde rectè dicere solebat Ludouicus XII. Rex Franciæ: plebem & rusticos esse pascua Tyrannorum, & militum; Tyrannos autem & milites esse pascua diabolorum. *Hæc Marchantius.*

Quare idem Ludouicus (*uti de eo scribit polydor, Virgil.*) ad Philippum Filium

lium Regni hæredem in testamento suo sic inter alia dixisse fertur: ne subditis tuis tributum imperes, aut imponas onera, nisi necessitas urgeat, & que manifesta Regni utilitas compellat, idque non ultro, sed graui de causa facias: si secus faxis, non Rex sed Tyrannus habeberis.

Neque solùm, *pergit Marchant: loco, paulò antè citat*: ipsi Principes, sed & maximè eorum consiliarii hâc in re peccant, crudeli suâ subtilitate varios modos excogitantes, quos Principibus suggerant, ad excoriandam plebē, & exsugendas facultates eorum variis impositionibus iniustis.

220

Hâc de re haud imitandum habemus exemplum inter res gestas Francorum: quod referunt *Cornel. à Lapede in cap. 13. Ezech. Ioan. Coquier. lib. 4. Thesauri Politi: cap. 4. ex illo verò Hierem. Drexel. de vitiis linguæ, part. 1. c. 9. §. 5. item Iacobus Marchant. loc. cit. ajunt Lutetiae in foro frumentario, os cloacæ ostendi hodièque, vbi sepeliri voluerit consiliarius, quem prauæ adulationis serò*

ferò pœnituit. Regem is tristem, ac sollicitum viderat, ob angustias ærarii : suavit igitur vir Catus, ut Rex è minimis rebus, quas rustici in mercatum deferrent, vnum alterumue nummulum exigeret, idque in biennium duntaxat. Collectâ pecuniæ vi non modicâ, exactiones plures eodem exemplo excogitatæ sunt. Hic primus exactionum talium inuentor, cum videret idem auctoritatis sibi non esse indissuadendo, quod in suadendo fuerat, extremis mœroribus confici cœpit, & animi salutem desperare, atque ut à se ipso pœnas consultæ adulationis expeteret, aliosque calamitate suâ doceret, testamento cavuit, ut illic sepeliyetur, quo fori purgamenta confluerent ; dignum hoc auctore monumentum.

Non negamus tamen, *pergit loc.cit.* 22B. *Marchant fol. 576.* Principes posse iustè à subditis exigere tributa, & vectigalia moderata pro defensione reipublicæ, & status sui manutentione ; sed dolemus importabilia quandoque o-

N

nera

nera, tales exactiones imponi; ut populus potius videatur languere, quam viuere, & ſæpius cogatur eſurire, ac neceſſaria pauperculæ familiæ diuendere, etiam uſque ad veſtes, ad ſatiſfaciendum illis exactionibus. Sicque contingit, ut à miniſtris regiis (par ratio eſt de reliquis) non minùs affligantur, quàm filii Iſrael à magiſtris operum, quos conſtituit Rex Pharaon, *Exod. cap. 1.* qui operibus duris luti & lateris eos mirè affligebant, & amarâ eorum vitâ efficiebant. *Ita veriſſimè ille.*

Interim verò duri & ab omni miſericordiâ alieni exactores expreſſum ſudorem ſubditorum & ſanguinem, in ſcortationes, remulentiam, ingluuiem, in veſtes ſumptuoſas, & aliam mollitiem conſumunt: ſplendideque cum Epulone viuunt, aliquando etiam (niſi reſipiſcant) cum eodem æternum arſuri.

Sed ait mihi, *Apud S. Auguſt. tom. de verb. Apoſt. ſerm. 19.* raptor rerum alienarum; ego ſimilis illius diuitis non ſum. **Agapeſ facio, vinctis in carcere victum**

vestitum mitto, nudos vestio, peregrinos suscipio, dare te putas? *inquit S. Pater.* Tollere noli, & dedisti, cui dederis gaudet; cui abstuleris plorat: quem duorum istorum exauditurus est Dominus? nec talia opera diligit Deus. Dicit tibi Deus: stulte, iusti ut dares, sed non de alieno: si habes, da de tuo, si non habes, quod des de tuo, melius nulli dabis, quàm alteros spoliabis. Intelligite ergò, stulte, qui vis eleemosynam facere de rapina: quoniam si quando pascis Christianum, pascis Christum: spolias Christianum, spolias Christum. *Et post pauca:* Si ergò in ignem æternum ibit, cui dicturus est, Christe, nudus fui, & non vestistis me: quem locum in igne æterno habebit, cui dicturus est: vestitus fui, & spoliastis me? *Ita S. Pater.* qui alio loco addit: *lib. de fide & operib. cap. 15.* an fortè ibunt in ignem æternum, qui opera misericordiæ non fecerunt: & non ibunt qui aliena rapuerunt?

Et iterum lib. de vita Christiana: Quidam per hoc se justificari existimant,

quod de ſubſtantia pauperum exiguam faciunt eleemoſynam, nam de eo quod plurimis abſtulerunt, vni modicum quid largiuntur, vt vnde plures eſturiunt, vnus cibatur, & multorum ſpoliis vix pauci teguntur: nō vtrique talem eleemoſynam requirit Deus, nec vult vni pietatem de alterius crudelitate præſtari. Et ſubdit: illam eleemoſynam Deus comprobatur, quæ de iuſtis laboribus miniſtratur, ſicut ſcriptum eſt. *Prouerb. 3* Honora Dominum de tuis laboribus, illam autem abominatur, & reprobat, quæ de lachrymis præſtatur alienis, quid enim prodeſt, ſi vnus benedicat, & plurimi maledicant? aut quid tibi confert eleemoſyna, quæ de alterius præſtatur ſubſtantia? *Hæc S. Pater*. quia, vt inquit *S. Ambroſ* ex lib. 8. in *Luc.* non ſpolia, ſed dona quæeruntur.

Et iterum *S. Auguſt.* ſerm 35. de *Verb Domini* explicās illa verba: facite vobis amicos de mamona iniquitatis hoc quidā malè inquit *S. Pater*, intelligēdo rapiunt res alienas, & aliquid inde pauperibus

ribus largiuntur, & putant se facere, quod præceptum est. Dicunt enim: raperes alienas, mamona est iniquitatis: errogare inde aliquid, maxime egentibus sanctis, hoc est facere amicos de mamona iniquitatis. Intellectus iste corrigendus est, imò de tabulis cordis vestri omnino delendus est, nolo sic intelligatis: de iustis laboribus facite eleemosynas: ex eo, quod rectè habetis; non enim corrumpuri estis Iudicem Christum, ut non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. *Ita denuò S. Pater.*

Clamant inquit *S. Bernhard Epist 4.* 223
nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt: nostrum est, quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plasmatio: & nos sanguine Christi redempti sumus; nos ergo fratres vestri: videte, quale sit de fraterna portione pascere oculos vestros: vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus subtrahitur, quicquid accedit vanitatibus.

N 3

tibus vestris; duo enim malâ de vna radice prodeunt cupiditatis, dum & vos vanizando peritis, & nos spoliando perimitis. *Hæc S. Pater.*

Neque verò puta, *scribit Antonius Guevarra in Epist. ad Familiares ad Petrum Acunam:* minus periculosum esse pauperem, quàm diuitem iniuriâ afficere; nam hic armis, ille lachrimis se vlcisci potest, quæ ad Deum, nunquam frustra funduntur. Nam *ut S. Augustin. contra Fraustum ait:* oppressio pauperis vindictam euocat Diuinam, mortem nocentis accelerat, aures Diuinas jugiter inquietat. Non est oblitus clamorem pauperum, *Psalms. 9. item: neque despexit deprecationem pauperis, Psalm. 21. Audite ergò, inquit sapiens. Sap. 5. cap. 5. Reges, & intelligite, discite iudices terræ, præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cùm effectis*
mini.

ministri regni illius, non rectè iudicâstis, neq; custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulâstis, Horrendum, & cito apparebit vobis, quoniam iudicium durissimum in his qui præfunt, fiet. Exiguo enim, conceditur misericordia; potentes autem potenter tormenta patientur. *Ita Sacer Textus.*

Magna esset hîc dicendi copia, sed fisto gradum, pedemque reuoco, ne longiùs à proposito digrediar: & ad caput, vnde digressus fui, redeo. *S. Augustin. lib. 50. Homiliar. hom. 12.* Nos fratres (repeto priora) si verè spirituales medici sumus, & de animarum vestrarum remedio attentius cogitamus, non debemus palpare quemquã nec vos nec nos. *Ita Pius Afer.*

Non debemus ciues duntaxat, & rusticos ab injuria reuocare, & ad restitutionem ablatorum redigere: quin etiam Magnates præcipuè, iisdemque sedulò tritum illud & vulgatum inculcare. Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, *S. August. in*

Epistol. ad Macedon. nam ut *Iacobus Marchantius in horto. past. fol. 576.* ait: non solum inter plebeios sed & maxime inter Magnates, fures reperiri, & raptores certissimum est. Vnde *Xenocrates* videns quendam furem ad patibulum duci, subrisit, & interrogatus causam risus, acutè respondit: quia magni fures, paruum furem ad suspendium ducunt: nempe parui fures visuntur in patibulis, magni verò frequenter ambulant in curiis, & voluntur honorati in rhedis. Quapropter subtiliter *Anacharsis* leges comparabat telis aranearum; nam ut illis infirmiora animalia retineri videmus, valentiora transmitti, ita his humiles & pauperes cōstringi, diuites, & præpotentes non alligari. *Hac ex Marchantio.* Idem experimentum cape de reliquis vitiis.

225 Sed prò dolor quàm plurimi gravissimè, peccant, qui tamen se peccatores non agnoscunt; neque se reos fatentur. Dictum hoc meum confirmat, *s. Chrysost. tom 1. hom. 2. in Psalm. 50.*

Quan-

Quanti sunt, inquit *S. Pater* peccatores, & securi degunt? quanti rapiunt, & nolunt intelligere, quoniam iniquè agunt? quanti deuastant viduas, & diripiunt pupillorum facultates? quanti circumueniunt aliena matrimonia? quanti tribulant orphanos, & agnoscere nolunt superuenturam sibi calamitatem? insuper fiducialiter, quæ mala sunt agunt, & nec ingemiscunt. nec lachrymam proferunt, neque confitentur: quomodo ergo possunt hi tales saluari? nescientes, neque agnolcentes facinora sua, nec Dei iudicium præ oculis habentes. *Hæc S. Pater.*

Risui quispiam haberetur, si tales vel benignè etiam corrigere, aut redarguere quis præsumeret, quoniam laudatur, inquit *S. Aug. tom. 10. lib. 50. Homiliar. hom 12.* peccator in desideriiis animæ suæ: & qui iniqua gerit benedicitur, diffuit etus vocatur, auarus est, & dicitur de eo, quia seruat rem suā: vindicat sedem inimico, cum dictū sit: dimitte, vt dimittatur tibi, & comis vocatur.

Sic considera cœtera. Quemadmodum assentatores, id est, adulatores, habeant verba fallacia, habeant nomina laudis: ipsa est vinctio peccatoris; nos autē audiam⁹ Propheram dicentem: populus meus, qui vos foelices dicunt, in errorē vos mittunt, & conturbant semitas pedum vestrorum, *Esa 3. Et immediate post*: Nos fratres, si verē spirituales medici sumus, & de animarum vestrarū remedio attentius cogitamus, non debemus palpare quemquam, nec vos nec nos. *Hæc S. Pater.*

Hæc cogitatione armati omnes confestarii, *Henricus Engelgraue in cœlesti pantheon. de Epiphan. Domini.* inquit tribunali confidentes, Dei se Vicarios, ac Iudices meminerint; pœnitentiam medicinalem adhibeant: non vereantur, ne opulenti ac diuites, salubriter perstricti, se spreto, aliò defleant. Nemo, ait, *S. Bernardus. serm. de S. Ioan. Baptist.* vitia palpet. Nemo confestriorum vitia palpet: concubinam dimittendam liberè edicat: restitutionem famæ, aut pecuniæ faciendam

præscribat : occasionem peccandi,
periculum declinandum præcipiat.

Laus & efficacia pœnitentiæ.

Adhortatio ad eandem, & quòd
nullum desperare; sed matu-
rare pœnitentiam
oporteat.

S. Chrysostomus, *serm. de pœnit. tom. 226*
5. fol. 901 O pœnitentia (exclamat)
quæ peccatum miserante Deo remit-
tis, & paradisum refferas : quæ contri-
tum sanas hominem, & tristem exhi-
laras : vitam de interitu reuocas, statu
restauras : honorem renouas, fiduciam
das : & reformas vires, gratiamque
abundantiorum refundis. O pœni-
tentia, quid de te noui referam? o-
mnia ligata tu soluis, omnia soluta re-
feras, omnia aduersa tu mitigas : o-
mnia contrita tu sanas : omnia confusa
tu lucidas, omnia desperata tu ani-
mas, O Pœnitentia rutilantior auro,

splendidior sole, quam non vincit
peccatum, nec defectio superat, nec
desperatio delet. *Et post pauca.* O pœni-
tentia misericordiæ mater, & magistra
virtutum, magna opera tua, quibus
reos resoluis, ac reficis delinquentes,
lapsos releuas, recreas desperatos, per
te nobis Christus regnum cœlorum
appropriatum designat, dicens: pœ-
nitentiam agite, appropinquabit enim
regnum cœlorum: ita & Baptista cla-
mat, facite fructus dignos pœniten-
tiæ, quoniam ecce adest regnum Dei:
Per te subito rapuit latronem Christus:
ad regnum: Per te David post flagi-
tium fœlix iterum recepit Spiritum
sanctum: Per te Manasses post cruenta
facinora ecce meruit fieri acceptabilis
per te Petro Apostolo, postquam ter-
negavit, data est indulgentiæ dextera:
per te filius prodigus regressus ad pa-
trem, non solum amplexum, oscu-
lûmque paternum, sed etiam epulum
vituli saginati, vestemque insignem
promeruit adipisci: per te mulier for-
nica-

nūcariā vberes stillavit lachrymas, fontēque sui Baptismatis propeius lauit pedes Christi, crinēque deterfit: per te Ninive ciuitas magna, populūque integer barbarorum subito Deum sapuit, virtutem tuam lenit, odorem tuum accepit, saporem tuum strinxit, dulcedinem tuam gustauit, cilicium contraxit, cinerem tuum comedit, ieiunium tuum protraxit, lachrymas tuas profudit, gemitum tuum, suspiriūque perlenit, fructūque vbertatis tuæ abundanter exhibuit, & sic per opera tua non solum decretæ mortis discrimen euasit, sed etiam vitæ incognitæ coronam accepit. Cuius similitudini pœnitentiam comparemus? sic est, quomodo ager fructifer, aut vinea fœcunda, aut etiam arbor fructifera, fructus eius edit peccator famelicus, proficit in fiducia Dei, acceptæque remissione pinguescit in vita. *Et post pauca*: Quid ergo times pœnitentiam, ô homo, sine quâ non est viuere, nec Deo placere?

Idem.

227 Idem, *serm. sequenti qui est, de peni-*
tentia, & confessione. fol. 905. Quod
nisi quis nunc confiteatur, omnino il-
lic confitebitur, vbi maior poena, vbi
amplior traductio. Hic absque teste
iudicium, & tu qui peccasti condem-
nas: illic autem in medium totius
orbis theatrum producentur omnia,
nisi hic detegamus ea. Confunderis
confiteri peccata, confundaris admit-
tendo. Nos autem, quando ea agi-
mus, frequenter, & impudenter aude-
mus: quando autem confiteri oportet,
tunc confundimur, & grauamur;
non enim confusio accusare sua pec-
cata, sed iustitia, & virtus: nam si non
esset virtus, non illi mercedem posuisset
Deus; habet enim mercedem con-
fessio. Audi, quid dicit, *Esa. 43.* dic
tu prior peccata tua, ut iustificeris, quis
confunditur de opere à quo fit iustus?
quis confunditur confiteri peccata, ut
soluat peccata? nunquid propter hoc
iubet confiteri te, ut puniat? non ut
puniat, sed ignoret; nam in externis
iudic

judiciis, post confessionem, pœna,
S. Bernh. *in sententiis*. Cur te pudet,
inquit, peccatum tuum; dicere, quod
non puduit facere? aut cur erubescis
Deo confiteri, cuius oculis non potes
abscondi? quod si fortè pudor est tibi,
vni homini, & peccatori, peccatum
tuum exponere, quid facturus es in
die iudicii, vbi omnibus exposita tua
conscientia patebit?

Quare denuò S. Chrysost. *tom. 5. ser. 228*
mone de confess. peccati ad fin. Liceat con-
fiteri, cui peccare licuit: liceat pere-
re veniam, cui licuit contrahere culpā:
indulgentiam postulet, qui mandata
contempsit: veniam optet, qui legis
iussa despexit Confessio reddat, quod
peccatum detraxerat: Curet pœni-
tentia, quod delictorum macula sordi-
dârat. *Et iterum Hom. 2. in Psalm. 50.*
tom. 1. peccâsti, pœnitere: millies pec-
câsti, millies pœnitere. Et post pauca:
Si lapsus es poteris surgere: peristi, sed
poteris saluari: fornicatus es, sed po-
teris continere: mæchatus es, sed po-
teris

teris liberari: ad spectacula proruebas,
 sed poteris revocare pedem: cum
 malis hominibus versabaris, poteris
 recedere, & cum bonis esse, in utrâque
 parte liberum habes arbitrium, tan-
 tum vel parva incipiat esse conuersio,
 paululum pœnitere: Fundant oculi
 tui lachrymam, redi ad conscientiam
 tuam, considera te ipsum, propone
 ante oculos iudicii diem, & paradisi
 delicias, quæ præparantur sanctis. Oc-
 cidisti, sed pœnitere: mæchatus es, sed
 confitere: cecidisti, sed resurge: vul-
 neratus es, adhibe curam, dum viuis,
 dum spiras, etiam in ipso lecto posi-
 tus, etiam, si dici potest, exanimans, ut
 jam de hoc mundo exeas. Pœnitere,
 non impeditur temporis angustia, mi-
 sericordia Dei: quomodo, *inquit*, &
 qualiter? vlceribus plenus sum, vul-
 neribus refertus; mille criminibus
 obnoxius sum non possum in nouis-
 simo pœnitere die! Potes, & valde
 potes charissime, in exitu tuo cogita
 Deum Consentit.

rentia vera non annorū numero censetur, sed amaritudine animi. Vnde B. Petrus mox à Domino indulgentiam recepit, quia amarissimè fleuit trinae negationis culpam, poenitentia, quamuis sit exigui temporis, si intima cordis amaritudine agitur, non despicitur apud iudicem iustum Deū, qui cordis secreta considerat; non enim longitudinem temporis tantum requirit Deus, quantum affectum synaceritatis poenitentis pensat.

Item serm. 102. de temp. Utinam tam citò peccator homo resurgat ad poenitentiam, quàm citò Deus etiam definitam vult mutare sententiam. Audi ipsum Dominum per Prophetam Hierem. 26. spem maximam humano generi promittentem: repente, inquit, loquar ad gentem, ut pro peccatis suis faciam eis malum: & si pro iniquitatibus suis egerit poenitentiam, & ego poenitentiam agam super malo, quod cogitavi, ut facerem eis, & non faciam.

Videte fratres, quanta sit circa nos pietas Dei nostri, & agnoscite, vtrum velit negare misericordiam, qui de conuersione nostrâ, suam dixerat mutare sententiam. Et iterum, *tract. 3. in Ioan.* Nemo de peccati sui dimissione desperet, quando, & veniam meruerunt, qui Christum occiderunt. *Qui rursus Serm. 37. in Ioan* ait: quis desperet, si in cruce latro saluatus est: ante paululum homicida, post paululum accusatus, conuictus, damnatus, suspensus & liberatus? noli mirari, vbi damnatus, sed vbi liberatus, vbi mutatus.

Idem Serm. 11. de Verb. Domini. De nullo desperandum est, quamdiu patientia Dei ad pœnitentiam adducit: nec de hâc vita rapit impium, qui non mortem vult impii, quantum reuertatur, & viuat.

230 Vnde S. Chrysost. *tom. 5 serm. de pœnit & Confess. fol. 904.* Obsecro, inquit, flagito, supplico, vt hic peccata nostra deploremus, & lugeamus, dolea-

leamus ob peccata nostra, nec erit, quod illic terreat: mordeant nos hîc verba, & non lancinabit nos illic vermis venenosus: vrat nos hîc increpatio, & non vret nos illic gehennæ ignis.

Item Hom. 19. in Genes. Pœnitentia enim priusquam pœna inferatur, tempus habet, & ineffabilem vim. Proinde obsecro, cùm adhuc efficax est, & mirificum hoc pharmacum commoda & fructus inde percipiamus, & cùm adhuc sumus in præsenti vitâ, pœnitentiæ medicamen non aspernemur, scientes liquidò quòd nihil tunc nobis pœnitudo proderit, cùm solutum fuerit spectaculum, & tempus certaminum ablatum.

S. Greg. Nazianz. Oral. 4. Turpe inquit, ac miserum est, cùm nudinæ effluxerunt, tum demum negotiationē quærere. Miserum est, cùm manna præterierit, tunc cibum appetere. Miserum est, serum consilium capere: ac tum damni sensu affici, cùm nulla jã ratio-

tio-

tionē acceptum incommodum sarciri potest. *S. Augustin. serm. 220. de temp.* Tunc dicturi sunt homines serā & infructuosa pœnitentia: O si possemus vivere, & quod contempsimus, audire, & facere. Tunc dicent illi; quos ex aduerso constituunt iniquitates eorū, sicut dicitur in libro *Sapientie cap. 5.* Quid nobis profuit superbia, & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? transierunt omnia, sicut vmbra, videtis, quia pœnitebit eos; sed ista pœnitentia cruciabilis, vis habere vtilem pœnitentiam? modo habe.

Et iterum serm. 40. de SS. O homo, qui desideras regnum Dei possidere, cur fecisti malum? dum potes, emenda, clama ad omnipotentem Deum; dum datur spatium, luge: dum licentia est, pœniteas; festina dum potes, dum anima versatur in corpore: dum adhuc viuis: futurum remedium require tibi prius, quàm te profundum absorbeat pelagus, & prius, quàm te malignus rapiat infernus, ubi nulla datur

indulgentia, vbi nullus regreditur ad
veniam.

Item serm. 225 de temp. Quærite Do-
minum Deum, dum inueniri potest:
invoke eum dum propè est. *Esa. 55.*
ille enim, qui eum, dum inueniendi
tempus est, non quæserit, in æternū
inuenire non potest. *Item serm. 220.*

de temp. Ergò opus est, vt conuertaris,
ne differendo subito moriaris. *Item*
serm. 220 de temp. O homo, quare dif-
fers, de die in diem, fortè hodie habi-
turus vltimum diem?

S. Chrysost. tom. 5. hom. 22. ad pop. donec
tempus habemus operemur bonum,
ad Gal. 6. aliud quodcumque fortè pos-
sumus inuenire, tempus autem si a-
mittamus, aliud inuenire non possu-
mus. *Et infra:* Vnde pœnitentiam a-
gamus ante iudicium illud: illic enim
non eris amplius pœnitendi Domi-
nus.

S. August. serm. 67. de temp. Conuer-
tamur ergò ad meliora, dum in nostra
sunt potestate remedia, *Item serm. 44.*
de

de temp. Non se ad hoc reseruent, ut quandoque in senectute, ad poenitentiae medicamenta confugiant; quia nesciunt, quid superuentura pariat dies, quâ fronte salutem suam in tempore senectutis dissimulat, cum vnius diei spatio certus esse non possit?

Lucan. lib. i.

Tolle moras: semper nocuit differre paratis.

Cato in suis document.

Rem tibi quam noris aptam, dimittere nobi;

Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris ante.

Horat in suis Epist.

Tu quamcumq; Deus tibi fortuna uerit horam,

Gratâ sume manu, dubiam nec differ in horam.

Prosper in lib Epigramat.

Quid iuuat in longum causam producere morbi?

Cur dubium expectas cras? hodierna salus.

Ouid,

Quid.

*Sed propera, nec te venturas differ in
horas:*

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Ne simus negligentes hortatur *S. Ephrem. tom 1.* ut non per infinita secula postmodum pœnitentiam agere cogamur, ubi nihil proderunt lachrymæ. Nam ut *S. Cyprian. de Ascens. Christi.* Non miserebitur, inquit, ultra Deus, neque tunc audiet pœniterentes, sera erit illa confelsio, & cum clausa fuerit janua. frustra carentes oleo, acclamabunt exclusi. Nullum ibi refrigerium, nullum remedium.

S. Gregor. Hom. 12. super Euang. Frustra, inquit, postquam janua clausa est, clamauerunt illæ virgines fatuæ, Domine, Domine aperi nobis. Tunc Regni janua lugentibus claudetur, quæ modò quotidie pœnitentibus aperitur; erit namque & tunc pœnitentia, sed fructuosa jam non erit: quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modò aptum veniæ tempus perdit.

S. Chry.

S. Chrysost. tom 2 in Luc. Super illud
pater Abraham miserere mei: Frustra,
inquit, agis pœnitentiam in loco, vbi
non est pœnitentiæ locus: tormenta
te cogunt agere pœnitentiam, non
mentis affectus.

Nunc labor est, inquit *Thom. de Kemp.*
de imit. Christi lib. 1. cap. 24 fructuosus,
fletus acceptabilis, gemitus exaudibi-
lis dolor satisfactorius, purgativus.
refeco hîc filum, & in alium locum
plura referuo.

Acris reprehensio, & inuectio
contra eos: qui salutarem
pœnitentiæ medicinam
negligunt.

231 **M**agna est, inquit *S. August. tom. 4.*
lib. 15. questionum in lib. Deut. Mi-
sericordia eius (id est Dei) super rede-
untes ad se. Qui, ut *Georgius Stengelius*
de spe & fiducia cap. 16. §. 10. ait: quam-
uis grauib. cooperti flagitiis, quam-
uis

uis fulmina meriti, & tartara, quamvis sexaginta, aut octoginta annis Deum ad iracundiam prouocauerunt, tamen cogitatione piâ tacti, post calumnias, post adulteria, post cædes, post sacrilegia repenti dixerunt: *Psal.* 76. Nunquid in finem misericordiam suam abscindet, à generatione in generationem? aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in irâ suâ misericordias suas? & dixi, nunc cœpi: hæc mutatio Dexteræ excelsi; quæ neminem respuit, sed latronem de nemore, latronem de cruce, plus quàm latronem ex ipsis quodammodo inferni faucibus recepit ad misericordiae Diuinæ fores pullantem.

Origenes tom. 1. hom. 2. in Hierem super illud curauimus Babylonem, & non est curata relinquamus eam. Omnis, inquit, anima potest recipere salutem, & neque vna apud Deum est insanabilis: si est natura, quæ pereat, quæ alia talis erit, vt Babylon: at tamen neque istam despicit Deus. Præcipit enim medicis

O

Deus,

Deus, vt accipiant rhesinam super Babylonē, si quomodo sanetur; quidam igitur eorum, qui mandatum acceperant, accipientes rhesinam correptioni Babylonis, si quomodo sanetur, fecerunt, quod fuerat imperatum, repererunt rhesinam ad correptionem eius, audientes posse fieri, vt Babylon reciperet sanitatem. Et quia, quod putauerunt, non effecerunt: Babylon quippe in pristinâ malitiâ perseuerans, noluit se curari: satisfaciunt boni medici, & dicunt: Curauius Babylonem, & non est sanata; relinquamus eam. Vide autem homo, ne quando Angelis præcipiat Deus, vt ad languorem animæ tuæ medicaminū emplastra conficiant, si quomodo possis ab ægrotatione sanari, & respondeant Angeli, curauius Babylonem, istâ ostendentes à passionibus confusam animam tuam, & non est sanata: non scientiam artis suæ, neq; rhesinæ vim criminantur, sed te, qui præceptis eorum obsequi noluisti, dicentes: curauius

uimus Babylonem, & non est sanata;
relinquamus eam. Steterunt medici
sub magno Medico Angeli Dei, vo-
lentes curare imbecillitates nostras,
volentes animam liberare de vitiis,
sed nos ipsi repellimus eos, dum
consiliis eorum non acquiescimus,
Vident se operam perdere, cum lo-
quuntur inuicem, & dicunt: relin-
quamus eam, & abeamus vnusquis-
que in terram suam: hoc est, credita
nobis est à Deo medicina, vt animam
curaremus humanam: adhibuimus
adjutorium, medicinam impoluimus,
multum contumax est, non vult ob-
seruare, quod dicimus, studium no-
strum non sequitur effectus: relin-
quamus eam, & abeamus vnusquisq;
in terram suam, id est, domesticum lo-
cum, & proprium. Caue homo, ne
quando relinquat te medicus, siue An-
gelus Dei, siue quicumque hominum,
cui credita est cura sermonum ad salu-
tis medicinam deferendam; si enim te
dereliquerint, & dixerint: abeamus
vnus-

vnusquisque in terram suam, quia ap-
propinquauit in cœlum iudicium eius
manifestum est, quia abscessio eorum
condemnatio tua sit, vt irremediabilis,
nolentisque curari. Cùm autem te
deseruerunt, quid tibi aliud euentu-
rum est, nisi quod solet his accidere,
qui à medicis desperantur vtentes vo-
luntate morbi sui, vt ad peïora demer-
gantur? sic & his similiter in con-
suetudine istius vitæ à prudentibus
medicis : accedit aliquis eorum
ad languentem, quantum ars patitur,
& industria medicamina non cessant;
sed si aut ægritudo tanta sit, vt repug-
net curationi, aut ipse inualidus per
impatientiam doloris contrafaciat,
quàm iubetur, relinquit medicus, de-
sperat huiusmodi hominem, & rece-
dit, ne inter manus suas exspirans cau-
sam interitus ejus ad se retorqueat. Sic
ergò & nos, ne in sanctorum Angelo-
rum manibus, qui ad nos curandos à
Domino destinati sunt, moriamur,
relinquunt nos, desperantes animam

nostram, & ajunt: non est malagna imponere, neq; oleum, neq; alligaturas, quia appropinquavit in coelum judicium ejus: & elevarum est, vsque ad astra: qui paruum habet peccatum, non vsque ad coelum, & sidera judicium ejus effert: pusillum enim, & humile est, qui verò crescit in scelere, crescit & in judicio, simulque cum vitiis augetur, & poena; & quia in tantum deliquit, vt judicium ejus vsque ad coelestia subleuetur, & per impietatem suã resistens Deo ad superiora conscendat, profert Deus judicium suum in humiliationem ejus judicii, quod celatum est à peccatore, & proferens judicium suum, humiliat quidem peccatorem; retribuit autem justo digna vitæ ejus. *Huc vsque Origenes.*

Veniet autem, inquit *S. August. serm. 232. 209. de temp.* ignis æternus, de quo dicetur illis, qui ad sinistram constitutendi sunt; ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Tunc acturi sunt quidem pœnitentiam

tiam: nam scriptum est *in libro quodam Sapientiæ c. 5.* dicent intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes; erit enim ibi pœnitentia, sed infructuosa; erit ibi pœnitentia, sed dolorem habens, medicinam non habens, nunc est fructuosa pœnitentia, quando correctio libera, pœniteat te ad vocem scripturæ; nam ad vocem præsentis iudicis, sine causa pœnitebit te.

Idem serm. 66, de temp. Viuens confiteatur peccator, quæ fecit, quia non est fructuosa confessio apud inferos, nec pœnitentia ad salutem proficiens. Ecce nunc tempus salutis. Ecce nunc tempus acceptabile Deo, *2. Cor. 6.* tempus est nunc remissionis pœnitentibus, sed tempus erit post mortem vindicationis negligentibus confiteri scelera sua. Omnes enim impii amarum habent in tormentis pœnitentiã; sed non proficit eis ad remissionem, sed conscientia torquet ad augmentum pœnarum, quas patiuntur. Potuerunt

runt enim sibi per confessionem præ-
cauere tormentorum immanitatem,
& neglexerunt: ita sicut foris flam-
mis, ita intus conscientia propria tor-
quentur. Quomodo potest medicus
vulnus sanare, quod ægrotus osten-
dere erubescit? Deus confessionem
nostram desiderat, vt iustam habeat
ignoscendi causam: qui peccata sua
occultat, & erubescit salubriter confi-
teri, Deum, quem iudicem habebit,
habebit & ultorem. Optimè se judi-
cet homo in hac vitâ, ne iudicetur à
Deo damnatione perpetuâ. Quod à
nobis auertat ille, qui nemi-
nem vult pe-
rire.

*Benedictum sit Verbum Incarnatum :
Et Benedicta sit Dei Genetrix Virgo
Maria: & Sponsus eius S. io-
sephus.*

Errata præcipua

sic corrige:

Librum.	Pag.	Lin.	litram.
Argent,	59.	23.	vigent.
præsumptiosè,	87	in tit.	præsumptuose.
pernectare,	100.	2 & 3.	pernoctare.
refectua,	102.	6. & 7.	refectus.
attigerit,	107.	20.	attigerint.
collocauerit,		ibidem lin. 21.	collocauerint.
multi,	119.	l penult.	inulti.
aut,	121.	11.	ut.
beni,	139	19.	benè.
iustitie,	166.	10.	iniustitie.
infallibilè,	192.	13. & 14.	ineffabili.
& te,		ibidem lin. pen.	& a te.
quandoque,	196.	2.	quod quandoq;
retenditur,	199.	lin. pen.	tenditur.
maiore impetu,	200.	4.	tanto maiore impetu.
gressum,	220.	19.	gressuum.
inspecta: tante,	240.	13.	inspectante.
ac si,	244.	10.	ac sic.
cundum,	ibid.	lin. 15.	secundum.
parte,	261.	8.	partes.
&	264.	22.	est.
aima,	272.	20.	animæ.

Minora corrigit Benignus
Lector.

Übelacker, Franz,

Thesavrvs Irae, Ac Misericordiae Dei Ad Solatium vere poenitentium, et
terrorem in malitia per seuerantium

Constantiae 1665

Asc. 5006

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10268658-8

VD17 12:104785E